

J. hung.

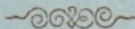
79. l.

5. 799. p.
2. duod. Széch.

BEÖTHY ZSIGMOND

BESZÉLYEI.

ELSŐ KÖTET.

PEST, 1855.

MÜLLER EMIL KÖNYVNYOMDÁJA,

Servitater 1. sz.

[Handwritten signature]
1-2

1045
I. duod. Cseh.

BEÖTHY ZSIGMOND
BESZÉLYEI.

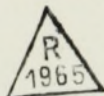
ELSŐ KÖTET.

PEST, 1855.
MÜLLER EMIL KÖNYVNYOMDÁJA.
SERVITATÉR 1. sz.

BRÖTHY ZSIGMOND

BEZSELYEI

185.585

BEZSELYEI
MÜLLER EMIL KÖNYVTÁRSÁG
BUDAPEST

A Z Ö Z V E G Y .

YBNUVO SA

115

I.

legszebb alkonyok egyike volt. Tiszta s könnyű lég, mely a tavaszi mezőből illatot szed és áraszt el; zöld erdők, rétek és kertek, miknek lombjain s bársonyán a nyugvó nap sugárai aranylanak; zene, melyet madarak ezrei alkotnak, mindezek a tájéket, melynek paradicsomába e beszély kezdetén belépünk, nemével a varázsnek kötik figyelmünkhez, mintha lelkünk ígért honának határit érintenők.

Egy falusi diszes lak angol kertének kerítvénye körül, a tölgyfa-törzsökökből készített természeti karos székeken egy ifjú s egy hajadon ül. A férfi ifjúsága delén, egy volt

Beöthy Zs. Beszélyei. I.

1*

azon alakok közül, kiknek halvány arcját nem a búskomolyságnak teszi mondhatlan érdekessé. A sötét csigahaj, bajusz és szakáll, a' szemek éje, s a fekete öltöny, mely csaknem ráncz nélkül tapadt deli testéhez, ellentétük által méginkább emelék e szelid vonalmú halvány arcot. A mellette félig hajlott fővel ülő hölgy szőke volt, érzettavasában a tizenhat évnek, melynek emlékezete a nőélet arany korszakát idézi fel. Szeme az esti ég képében tükre volt egy léleknek, melynek jóságáról minden, ki ismeré, hitét ajánlaná. És most a boldog szívérzet, mely ép e pillanatban gyöngéd vonásain átderült, többé tevé őt, mint széppé, mintha dicsőült, szentesült volna általa.

— Így, édes Melániám! — szólta az ifjú, csókot lehelve a kéz márványára, mit ajkához ragadott — mennyivel nyugodtabb leszek ezentúl, ha tudom mikép a gyanú, mi eddig szived tépdelé, megfojtva immár s te újra hiszesz nekem. Oh! ha láthatnálak így, s mindig e derűben, mely arczod liliumán most áthajnallik. Ugy látom, mintha minden érve-résed új rózsát festene arczodra, a rokonérzet s szerelem piros szivvirágát. Ilyen valál te

nekem az első vallomáskor is midőn egymás lelkét érzeteinkkel átölelők. Azóta levestek arczodról a rózsák, miket oda érzetek melege kiültetett; s képzeled-e, mily boldog vagyok én most, midőn azokat, mint hosszas ború után a napot, ismét láthatom kipirlani. Oh! éltem egyetlene, felelj nekem, boldog vagy-e ismét úgy, mint én akarom? . . . .

— Igen: — felelt gyöngéd kézszorítással a hölgy — de ha ismét volnának okaim, mik megrendítenék hitemet, oh, akkor, Arnolf, szeretni tudnálak ugyan, — mert hiszen szívem, mindenem tiéd lön — de látni nem kívánálak többé soha.

— Ily okokat csak a világ roszt nyelve kohol, melynek szomját az egymás ellen lázított szeretők könnyei oltják csak el. Ám lakozzanak e szomjas nyelvűek könnyeinkkel, de emlékezzenek meg, hogy az irigység, mely nyelveket keserűvé teszi, csak saját boldogtalanságukat árulja el.

— Oh Arnolf, ha tudnád, mint hittem én neked, midőn első vallomásodnál karjaid öleltek; s mily kínokba került nekem, gondolkodni a talány felett, mit sorsodról némely

irigyeim előmbe vetének. S vélnéd-e, mi oldá fel e talányt nekem? . . . .

Mások tán bizonyítványt, adatokat s elfogott okleveleket kutattak volna fel, hogy sorsod titkait napfényre hozzák s szerelmed súlyát megmérhessék; de én — oh Arnolf! — megelégedém szived újabb vallomásával, s ez elég volt nekem a talányt megfejteni.

— Ég áldjon meg e nyilatkozatért, édesem. Igéid miket elmondál imént, szentebbek előttem az eskünél, melyet betanult szereplés mondat el sokakkal. Lélekzetem akadna el, ha szeretni megszűnnék; oh mert szerelmem az csak, miből lélekzetemet felszivom. Érverésem állana el, ha . . . . ‘

E pillanatban hófehér mén szágulda el a zöld keritvény körül egy hölgyalakkal, melynek arcját hosszú rózsaszín fátyol boritá.

Melánia hirtelen felugrott, s remegő aggodalommal hajlott az ifjúhoz, ki megrezzenve sápadt el azon perczben, midőn közelében az előbbi hölgyalakot elrobogni látta. Véletlen, s annál észrevehetőbb zavarodás rázá meg idegeit, melyre oly szerető s oly melegen csatlakozó szívnek, mint Melániáé, viszont meg nem rettennie lehetetlen vala.

— Mi bajod, édes Arnolfom? — kérde Melánia az ifjút, ki előbbi zavarából felocsúdván s tekintetét rendbeszedve, gyöngéd mosolylyal szemében szoritá melléhez a kedves tudakolót.

— Semmi, angyalom; — felelt Arnolf; de ki is gondolná, hogy ily közel hozzánk, tövében épen a keritvénynek, lovagoljon vagy száguldjon veszélyen kül egy nő, kiről nyomban hinnem kelle, mikép veszélyben forog. — Lásd, édes Melániám, a szó, mi szivemből szökék fel magasztalásodra, elhalt ajkaimon, mintha az érzetek honán, a sziven kívül élni sem kívánna. De miért valljam mindezt neked kinek szeméből kétely helyett csak megnyugvást, s bizalmat olvasok?

Azután karját ajánlva a hölgynek, az árnyas fasorokon át fel a kastélyba menének.

Fenn egyik kisebb teremben, melynek ablakai az országutra néztek, Melánia édes anyja olvasgatott, egy nő, ki nemének szivben és észben gyöngé volt. Azonban lelkülete érdekes rajzát későbbi sorainkban adva, jelenleg róla csak annyit mondunk, hogy a belépő ifjakat anyai öröme legédesebb kifejezésével fogadta.

— Hát kibékültetek-e, gyermekek? kérde Szendyné, midőn leánya arcját ismét örömsugárzónak látta.

— Igen, jó anyám; Arnolf mindig szerete engem —

S az ifjú kezét csokolá meg az özvegynek, ki az alatt másik kezével fürteit simítá meg amannak.

— Láttátok-e Gyöngyi grófnét, mily merészen lovaglott imént a falun keresztül?

— Igen, — felelt Arnolf, s teljes érdektelenséggel a kérdésre, csokolá homlokán Melániát.

De a leánykára e kérdés nem látszék érdek nélkülinek. A Gyöngyi grófné nevére meg rázkódék, mint a galambfi, melyet fészken kívül az első hideg szél megcsapott. Elhalaványult; szemeit lesüté, s úgy látszék, mint ha szívében keserű sejtelem fakadt volna, s annak magyarázatán gondolkodnék.

Azután ismét Arnolfra tekinté, s a mosoly és nyugalom, mely annak szemein s egész tekintetén elömlött, csakhamar az ő nyugalmát is meghozá. Igen, ki a tizenhat éves szív első szerelmét s a hitet, mely azt, mintegy végtelen tiszta égív a földet átöleli, ismeri: meg-

győződhetik arról, mikép Melánia apró kéte-lyeit egy mosoly s bizalomlehelő tekintet attól, kinek szerelmében, a még illetetlen érzetek egész odaadásával, egyszer már megbizott, könnyen szüntetik meg.

S Melánia ismét a régi kedélyes leányka lett, ki nemével a még gyermekes örömnök nyitott fel egy szekrényt, melyből gyönyörű báli öltöny hólyagos redői dagadozának ki.

— Ez lesz öltözékem — mond öröme to-vábbi kifejezésével Melánia — melyben a leg-első nyilvános tánczvizalomban föllépendek. Önnek szabad megnézni; de kérem, ne szól-jon, ha nem tetszenék, mert félek, hogy csu-pán az ön izlése iránti kedvezésből más ruhát rendelnék, mi alig készülhetvén meg a bálidő-ig, még e miatt honn is maradhatnék. Pedig — oh istenem! — mint tudnám én azt sajnál-ni. Már akkor igazán tudnék ám haragudni — önre.

— Hát nem tudja-e, hogy fehér szín min-dig kedvencz szíнем volt? E fehér selymen hullámzó tarlatán, csíkos rózsákkal átszőve, valóban egyszerű, de nemes ízlést tanusít. Csak egyet édes Melániám; de nem haragszik? — nézze, e fehér selyem, arca s vállai havával

fog vetekedni; a rózsák ajkainak lesznek rubinképei, de a szemek egét, melyet én annyiszor s annyira imádtam meg, egyetlen egy szín sem képviseli. Én kék szegfűt küldendek önnnek mellvirágul. —

— Szívesen fogadom. S mikor kapom meg? —

— Nem hamarább, mint csak a tánczvilágban, hogy kebelén annál frisebb eleven-ségben diszelgjen. De hogy továbbá dominómat a netán hasonló öltönyűek közül felismerhesse, a kék szegfűnek párját fővegem mellé tűzendem.

— Jól van. Elvárom s figyelmezni fogok; — mond Melánia, s még egy ártatlan mosoly szentelve öröme tárgyának, becsuká a szekrény ajtaját, s a beszéd a bálra érkehető vendégek találgatásáról folytattaték.

II.

Ideje most már, hogy megismerkedjünk Szendyné házával s mind azokkal, kikkel az előbbi szakaszban találkozánk.

Szendyné gazdag, dús vagyonú asszony-ság, de ki azért nem csak anyagilag, de szel-

lemileg is független volt. Férje, ki törté-
 tünk előtt még tiz évvel elhunyt, egy volt me-
 gyéje azon tehetségei közül, kiknek szavai s
 tettei a politicali közélet igazgatásában suly-
 lyal birnak; s egy volt továbbá azon meleg-
 keblű honfiak közül, kiknek neveit emlékeze-
 tül fennmaradt áldozatok koszorúzzák, s kik-
 nek életök hosszú s dicső küzdelem a csábok
 ezreivel, melyeknek töre s hálója rájuk vette-
 ték. Családi élete pedig példánya volt a há-
 zaséletnek. Mindennemű elvei fogékony ke-
 belre találtak a nőnél, kinek lelke hona volt
 minden művelt eszmének, valamint szive min-
 den jó érzetnek, mik mások boldogítását kö-
 vetik irányul. Gyakran hallá ő a világ gán-
 csait, mik szivérzetei nemes gyümölcsözésénél
 keletkeztek, de az ő lelke felülemelkedék min-
 den balitéleten, s csak mosolygani tudá az
 irigység mindazon törpe ellenvetéseit, melyek
 őt rangja s világi állása oldalairól táma-
 dák meg.

De rosszul számítának irigyei, mert gaz-
 dagsága s a szerep, mit annálfogva a társas
 életben játszó, legkevesebbé valának gyöngé-
 sége. Ő nem úgy osztályozá az embereket, mi-
 ként azok szerencse, vagy más véletlen miatt

az életben szerepeltek; de osztályozá a szerint, mint tetteik érdemlék, bár porban születék is az, kinek munkái s tettei nemes jellemet bizonyítanak.

S innét lőn, hogy azok kik az élet legszűkebb s legparányibb körében is szenvedő érzettel úznek s követnek bizonyos fensőbb légi uriasságot, csak közönséges gyüldének tarták salonait, hol nem gomb és öltözék szerint szokás fogadni vendégeket. — Igen; ti az ő vendégei közül ismerni fogtok egyet, kit ezer nyelv hirdet gyanúsna, de kit ő mind a mellett is becsülni tudott, mert egy szívet ismert meg abban, hol az érzetek melegék s valódiak valának. Nem is tudakolt ő senki után. Gyűlölé, s megveté a kutatókat, kik nem a jót, de rendszeren a rosztat lesik el az ember életéből. De ne valljátok őt még azért boldognak, bár nemes szivéről esküt tettetek. Számtalan csalódás keseríti meg az érzetet, mit jótétei öntudatából merített. E szelid lelkü nőt optimistának neveznék a böleselők, s tán szánó gúnynyal is illetnék, hitének azon kimeríthetlenségében, miszerint több jót, mint rosztat képzelt az emberekben. De ne gúnyoljátok azért

az özvegyet: az ő csalódásai nem aljas számítások megsemmisültén támadtak.

Egyetlen gyermeke, s férje után most mindene: Melánia volt. Ebben központosult minden öröme, mint vér a szívben, hol élet ver. Kedves leányka is volt ő, s szerény és pompagyülölő, mintha ibolyája volna az életnek. Nevelése házias volt, de azért misem hiányzott — ha kelle — társalgása nemesen urias modorából, melyet főuri körökben otthonos bájjal követett. Érzeteiben pedig egység uralkodott, valamint az elvekben is, mik fiatal lelkében némely köztárgyak felett megtermének. Boldog volt, kinek lelke körül első szerelme ölelkezék, mert azt a legesatlakozóbb hűség mennyei érzete pánczélozá. S e boldog ember Vidéky Arnolf volt, kiről mesés hírek keringének a félhazában. Eredetéről bizonyost senki sem tudott, s a kutatók serege mindössze is csak annyit tudhatott meg, hogy azelőtt két évvel telepedett meg Szeghalmán, mely közel Gyöngyi grófné jószágához, igen csinos kis pusztá volt.

S ép azért mivel eredetéről a világ mitsem tudott, sokan kétkedni kezdének a felől, valjon helyes czímnél fogva birtokolja-e Szeg-

halmát. — Némelyek haszonbérlnök hivék őt, s egyenes birtokosának Gyöngyi grófnét. S e véleményben valának legtöbben, — még maga Szendyné is, ki Arnolf ilyforma nyilatkozatára emlékezett.

Vidéky Arnolf igen elegans fiu volt, telve mindazon sajátságokkal, mik a legérdekeseb férfi jellegének kiegészítő részei lehetnek. Kaczernek vagy tetszelgőnek senki sem ismerete, de úgy tünt fel az mindig és mindenki előtt, mint egy szobor, melyen a rávésett kellemek öszhangzását nyugtalan szellem s csapongó szemek nem zavarják. De gyakran láták őt az elmerülés szokottnál halványabb színében, mi a fekete fürtöktől árnyazott arcznak még több érdeket kölcsönze. Ugy látszék ilyenkor, mint ha szerelme reményeinek zöldéből multja valamelyik sötét pontjára tekintene vissza, melynek emlékei az elmerült arcz gyászoló kifejezésén látszottak fel feltünedezni. Kik jóságának s szelid lelkületének tanui nem voltak, melancholiája e meglesett perczeiben hinnék róla tán, mikép szívét nehéz bűnök emlékezete facsarja össze, miket napjaiból, szerelme hajnaló boldogsága mellett is, kifelejtteni nem képes.

Körülbelől egy éve lehet, hogy Melániával megismerkedett; s mennél több rózsát terme ez ismeretség: annálinkább érzé töviseit annak, mert emlékezete mindannyiszor egy zátonyán akadt meg multjának, mi kedélye zománczát látszék lehorolni.

III.

X. megye székvárosában nagy készülétek történnek. 1838. majus 1-jére egy kisdud-óvó intézet alapítása végett álarczos tánczvigalom vala hirdetve. A megye lelkesbjei, nők és férfiak, áldozatdúsan nyiták meg tárczájukat a megyei terem ízletes fölkészítésére, csakhogy a nemes cél eszközlésére mennél több vendég érkezék. Csodálatos valóban, mikép korunkban immár ily csábeszközök s önhaszonnal egybekötött mulatsági méz-élvek kivántatnak, hogy részvéttel járuljunk valamely közügy oltarához. Még mindig szokás megköszönni, s hirlapi hálanyilatkozattal tisztelni meg az ilyen részvétet, mit az önérdek kéjvágya szült, s koránsem vagy ritkán, s igen kevésnél a cél, mire bizonyos élvhaszon ígérétének lár-maharangja nélkül alig vagyunk képesek fel-

ajánlani fillérünket. Valljuk meg őszintén s önámítás nélkül, mikép lágymeleg közszellem az, mi kebleinket a közjó s felebarátink segedelmezése körül átleheli.

S most lépünk a terembe s nézzünk körül. Tömött vendégsorok sétálják át a tere- met, melynek mellék szobái, különben alispáni lakszobák perspektívjében a főuri kör ritka csoportozatai tarkállanak.

Ezeknek egyikében, egészen saját imádói között látjuk a szép Gyöngyi grófnét, a va- gyondús s úgynevezett társalgási varázsszal bí- ró fiatal özvegyet. Termetét habos nehéz hal- ványsárga selyem ruha folyá vagy hullámmá körül, melynek eleje csaknem félkörben lefutó széles fátyolröpkékkal vala fölcspikézve. Fe- kete fürtös feje Valter Scott Lady Revenná- jáéhoz hasonlított, melyen a középkori nor- mand alakú bibor főveg nehéz aranycsipkéjé- vel, gyémántvirágaival, s félkörben lerezgő strucztollával a grófi korona szép helyét, a magas homlokot méltán díszíté.

A karzat zenekara megzendült, s a fog- lalkozások s szegődések susogó mozgalma megindult. Gyöngyi grófné a nagy terem egyik sarkába vonult s nő- és férfikisérete

mint valamely nagy felhő árnya a földön, a grófné körébeni otthonosság urias szenvedésével huzódék utána.

És a grófné fényköves szemüvegen át, majd ismét felváltva szemei üvegtelen csillagaival nézdelé a tarka sokaságot, mely előtte fel- s alá hullámzott.

— Nem látok öltözéket, mely nagysád figyelmét megnyerhetné; szólt a grófnéhoz egy negyven éves dandy, kinek természetén, jól fodrozott haján, finom mellgyolessán s fénymázos czipőin s keztyűin kívül alig volt valami feltűnő; de báró volt, s ez legalább is kirívott tekintete szórakozott vonalmiból.

— De ép ellenkezőleg, édes báróm — mond a grófné, az átelleni szegletbe tekintve — amott egy csíkos rózsákkal átszótt fehér tarlatán igen szerény, de úri izlést mutat, s valóban kedves leánykán hullámzik. —

— Ah, igen! Szendy Melánia, kit a megyei ellenzék ifjusága különösen kedvel. —

Alig végzé e szavakat a báró, midőn a zene megszűnt s a vendégek sétái csoportozatokba fűződtek. Most a grófné és a báró mulatságuk legkedvesbikét kezdék élvezni, mert a vendégek előttük elvonuló sora külön-

*

féle megjegyzésekre adott alkalmat, melyeket azonban többnyire csipős gúny tüskéze körül.

De e csipős gúnyok törhegyét egy pillanat még is megtöré, s a szép grófné úgy érzé, mintha az ő szivében tört volna meg egy tör.

Igen; a csikos tarlatán hólyagzó hüvelyébe burkolt angyal, a báli legszebbek egyike, a kedves Melánia, lenge el egy dominó és még két csinos hölgy kíséretében a grófné előtt.

— Láttá nagysád a gyönyörű kék szegfűt, mely Melánia keblén páratlanul, egészen árván, de mégis oly érdekteli diszelge?.... kérdé egy másik fiatal úr, ki kevésbbé látszék elmerültnek a grófné körében.

— Igen — szolt közben rögtön a fenebbi báró — de én azon árva szegfű párját megtaláltam. Nézzen csak nagysád a dominó fővegére; most épen féloldalt hajlik Melánia felé; most legjobban megláthatja nagysád a másik kék szegfűt, párját amaz árvának, — miről a kamarás úr emlékezék.

— Látom; felelt a grófné oly hangon, mi szokatlan tompaságánál fogva rögtöni elfogultságot árula el. Hosszan bámult a kék szegfűs pár után, mintha kincsei legkedvesbi-

két látná velök odább tünedezni, s kendője patyolatába rejté kis időre arczát, mert égni érzé azt, s az abban kigyult érzetet titkolni akarta. Fejében különféle eszmék váltakoztak, s szívét fájdalmas gyanú fojtogató. — Ha emlékezetem nem csal — tépelődék magában a hölgy — az egyetlenegy kék szegfűbokor e vidéken, kertem üvegházában virul; s ki e szegfűt ismeri, kinek azt birnia szabad, nem más, mint Arnolf egyedül. Oh Arnolf, ha megcsalhatnál engem, ha szíved s vallomásaid hazudnának, akkor — s e szónál megreszketett, mintha érzetvilágán egy kínorkán nyargalt volna keresztül — önmagam akasztanám meg életem folyását, melynek legszentebb kötelékét téptem el; szerelme egyedüli birtokáért. De nyugodt leszek — füzé odább gondolatait, erőszakolt nyugalmat hazudva fel tekintetére, melyen csak imént is kemény érzetláz festé ki vérszínét — nyugodt leszek, mint a sir, melyben a szerető szív egyetlen gyönyöre halva van. Megfogom szólítani, igen, nekem jogom van őt megszólítani. de csendesen s nyugodtan fogom tenni ezt, mintha csupán mulatságot keresném álarca rejtelseinek találgatásában. —

A második táncfordulat kezdődék, midőn Melánia, felkérő táncosai közt maradva, a kék szegfűs dominó a melléktermek egyikébe vonult.

Gyöngyi grófné rögtön felpattant helyéből, s mondása szerint, mintha a beteges alispánné látogatására menne, szinte a mellékszobák perspectivjébe távozott. Végre a legvégső teremben, egészen magányosan egy balzakon találá a gyanus dominót, ki könyökén nyugosztván fejét, méla andalgásba látszék elmerülve. A grófné megállott, s gyönyörű szemei búverejének teljes élével tekinté hosszsan a méla pihenőre, mintha egy kérdés volna tekintete, s válaszra látszanék várakozni.

A dominó gyorsan ugrék fel a pamlagról, s hódoló bókkal sietett a grófné elébe.

— Arnolf! — szólt a grófné, s szemei szakadatlan sugárban csüggtek az ifjú tekintetén.

— Benedicta! — válaszolt ez — te kiátszad tervemet. . . .

— Igaz, majd el is feledém; de te nem vagy Arnolf most, pedig én egyedül csak őt keresém. Egyébiránt nekem szabad lesz figyelmeztetni a lovagot, mikép rendjét a kék

s z e g f ü é t , teljességgel nem ismerem, s így ismét csak régi nevénél, a jó, az egykori kedves Arnolfnál kell megmaradnom. —

— Tévedsz, szép Benedicta ; szerető szívé a rend, melyhez tartozom, s színe jelképe egy örökös mosoly szememben, mi kimondhatlan boldogságomat jelenti irányodban. —

— Értem, igen értem ; mond a grófné nemével a gúnynak, melyen azonban némi fájdalom s neheztelés vegyülete látszott ; — te feledél engem álarczodról tudósítani, csak-hogy elmellőzhess egy fiatalabb kebelért, melynek dobogása lángtelibb s lehellete életfrisebb, mint az enyém, mit már hónapok óta únsz. — ...

— Te vádolsz, Benedicta ; pedig nem tudod, mint tervezém lelesni arczodról a féltékenységét, mi annak vonalmain átreszketve, szerelmed nagságát hirdeté nekem mindannyiszor. S nem sikerült-e már félig tervem, midőn a fiatal kedélyeskis Melánia mellett meglophattam tekinteted sovár aggodalmát, mi nekem oly édes megnyugtatólag esett, mintha első vallo-másunk esküjének kedves viszhangja csendült volna át érzékimen. Igen ; és nekem át kelle jőnöm e magányba, hogy e boldog órák meny-nyét élvezhessem emlékezetemben. —

— Ügyesen fűzéd össze mentséged szavait, de hogy többé kegyetlenem ne légy, reménylem, az egész báléjen át velem fogsz maradni. . . . .

A dominó meghajlék, s karát ajánlva a grófnénak, távoznak vissza együtt a nagy terembe, hol a már ismét fordulati szünetben pihenők sétasoraiba vegyülének.

A dominó s csillagszép párja, melyet annyi szem s találkozó szavak ezrei kísértek, most a szende s angyalkellemű Melánia előtt lépdelt odább, s a dominó és mi tudjuk csak, mikép a kedves leányka szemeibe titkolt könny tolt, mit elszorult szíve ártatlan sohaja követett.

IV.

Másnap egy levelkét kapott Arnolf, melyben a réthalmi kastélyba Gyöngyi grófnéhez hivaték.

Arnolf e sorok minden szavánál egy törzúrást érzett, nem azért, mintha szemrehányást olvasott volna belőlök, de mert a tegnapi bálesemények s a grófné ismert féltékenysége után azt kelle hinnie, mikép szívtit-

kainak leple fog ismét érintetni attól, kihez életviszonyi hála igen, de szerelem s érzetbensőség nem csatolá.

Vidéki Arnolf, eredetileg Arnolfo di Vergini Velenczéből vagyonos és előkelő szülők-től származott. Atyja bizonyos political vétség miatt örökös rabságra ítéltetett, nevezetes vagyona s kincsei elkoboztattak, s ő maga pedig a velencei salonhölgyek minden ajánlott pártfogását megköszönve, leghihetőbben azon okból, hogy ős családi emlékeinek kínos benyomásától meneküljön, az akkor Velenczében időző agg Gyöngyi gróf és ifjú szép neje társaságában Magyarhonba költözött át. Itt kezdett s töltött élete színpadát magyarázhatlan rejtély fátyola leplezte be, mi számos mesék s mendemondák forrása lön az emberek közt.

Annyi bizonyos, hogy Gyöngyiné köreiben többnyire jelen, s igen otthonos volt, s a köznyelvek gyanúja legfőképp csak azon oknál fogva legelésze életrejtélyein, mivel kiválólag szép s elegans ifjú volt, kinek társalgásával azonkívül igen sok kellem párosult, s a grófnénak e részben mindinkább szaporodának irigyei.

Kevéssel azután az éltes gróf sírba szállt,

s a fiatal özvegy, nehogy fölötte a világ gyanú-föllegeit méginkább megterhelje, szántszándékkal ritkítá látogatásait az ifjúnak, kit azonban szivéből szeretett, s kivel bizonyos viszonykapocsról tervezgetett. Jóságainak egy részét, mely dúsan jövedelmezett, teljes haszonvételebe bocsátá, s az ifjút ezáltal azon karba helyezé, minél fogva ez megyéje minden osztályai között ismeretessé, s otthonossá is vált.

Arnolf a fenebbi levél vétele után rögtön Réthalomra távozott, hol egészen ellentétével azon nyugodt kedélynek, minek báli találkozásuk alkalmával valánk tanúi, fogadtatott a grófné által.

Gazdagon szőnyegezett teremben egymás mellett foglalván helyet, a grófné pillanatai legélesbikét veté az ifjúra, kinek nyugodt vonalmaiból ugy látszék, hogy készen volt mindazon szemrehányásra, mit a grófné jól ismert ingertüze s szenvedélyes szerelme ellene szórní fog.

— Arnolfo di Vergini, — kezdé a hölgy, a harag, a neheztelés sötéten lángoló pírjával — emlékezel-e a velencei legszebb holdas éjre, mit valaha láttam, s szerelmünk első

vallomása kilángolására, melynél szivemen egy soha nem tapasztalt kényezet reszkete át, miből egész életem boldogsága látszék akkoron ki indulni? . . . Emlékezel-e, Arnolfo di Vergini? —

— Emlékezem, — felelt az ifjú — igen jól emlékezem; de nincs oly tűzlélek, mely fölemelkedni bírjon fogalmához a kéjnek és boldogságnak, mit én élvezék akkor. Oh, igen, ez óra bucsújáró pontja lesz emlékezetemnek, mit képzelmeim fognak meglátogatni hiven és gyakran, valamíg élek és lélekzem. —

— Emlékezel, s édesen emlékezel, mondád; és én hiszek szavadnak. De látod, szerelmes Arnolfom — oh, miért kelle nekem imént is kifakadni ellened, kinek már neve emlékenél is álmaim legédesbikét kezdém meg mindenha — látod, Arnolfom, kénytelen levék tetteid kémeül csúsznom el körülöd, hogy szörnyű féltékenységem okait meglessem. Oh, mi gúny volt ez érzetimre, miket szerelmednek áldozatillatul viendék! És te még is képes lól csapongani egy új, egy fiatalabb kebel körül, kinek minden mosolyára elsápadék, mert félttem, hogy mosolya mindegyikével új érzetet fog elorozni tőled, mit a velencei gyönyörű

éji vallomás egyedül nekem esküvék el. Én valék, ki lovam robajával fellármáztam a kéjperczek édes csendét, mik közted, s a szép, művelt lelkű Melánia közt a kert alkonyhűsében lefolytak; én valék továbbá ki a bál legszebb virágának, Melániának édes szavu dominójában megleltem Arnolfo di Verginit, az én kedves csapodáromat, kivel oltárhoz lépendő valék már. S im látod, Arnolfom, itt vannak a nyilvánosb vádczikkek, melyekre szomjas szívvel lesem válaszodat és mentséged, ha ugyan — s itt kezét szorítá meg az ifjúnak — őszinte tudnál lenni hozzám, ki mindazt nem érdemlém.

Benedicta, te haragodban is szép vagy, mint a felhőkön átbíborló nap. De méltatlanul vádolsz s ez mondhatlanul fáj nekem. A mult éji bál alkalmával gyanúd eloszlék akkori mentségem után, s miért ne nyugodhatnál meg a kerti látogatás ártatlan színe fölött, hol nem mint szerető, s annyival kevésbbé mint imádó, de egyedül a társalmi illedék szomszédviszonyi kötelességénél fogva jelentem meg. Párosodhatnék-e lelkem máséval, mint egyedül tiéddel, melyen művelt eszmék virági nyilnak gazdagon?... Igen, én szeretlek téged, Benedicta;

szeretlek a szenvedély mindazon hatalmával, mely túllángoló szívem erein átfeszül: csak ne kételkedj többé, édesem, s kergesd el szívedről éhes ölyvét a gyanunak, mely kedélyed nyugalmán táplálkozik. —

— S hát neheztelnél talán, ha félténélek? . . . . Oh, nem tudod, nem ismered te, mit tesz féltetni! Az érzetek egész láza ez, melyben az örjöngő kétség hiúságunkat sérti meg s alázza le egyszersmind azon büszkeséget, melylyel a szeretett tárgyat szoktuk magunkénak ismerni, hinni s vallani. De én Arnolf, nem akarom hurczolni tovább a gyötrelmeket, miket féltékenységem aggodalmi szülének. Másfél éve, hogy özvegységem fátyolát viselem; elég idő, gondolom arra, hogy a szeretők szívének dobogása után hallgatózók aljas seregét megnémítsa. Igen, mi a fürdői évszakot Mehádiában töltendjük, s azután . . . a rég lángoló érzetek frigyét oltárnál kötjük meg.

E szavakra Arnolf kissé elhalaványult, de ő a jelen perczek töviseire sokkal inkább készülve volt, sem mint e tövises perczek benyomásait hosszan engedte volna tekintetén vesztelni. Azért a grófné lángpillanatait ügyesen s csaknem versenyével a szenvedélyesség-

nek tudá viszonzni, s karját most is oly gyöngéden s ép oly hévvel tudá a derekak legkarcsubbikán átfüzni, mint a kedves emlékű velencei éjek első találkozásinál.

— Igen, édes Benedictám, legszebbem e földön! mi oltárhoz lépendünk, s azonnal elnémul minden rágalom, mi eddigi életünk titkait karczoló. —

Benedicta most az ifjú vállaira hajtá fürtgazdag fejét, s a kék, a felolvadás egy pillanatát érzé, melyben lehellei melegebbek, forróbbak valának.

Arnolf, ugyanazon nap estjén, midőn pusztai lakába visszaérkezett, szokatlan hév- s ingerültséggel sétált fel s alá egyik szobájában. Meg-megállott, s úgy látszék, hogy önmagával van küzdelemben, mi a ború- s derűnek ellenkező színeit váltogatá arczán. „Oh ég, — sohajta végre — mint érzem büntetésed súlyát, mely szerető lelkemre nehezül! Meghagyád testem épségét, de bevetéd lelkemet kínmagvaival a szerelemnek, mikről virág nem, csak tövisek teremnek. Oh, mért ismerkedtem meg Melániával, az egyetlen angyallal, kit láttam életemben, ha égi homlokára a szerelem női koronáját föltüzni képes nem vagyok.

Isten, te látsz, s te ítélj meg a szerint, mint én e fiatal lánykát szeretem. Ez vala szerelmem legelseje, legszűzibbike; a többi csak vérem hullámozása volt, melynek zajában a tiszta, az igaz érzet szívem fenekére ült s rejtőzék, mint a gyöngy, mely a tenger hullámverődése közt mélyebbre száll. Igen, Benedicta, én emlékezem a velencei kéjórákra, miknek tévegéből maig is kiszabadulni nem bírok. Megrészegültem csáblelked lehelletétől, s én a nyomorult, a koldúsnál kevesebbel bíró fia egy elítélt hajdan dús atyának, hálójába keveredém gonosz fertelmeidnek, melyből a helyett, hogy kiszabadítanál, most ismét új kötelékkel akarod átfűzni bérbe vett szerelmemet. Nem — az égre esküszöm — nem fogok férjed lenni soha. Napjaim kényelmét lefizetém a kéjjel, mi átmelegite keblemen. Adósod többé nem vagyok, s megszakasztom e viszonyt, a rejtélyes, a bűnös viszonyt, mi eddig hozzád kapcsolta, habár életembe kerülne is. Egyenkint olvasom le előtted a hála napjait, melyeken át akaratod legparányabbikának is rabja valék; de a szívvel, s ennek szerelmi érzeteivel többé rendelkezni nem fogsz. — Oh, Melánia! mióta szellemed lakást vón lelkemben, kibontakozá-

nak érzetim viráglevelei, s úgy gondolom, úgy érzem most, mikép azokkal idegen kép bálványát felkoszorúzni nem szabad nekem. Légy érzet és szellemtársam a földön, . . . s ha mégis válnunk kellene! . . . . . angyalom a mennyben, hol felszabadulva borulnak egymásra lelkeink. —

Ezen gondolatok után, melyekre legmélyebb keserültségében fakadt, rögtön asztalához ült, s igen gondosan és nagy figyelemmel írni kezdte.

Egy pár hét múlva ismét együtt látjuk őt a grófnéval, ki egy olaszul irt levelet, mit Arnolf nyújtott neki által, olvasgatott.

— Örülök, édes Arnolfom, e ritka szerencsédnek ; de azon csudálkozom, hogy ezen agg grófnét, ki most téged oly dús vagyon öröksévé tőn, Velenczében létem alatt csak hirtől sem ismerém. . . . .

— Ő Velenczéhez nem messze a Martenigo vize melletti villájában lakott állandóul, s igen hosszasözvegységben, ugyanazon villában melyet nekem most végrendeletileg hagyományozott. Ő maga anyámmal vérrokon, s férje egy volt nagyatyám legkedvesb barátai közül, kivel a helytartó hivatalnál egy teremben

dolgozék. De a végrendelet végrehajtására kitűzött határidő fölötté rövid, s alig lehetek képes a leggyorsabb utazás mellett Velenczébe érni. — Szép Benedicta, holnap korán reggel már uton leszek. —

— De azután, édes Arnolfom, siess mihamarább visszatérni. Látod nem volnék soká képes vesztegleni az érzettel, mely vőlegényi karaid után epedez. —

— S kétkednél-e szivemben, Benedicta? — A növény nem nélkülözheti soká a napot, s nem téged a szív, melynek üdvét s boldogságát egyedül te alkotád. Légy boldog Benedicta, éltem mindene; neveddel alszom, s neveddel kelek föl.

Ugyan e napon estve már Szendyéknél volt Arnolf; s látogatási idejének annyira szokatlanságában, hogy Melániától, ki különben is azon pillanat óta, melyben a bál alkalmával két könyecsepjét elveszté, tünődő s igen epedező kezde lenni, elszorult kebelével s nemével a kétkedő örömnök fogadtaték.

Arnolf ezen órában őszintén leplezett fel most minden titkot, mi eredete, s származása fölött lebegett; előadá mikép ő Gyöngyi grófné pusztai birtokának csak haszonbérelője volt,

de e pillanattól kezdve megszünendik minden viszony; mi közöttük eddig csak ismeretségi tekintetben is fenállott: elő adta továbbá, mikép ő jelenleg gazdag örökség birtokába jutand, mi egy özvegy grófné rokona után szálland rá, melynek átvétele s rendbehozása végett a holnapi gőzhajón fel Bécsbe, s onnan Velenczébe utazandik. S végre, mi jelen szokatlan idejű látogatásának legfőbb indoka volt, megkérte nőül a kedves, széplelkű Melániát, ki nélkül — mint nyilatkozik — üdvét e földön hiába keresné.

A szép gyermek e nyilatkozatra, egészen magán kívül örömében, borult anyja nyakába, mint a harmattól telt virágkehely, mely életadó, de súlyos terhe alatt törzsökére hajlik, s csak egy könny, de mosolygó szemből felgyöngyöző könny volt mind az, mit hirtelen válaszul adhatott. Arnolf felfogá e könny értelmét, s a csókok legforróbbikával avatá fel kedves szép aráját.

És most terv tervet ért. Mielőtt ugyanis Arnolf távozott volna, előadott okai nyomatéka után megegyezett Szendyné, hogy leánya a házasság első pár évét Velence mellett, az örökségül átveendő gyönyörű falusi lakban

töltse el férjével, s megegyezett továbbá, hogy egy hónap mulva az egybekelés minden híresztelés, pompa s zaj nélkül történjék, egészen titokban a világ előtt, melynek nemtelen gyanúsításai Arnolf felett különben is sebesítő mérget rejtének már.

V.

Arnolf, mielőtt elutazott volna, gazdasztisztjét oly módon hagyá, hogy addig míg ő távol lesz, minden számadásait, s gazdasági tudósításait egyenesen csak a grófné uradalmi kormányzójához intézze, ki helyette mindazokra felügyelend. Azután cselédeit külön-külön igen gazdagon megajándékozván, a bucsúnapra következett hajnalban a legközelebbi gőzhajóállomásra csakugyan el is utazott.

A kitűzött határidőre Velenczébe érkezvén, dolgait, s örökösödési ügyeit oly meglepő szerencsével végzé, hogy néhány nap alatt teljes birtokában volt, mind a jövő lakul kitűzött díszes mezei jószágnak, mind pedig több ezer darabra menő velencei aranynak, mik az elhunyt grófné végrendeleténél fogva egyedül neki hagyományozva valának.

Ügyeinek végeztével örömteljes kebellemel gondolt ugyan kedves arájára, de számtalan pillanatai voltak, mik a Magyarországbán teendő életlépésnek átgondolása után ismét keservvel tölték el. Hol csak lehetett, ismeretlen álnévvel utazott Magyarhon felé, nehogy titokban tartatni tervezett menyegzője, s ismétli visszautazása idejéről valaki tudomást vehessen.

Végre megérkezvén Szendyné lakába, a már készen levő házassági kellékek bírása mellett, még ugyan az napi éjszakára az egybekelési óra kitűzetett, s egypár bizalmas tanú és lelkész összejöttevel, ahhoz minden készület meg is történt.

Épen esti 10 óra lehetett, az egybekelés kitűzött órája, miről az egész faluban csak azon egyházfi tudott, ki ép e pillanatban az egyszerű kis kápolna oltárgyertyáit gyujtogatta. Az oltár gyönyörű virágokkal vala felékesítve, miknek választékosságán a boldogsága érzetétől fennen áthatott Melánia műizlése remekelt. A kised torony szerény harangja a fentebbi órát kongá, midőn a kastély lépcsőjén egy feketén fátyolozott hölgyalakot látunk roskadó léptekkel vánszorogni fel, mintha sú-

lyos terhet hurezolna magával. Sebesen szakadó lélekzetébe fájdalmas sohajok vegyültek, s úgy látszék, hogy azon súlyos teher, mely lépteit roskasztá, szíve nehéz fájdalmából állott. Végre a folyosóra jutva, a középterem ajtaját nyitá meg, hol Szendyné a menyasszony liliumfehér arczával, mellette az érdekes Arnolf, mint vőlegény s még két rokon, mint tanúk készülének épen indulni már a kápolnába.

Az idegen hölgy fölveté fátyolát, s a fájdalomdult halványkék arcban Gyöngyi grófnéra ismerének. A csend, mi e jelenetet átnémítá, irtózatossá vala.

— Szerencsétlen ara, szép Melániám — szólott csaknem érzetlen tompa, de érthető hangon a grófné — a vőlegény, kivel az isten, a büntető isten oltársámolyánál egyesülni kívánsz, férjem gyilkosa. —

Melánia félholtan, éles sikkajjal hullott a padozatra.

— Igen, — folytatá rémissé válni kezdő arczczal a grófné. — Vidéky, máskép Arnolfo di Vergini, bűnös szövetségben állott velem, melynek oklevelei bírói kezekben vannak, tán ép ezen pillanatban. Lehet hogy a szép ifjút én csábitám el, s a méreg, mi most ereimben

ég, érdemlett díjul hozza el halálom; de nem feledém még halálom előtt rendelkezni a bosszúról, melylyel annak, ki szerelme s keze felajánlása mellett is megcsalni képes volt, szigorún tartozom. Oh, nem képzelitek ti a kint, mely, a megcsalt szerelem, s a lelkemben feltorlódó bűnemlék miatt, idegeimet metéli! Égő oszlopa vagyok a fájdalomnak, mely szivemből, az érzetek tűzhelyéről kigyulva egész tetemem lángolja most által. Oh, mily bűnös vagyok én! mint égek belül, mint pattannak meg idegeim, s mint akadoz mindinkább szivem körül a vér, mely tán utolszor teszi most forgását.— Egy karszékbe fogódzék most a grófné s erősen zokogott. — Bocsáss meg édes Melániám, hogy feldultam e titokkal mennyed varázs templomat, hová szüz érzeteid majdan beköltözendők valának.— Talán megmentélek, megszabadítalak, mielőtt e varázstemplom oszlopai érzeteid fölött összeomlanának. És most engedjetelem szemetek előtt meghalnom, mert úgy érzem... hogy... e percz .... utolsó már. Még egyszer .... bocsáss meg édes Melániám! .... oh, nyújtsd ide .... szép kis kezedet . . . ez lesz utolsó kézfogásom. Így édesem .... Most .... isten veled! — végzé a grófné, s örökre átje-

gesedék az arcz, melyen annyi hódító kellem tavaszlott.

A meglepetés zavara, mely e jeleneten átviharzott, megakasztta minden lépést, mi az egyház oltárához vezető leendett, s a kastély egész mozgalma egyedül a grófné teteme átszállítása körül foglalkodék. Szendyné kellemetlenebbül, mint valaha bármikor, bántódék meg a hallottak és történtek fölött, s az egész éjen át öléen nyugtatá a szerencsétlen Melánia bájos fejecskéjét, kinek ártatlan szívét a legkínosb érzetek sajtolák.

Másnap reggel halva találák szobájában Arnolfot, egy pisztolylyal mellette, melylyel az elhunyt özvegy esábtőreinek következményeitől hányatott életét, Melánia iránti legtisztább s legőszintébb szerelmének boldogító derűjében megszakasztá.

E kedves gyermek pedig, miután félévi kínos lázából felgyógyult, a még mindig ugyanazon, de már hervadt virágokkal koszorúzott oltár zsámolyán merenge mindennap esténként, mig végre halántékai menyasszony füzérét kolostori fátyollal cserélte föl.

EGY BÁLÉJ A FŐVÁROSBAN,

HAZSOKLÉVŐK A CÉLÉK YBE

I.

Tetthez nyulok. Mihez?... még nem tudom;
De rá a földnek is remegni kell.

Shakespeare.

pen hat óra kongott el a Márk terén Velenczében, midőn a tér csarnokai egyikét éles szózatok metszék át, harag és keserűség szózatai. A termék boltjai visszazengék az átkot, mintha nagyságát akarnák emelni.

E termék tágasbikában, élénk tűzű kandalló mellett ült egy férfi, kinek arczain a kor s bánat vésé be ráncait. Első pillanatra gyanítani leheté benne azon lelkületet, mely föltéteiben szilárd, s indulatiban szigorú szokott lenni. A kandalló bal részén egy barna hölgy ült, kinek sötét

*

szemeiben, a tőle czél nélkül bolygatott tűz felfelesapó világánál, nehéz könyük tündöklének. A néha beálló csendet sohaji szakaszták meg. Arczait e bú mellett is azon kellem dérité át, mely hatásában első tekintetre is megragadó. S a báj és kellem e falait, hajának hollófürtei hullámszálak körül, mintha a hölgy arczában, a szépséget akarnák koszorúzni.

— Nem, nem! ennyi bánat két életre is súlyos volna; . . . s ha az ég villámai megtisztítják a léget fújtó gőzétől, miért nem hasítják szét e föld szívfújtó ördögeit, kik az ártatlanságot, a szűz keblek e légét erőszakosan mérgezik meg? . . . . Hol itt a villám? hol itt a kéz, mely vezesse, hogy sújtsa? . . . Üldözze a legkeményebb átok; sújtsa nyomorulttá, ha körüle az életet kínossá tudá tenni. . . . Tenni? — igen! én teszek; s nem volnék férfiú, ha csak szavakba ásnám el bosszúmat, melylyel egy gyalázatos férfinak tartozom. Szólt az ősz, s fölemelkedék, s mi alatt a hölgyre tapadtak szemei, folytató:

— Ágyas? . . . s nincs nő, kit isten, angyalinak nem csak bájaival, de erényeivel is megáldott? . . . Ekkor a hölgyet még egyszer élesen megtekinté, s szemei erőtetett mosolyá-

val kiálta fel: Van, van még egy szép hölgy birtokomban, kivel elszédíthetem ördögömet, hogy kezembe kerüljön, . . . s akkor jaj neked! egy mocskot törledek el benned a földről. . . . Guiditta! holnap megyünk; úgy-e eljössz velem? hiszen rokonod gyermekem, egy anya gondjai alatt nőttetek virágokká, s a részvét könyűje szemeidben is csillog. . . . Látd, én nélküled semmit, s körödben igen sokat tehetek; s emlékezni fog e tette a föld, mely gaz termékét ismét ölébe temeti. . . .

A hölgy átfűzé karait az öreg vállain, s ölelésében fejezé ki egyezését. Az öreg Benedetto di Catalini, velencei patricius; s a hölgy Giuditta, unoka húga volt.

II.

A nő, mint kit villám vere,
Halványan össze rogy.

Vörösmarty.

1760-iki Februar 2-án egy nagy carneval csalta Páris szép világát ölébe, melynek tarkaságát a természet tavaszi keble haladá csak fölül. Az álarczok e nevetséges elegyében, úgy tűnének ki a saját arczokkal föllépők,

mint egyszerű liliomok vagy rózsák, áfrikai s egyéb idegen égalji növényekkel megrakott üvegházban. E vigalomban minden tartomány lakosai képviselve voltak. De az álarczok hideg mosolya nem szívet, csupán szemet illete; nem lesz azért érdektelen egyét az álarcztalanoknak megtekintenünk, kinek arcza leplezetlenül tükrözi előnkbe szíve minden érzeményeit. Vannak a szenvedő arczokban bizonyos vonások, mik a lét édjét s kínait egyszerre elárulják. A kinnak és örömnök e habzó kifejezése kettős érdekű. — A terem egyik szögletében ült, Malleville marquise, kinek arczain tagadhatlan bája lengett azon haloványságnak, mely túlhatását akará a szépség egyéb jelei felett kivívni. Vállai havát szőke fürtök selymezék körül, míg kebelén, mely fájdalmában is hullámozhatott, egy kis álarczocska mosolygott. Lehetlen volt azonban a marquisenak észre nem vennie, mikép az, hamis tolmácsa belsejének. Nem volt itt jelelt sora a marquis, gróf, báró vagy polgárnőknek: itt a bohóság általános volt, s az álarczok urat s szolgát, bölcsét és bolondot egyiránt fedezhetének.

A marquise mellett egy álarczos férfiú ült, kinek spanyol fővege alól őszes hajfürtök foly-

tak alá, de karai és lábai, még ősziütsége daczára is, eléggé izmosoknak látszának. A hölgy önkénytelenül simula hozzá, mintha szerelmében csatlakoznék.

— Láttad-e már a marquist? . . . . kérdé a spanyol.

— Nem. Oh, e férfi itt ölend meg engem!

— Ismered álarczát?

— Nem. Vicomte Gassé igéré azonban, hogy kikémlelendi.

— Csak most izzaszt égetőleg ez álarcz, midőn tudom, hogy a pokol is álarczba rejti ördögeit.

S e pillanatban érkezett vicomte Gassé a marquisehoz, s miután a terem tulsó oldalán egy kék dominóra mutatott, nem állhatá meg, hogy az ősz mellett balról ülő hölgy arczába mélyebben ne nézzen, tán hogy e kecses fő rajzát lelkében birhassa. Az ősz felállott, s a barna hölgyet karára fűzve indult Gassé után, ki a marquisnét kíséré. S ha az álarczosok egymás csodáit, s csodáik különszerűségét bámulák: nézők nélkül azért e két hölgy sem maradt. S voltak pillanatok, melyekben a dominók, megannyi századok hősei, egyenes vonalt képezének, hogy a spanyol karához oly bájjal

simuló nőt annál kényelmesben láthassák. A férfiaknak legelőször is a hölgyek érdekes ellentisége tünt fel. A marquisné szemei kéken ragyogtak; a barna hölgy szemei ellenben feketék, és azon tüzet sugárzák, mely spanyol vagy olasz kebleknek sajátja, s mely hatásában mindig megragadó szokott lenni. Ez ellentiség természetben és arczban feltűnék; mert még a marquisné halvány, hervatag arczaira csak a szemek áraszthatának némi életfényt, hasonlólag azon halotthoz, melynek homlokán hidegen dereng a gyertyák rózsafénye: a barna hölgynek arczain egy, homálytalan naptól át-sugárzott tavasz mosolygott. S a marquisné oly megtörtén tapadt a vicomte karába, míg emez egy királynő méltóságát hordá lépteiben. Átsétálák a teremmet, melynek pamlagai egyikén egy spanyol cigánynőre szegültek a marquisné szemei, ki bizonynal Esmeraldája leendett a romantica költőjének. A marquisné sejtett, de e sejteményre szive minden vércseppe fellángolt. Megreszketett, mint ki eszmélkedésében bűnével találkozik, mire az ősz a marquisnéhoz rohant, s „ő az!“ rebegé a nő kínosan. Az ősz a cigányhölgyre szegzé szemét, de a hölgy kaczerkodva szórá tüzeit

szemének, és zavarba nem jött. Miért is?... neki ifjú kellett, szép és eleven, mint a felpiruló hajnal, hogy gondolata megállhasson és zavarba jöhessen. E hölgy, Páris ifjú világa előtt akkor oly ismeretes Babichon de Come volt, Malleville marquis kegyencze. Jelenléte s szemtelensége méltán idézheté elő a marquisné fájdmát; szűz keblének e pillanat, halála érzeténél jobban fájhatott. S életének e már bomló rendszerében, melyet férjével két kínosan töltött év dúla fel — e felidézett fájdalom csak erejét gyöngíté.

Másodszor sétálák át a teremet, s a kék dominóba rejtezett Maleville marquis, az imádók minden hódolásával simula Babichonhoz, s Babichon eltudá kendőjét ejteni, hogy azt a marquis rohamra felemelje; hiszen ő látta a marquisnét, látta mikép rezkete meg előtte, s e rezketegséget ismét látni akará, hogy gyönyörködjék. Oh, e gyönyörre oly édesen tuda ő kacagni; . . . s a marquis még mindig simuló volt. Malleville a kendőért nyult, föl-emelé, s átadása után egy csókot olvaszta a czigánynő kezére. A tíz lépésnyi távolban közeledő marquisné ajkiról esöndes sikoj hangzott el, de lábai megtörének, s ő a padozatra

omlott. Villámsebesen emelé fel a vicomte; az ősz szemei szokatlan fényben csillogtak; hiszen ő atya volt, s a köny méltán fényesítheté szemeit! A marquisené ájultan vitették ki, a nélkül hogy a vígadók e sűrű tömegében, e mindennapiság különös figyelmet szült volna. Tíz óra csak, s a táncz elkezdődött.

III.

Mámoroz a bor. . . . s szédül az ész.

Sáro ssy.

Az éjféli szünidő már végéhez közelge, midőn a melléktermek harmadikában élénk szóváltások támadtak, miket bor, s jó kedv szülötteinek leheté üdvözleni. Négy asztal vala körül ülve férfiakról; s különnemű nemzeti viseleteikben úgy tetszék, mintha meg annyi nemzetek követei volnának, együtt tanácskozandók. Az asztalokon számtalan palaczkok s poharak heverték, s drága italok fűszeresíték a zárt terem levegőjét. Úgy látszék, hogy e vendégek mindnyájan egy barátság füzérébe kötvék, mi onnan is kitetszett, mivel a bizodalom enyelgő, s néha csipkedő szavakra oldá fel nyelveiket,

— Istenemre! szólamlék meg egy sugár termetű, ha e bort azon, mindenikünknek egyiránt feltűnt barna hölgy csókja édesíthetné: egy évet tudnék életemből e csók mámorában általadni. . . .

— Magasan jársz, lovag! szólt egy basaöltönybe burkolt zömök testű; az év gazdag napokban, s oly gazdagok lehetnek napjaid is csókokban, ha kegyemhez folyamodol; . . . nem ismered még Georgiának szüzeit. . . .

— Ha, ha, ha! kaczagott marquis de Flui, ki a basa szavait megelőzte; te tartományokról képzelegsz, miket nem látsz, és nem ismeresz, de nekem tán sikerülend karaimba fűzni a látottat, míg te képzetedet gazdagítod csak tartományaid szüzeivel.

A lovag e megjegyzésére felpattant Malleville.

— Sz. Antalra mondom! — jegyzé meg a marquis közelebb hajolva Fluihez; ha birtoka felett vágytársak s bajvivók lehetnénk — halálom tudnám feledni küzdésemben. —

— Hagyjátok el! szólt a basa, méltósága némi színeivel; ifjak vagytok még mindketten, s a Korán szerint ifjaké az élet.

Malleville azonban kicsúszott közölök, s

a fölzárt ajtón észrevétlenül surrant ki. A barátok kedélyeit mindinkább mélyebben temette mámorába a bor, s általános kedv csapott fel a társaságban, elannyira, hogy táncz- és szépvilágot feledve — tapadtak helyeikhez. Az ajtó nem soká ismét felnyilt, de ismét észrevétlenül, s Malleville marquis lépett be a barna hölgy kíséretében látott spanyol őszszel. Egy szegletben vőnek helyet, s azonnal különemű italok párolgák illatukat. Malleville töltött, s a spanyol, poharat köszöntő --- kérdezé:

— Nevedet lovag . . . .

— Marquis de Malleville, chevalier de l'ordre royal.

— Sokáig élj!

— S a tiéd? kérdé Malleville

— Francesco Salvato.

— Viszont! S Malleville újra meg újra töltött. De az ősz ura volt kedélyének, s nem engedé azt megzavarni.

— Igyál! itt oropesai. S hidd maga Apollo is örömitalul szörpölhetné. De az ősz nem ivott, s a marquis poharak ürítésével ajánlá borait.

— A barna hölgy szerelmére — igyál! folytatá növekedő hévvel és ingerrel. De most már szükség nevét is megmondanod, hogy

tudjak egy nevet sohajtani reggelenkint, ha
álmaim elfoszlanak . . . .

— Giuditta!

— No még egy poharat szerelme üdveért,
s megalkuszunk. S a marquis egy nemével a
rózsaszínű boroknak illatozá be ajkait s foly-
tatá: még az éjjel lakodba visesz, s egy csók-
kal avatandom barna hölgyedet kegyenczemmé.

Az ősz egy ívet bonta szét.

— 3000 frank van előpénzül. . . .

— Ajánlatom szerint. S reszketeg kézzel
vevé át Malleville az ősztől az ónt, s szédelő
szemekkel ír alá nevét, a nélkül, hogy az egé-
szet olvasni akarta, vagy tudta volna.

Az ősz keblébe dugá az összehajtott ívet,
s levezeté Malevillet, mert a marquis szégyen-
nel hagyhatandá ott a teremeket. Lenn bér-
kocsiba ülének, s a kocsis, ki a lakról már előre
értesítettett, három óranegyedig hajtott a
külvárosok egyikébe.

IV.

Itt ő, s halott!

Hugo.

A ház, hol a bérkocsi megállott, igényte-
len külsejével nem gyanittathatá azon gyön-
gyöt, mely Malleville gondolata szerint keblé-

ben rejtezik. A keskeny sikátornak egyik szögletét képezé, s a csöngetésre az ajtó egy asszonykéz által fölnyittatván — a marquis és az ősz belépének. Egy rövid csigalépcső vezetete fel az emeletbe s szűk farostélyzatú folyosón át egy terembe léptek. A terem burtorzata azonban megczáfolá a ház igénytelen-ségét, mert benne minden kényelmet lehele. A szoba bal részét egy, nehéz selyemmel mennyezett ágy ékíté, melynek függönyei le-bocsátva csügtek.

Az ősz karán fogá a marquist, kinek sze-meiben még folyvást a xeresi bor rózsaszíne csillogott, s hevesen ölelé magához az ősz, ki a mennyezet elébe lépe. A marquis mosoly-gott, mintha a mennyet készülne üdvezleni, de az ősz szemeiben két könnyű törött meg, mintha halálát akarná fogadni. Ekkor a füg-gönyzet egyik szárnyát hirtelen szétragadá, s egy halotthoz mutatá meg a marquis remény-lett mennyének ronjait; . . . s e halott — a marquisné volt.

— Ha, ha, ha! bolond te . . . riada fel a marquis; mi nem így alkudtunk . . . s köze-lébb hajlék a halotthoz. — S nóm volna itt? . . . hah! ő halott! . . . de nem, ő alszik, s békén

és nyugodtan, mint szokott; ám az én keblem forr . . . . elő Giudittával! s lerántá álarczát, mely alatt a bor heve párologott. A marquis türelmetlen lón.

— Giuditta szent, s illetetlen marad kezeid mocskától; riada az ősz; ám a hölgy helyett, boszúló apa karaiban fogod halálođ csókolni. . . . Tetszik-e? . . . . S lerántva álarczát, dőfé a merevült marquis keblébe kardját, s Malleville földre bukott.

— Azután elővevé a 3000. frankrol szóló ívet, s az asztalra tevé, miután a halott hideg homlokára könyűi közt olvasztá még egyszer csókját — eltávozott. Az ősz Benedetto di Catalini volt, s az ív, melyet a marquis el sem olvasva mámorában, szerződésnek hitt, 3000. frankig terjedő rendelkezés a marquisné temetésére.

— Malleville marquis halála homályban maradt, s februar 4-kén a közönséges temetők egyikében egy halott ásaték sírjába; koporsóján fehér rózsák és szalagok, ifjúsága megannyi jelei halványlának. A temetés ékes menetű volt. S e halottban a marquisnét csak egy ősz, s egy barna hölgy siraták. Az ősz Benedetto di Catalini, s a hölgy Giuditta vala.

HIUSÁG ÉS KÖNNYELMŰSÉG.

ADAM M. ...

I.

lbeszélésünk időszaka, 1809-dik évre esik. Oliva, virága volt egy ősi családnak Komáromban, mely őt tehetősége minden kincseivel gazdagon tetézé, ... s Oliva németül, és francziául is szépen tudott már csevegni. Magyar nyiltság, német büszkeség, s franczia könnyűség váltogaták egymást társalgása minden szavaiban és mozdulatiban. Mennyi érdek egy hajadonban!... E három nemzetbeli ha külön látogató, benne mindegyik, saját nemzete szépségeit imádta volna. S van-e még báj, mit más nemzet jelleme adhatna?... Oh, igen ő égett és lángolt, mint egy olasz madonna. Minden szava, szívének egy-egy kilehelt lángja volt, s szemei éjszakáján, mint mondák, a szerelem égett. S a szép Oliva képei magasan is lebegtek. Szülőitől még mint fejletlen bimbó töreték el, s így nem csoda, ha egyik nagy nénje karai közt, szabadabb kört

nyita szeszélyeinek; míg á**i jószágát törvényes gondviselő művelteté. Ő megszoká a városi magasabb örömeket, mikben ha az akkori magyar ifjak társalgási hiányai mellett gyéren részesült is: jól estek azok neki, mert hódolatokat kellett elfogadnia; s mellyik hölgy nem hízeleg ezekkel magának? . . . .

Nagy divatban valának ez időben még az erkélyek, mik a szemnek, az utcák egyenetlensége miatt, szabadabb látkört engedének; s több hölgyes ház van jelenben is, hol ilyenmű küljebb vitt ablakok, óságuk egész ízetlenségével még maig sincsenek lerontva; mert ki tagadhatná? az ifjak szeretnek látni; s a hölgyek látni és láttatni. — A ház, hol Oliva fejlett, a vásártérre, vagy az úgynevezett ó temetőre, s ujabban a kalvariai templom nevé-ről hivandó Rozalia-térre nyílt, s kastélyká-nak leheté mondani csinosan rendezett külse-jével; s mi sem is hibázott az ottani divat-ne-mesi elv szerint külékéből, csak e két szó: *Salva Guardia*, mellyet ugyanazon téren, ka-pu-hosszan és szélesen, ősi mázu s fegyverzett saskörmök védenek. Miért, miért nem? csak őseink tudhatnák megmondani, kik azt szent hagyományképen unokáikra ruházák, tiszte-letből csak az időre bizottat. Az idő azonban nyargal, és alig ér rá ily csekélységet is eltö-rölni, mire a jámbor és hű unokák a kapu e hagyományos czifraságán ősi jó kedvvel gyö-nyörködve, gondolják: hogy is törölhetné le,

mikor az privilegium?!... s eddig az okoskodás netovábbja. De az általunk rajzolni kezdett czimeretlen szép házban, védetlenül és sokkal kecsesb hagyomány diszelgett, hogy sem elbeszélői szerepünk egész figyelmét osztatlanul ő ne tartaná fen; s megmutatjuk őt erkélye virágos ablakában, hol nehéz veres selyem függönyök közt hímző rámánál ült. Nézzétek csak a szemeket, mik, úgy látszik, teljesen a himzet rajzára olvadnak, és sugáraikkal mégis megilletnek; s nézzétek e selyem barna pillákat, melyek, mintha a minduntalan sugárba oszló szemtüzet örzenék, oly hosszan borulnak le; de ne nézzétek, kérlek, oly soká s elmerülten csupán e szemeket, mintha minden báj és kellem csak bennök honolna: az ében fürtök, lelketlenek bár, de szinte szépek, s míg ott a szemekben fényes delet, s itt éjfélt láhattok, e küzdő ellentiségek harcánál szebbnek még tanúi nem lehettetek. Szóljak-e az arczról, melyen a költő két legszebb virágot, rózsát s liliomot ismerne meg? s a nyílt vállakról, melyek havában, mint látom, pillanatitok megfagyva vesztegelnek?...

Zenyéry Oliva hű vala erkélyéhez, hívebb mint első ifjához; hiszen itt legfőlebb csak egy

pár epedő szem melengete föl, míg ablakában egymásra villanának a szemsugarak, miktől hevülni, s nem melengenie kellett; . . . . pedig az ifjú Zádor oly hú volt, mintha kebelében angyalok hitét hordta volna. Ki nem sejti? . . . az ifjú nemes, de csak közép osztályu szüléktől származék. Kereskedői czíme sehogyan sem hangzék össze vágyaival, melyek nem annyira pénz, mint rang után epedtek. Aztán nem is kedvelé Oliva az egyszerű dolmánykákat: nála egy csillogó hadi öltöny mindig hatásra számolhatott; pedig a csillogványok hatása oly pillanatnyi, hogy attól a jövő sors boldogságának csak egy percze sem függhet biztosan. De a nők többségének eredeti természetete az, hogy ritkán, s ha kell, kedvetlenül zárja ki köréből udvarlóinak bármelyikét is. mintha általa fényének egy sugarát vesztené el, mely bár nem kipótolhatlan, de pillanatra mégis feltünő. S innen magyarázható azon szelid s gyöngéd türelem, melyben Zádor, a kis de szerelmes bajnok, a kegyenczek nem kevés száma mellett is szinte részesült. Oliva pedig szépen feltudá osztani kegyeit, a nélkül, hogy a sok sziv reményeinek fonala összebonyolódott volna. Mindegyik imádó szavára tudott

egy kedves pillanattal felelni, melyből kiki azt olvashatá, mi neki legjobban tetszett. Zádor pedig ezüst gombos dolmánykájában gyakran megjelent a háznál, hol nagy volt az imádók száma, de nem a szeretőké. Érdekes volt őt ez időszakhoz nem kötött lepkék sorában látni komoly, de nem hideg arczczal, egész lelkével a hizelgők szóözönére figyelve, hogy belőle úgy alkalom szerint egypár szót ő is ajakra vehessen. — Az ő szavában még is érzelem szólt, tiszta és nemes, s koránsem azon semmit jelentő modorban, mit a vele együtt udvarlók néha nevetségig követének. De mindamelllett is ügyes tactika volt, mert annyi hiúság, melylyel Oliva bírt, az igaz érzet egypár szavacs-káján meg nem nyugodott. Neki virágos szó kellett, habár azon a szerelem hamis bimbai fakadtak; s arcz, melyet a szenvedélyek halványas színe borított; s bátor és könnyű társalgás, mely fesztelenül, de még is oly finoman ragad meg minden kedvező pillanatot.

Zádornak e még nem ösmert ügyes társalgási szabatosság felötlő volt ugyan, de még nem veszté reményét, bizott nevében, mely őseinek nem kevés fényt szerze, s a többit az akkor igen jól folyó kereskedés kimenetére

hagyta. Atyja többször említé, mikép ismeretsége nem a legbiztosabb, de az ifjú Zádor csodálatig türelmes volt s kifogyhatlan reménnyel bírt, mintha bibliájának — mert jó calvinista is volt — a türelem — és reményről szóló minden cikkeit szívébe írta volna. — S ennél fogva legkevésbé sem ritkítá látogatásait, s nem is vala ok miért Olivára nehezelt, kivévén Elva nénit, hit sehogyan sem bírt oly édesen nagyságolni, mint az udvarlók egyike, bizonyos segéd-tiszt, kinek jól accentuált pár szavánál nem volt egyéb biralma.

Elva néni, a gyámnő, regényes asszony-ság volt, s minden kedve a salon-élet csillogványain derült fel. Korán előzvegyülve, korán nyeré meg másodszori udvarlóit, s azon egyetlen egy gyöngesége, miszerint inkább szereté a hódolatokat, mint a hódolatot — tartá fenözvegysége szabadabb röpteit, mik a megszkott salon-élet illat-tengerén lebegtek. Jelenben harminczöt év körül még mindig viselé arczkellemének bizonyos vonásait, melyet ha nem megragadók, de figyelemre mindenkép méltók valának; s rejtezek e mellett öltözetében oly elsajátíthatlan csín, mely a divatszerűség jellemét pongyolában is igazolni tudta.

Több nyelvvel és ügyes előadással bírt, mit olvasottsága tetemesen nevelt, s jellemének tagadhatlan legszebb vonása volt, hogy a jó, szép könyveket, nyelvkülönbség nélkül, fölötte szereté. Akkép olvasá ő Kisfaludyt, Daykát, mint Voltairt vagy Göthét — de leginkább csak Petrarca sonetteiben olvadott. Itt mindent feltalált, mi szíve húrain dalszerűleg elrezgett, s érzelmei mindegyikének szót kölcsönzött. S érzelmeinek e hosszú fiatalsága nem engedé, hogy elhatározottsággal mérhesse ki magának jövőjét, midőn még sem érzet, sem gondolat bizonyos cél- vagy irányba át nem mentek, hogy nyugponthoz sietne. Ő szeretett, mert volt pillanat, melyben szeretnie kellett; de félt feláldozni szabadságát, hogy az udvarlóknak egyre olvadása által tetszvágya meg ne szorittassék. Bevezeté Olivát a magasb tón minden titkaiba, de örvényébe is, s nem kímélt fáradságot hogy olvasottságának azon szakát, mely társalgásnál leginkább szükséges, vele megismertesse.

A gyámság második évében egy délután thea-asztalnál látjuk a két nőt, ezüst kannák- s csészékből szörpölve a fűszert lehelő italt. Elva a pamlag selyem párnái közt rengett, egy

csinos boritékú levelkét tartva kezében, míg Oliva egy, ezüst virágokkal gazdagon átszőtt karszék párkányára bocsátva jobbját, hosszan s elmerülve pihenteté szemeit egy kis cukorkosárkán, mely hajszálnyi ezüst szálaiból művészileg volt összefonva.

Három percz némán s szótlanul szaladt el.

— Olivám! . . . . kezdé a nő; hosszú pillanatokkal rakod meg kosarkádat. . . . .

— Csak a reczétet szálaít akarám megolvasni, de nem bírom: ha reményemnek ily hosszú szála volna, két élet boldogságát tudnám reményleni vele. . . . .

— Levelem és kosarad kedves emlékek; de kosarad fonalai ép oly gyengék, mint lovagod ígéretei.

Oliva föleszmélt, s mereven nézett, s egész tekintetéből kérdés szólt.

— Ne rettenj meg, édésem! nem az mindig a szerelem, minek te gondolod; nem egyéb az gyakran pusztá tetszelgésnél, mely csak színben tud játszani. Értesz-e engem? . . . . te gazdag, de csak kereskedő leánya vagy, s az ifjú Rétey vagyonos alispán, kinek báróhölgyecskék is szívből örülnének. Férjem ud-

vari titoknok volt, de én tanácsnok leánya valék, s köztünk így a viszony csak erősbülhetett.

— Oh, néni! ha igaz volna . . . . .

— Ma vettem báró Lilienfeld kapitány levelét; ez mindenről felvilágosít. Halld, de türelmes légy.

— A . . . . ből, tavasz hó 9-én, 1809 . . . . .
Városunk híre mindig csak Rétey szép menyasszonyáról kering; Lelkemből örülök e szép párnak, kivált ha nagysádnak, ismeretségénél fogva, a nagy fényű multságban tánczosa lehetnék. Lenghy gróf ezerszer üdvözli nagyságtokat; ezredével aligha Komáromba nem vonul. Ő még folyvást nőtlen, de nagyságtok közelgő ismeretségének különösen örvend. stb.

Oliva újjait tördelé: ily türelmetlen még soha sem volt.

— Nézd Olivám e levelet. Mennyi finomság minden sorában, s mennyi bók minden pontjánál! Ez valóban katona műveltség, mely azon osztályban oly annyira honos! Ne vélj ennyit a polgári osztálynál is föllelhetni. Itt nagyobb az aristocratia, de kevesb a lovaság, s finomság és — gyöngédségről szó sem lehet a hasonlításban. Itt a nap szennyét

a másik nap feledéssel törli el: ott a szó szent, s vér mossa el a sérelmet. . . . . Oh én — s itt keble szenvedélyesen rendült meg — mindig csak ez osztályért égtem, s a mult után jelenem minden percze is igazol.

Oliva színe változott, de érzelmei nem háborodtak meg. Keble ugyan hullámozott, de e hullám szele, az ekkép elmult alispánnóság hiréből támada. Oh e hibát, e bűnt mindennek megtudta volna bocsátani, de egy alispánnak — ily szép, ily mosolygó viszony ellenében — csaknem lehetetlen volt. Azonban a nagyságos néni szava itt sem hibázott. . . . . s öt percz alatt egy osztály dicsősége lőn kivíva Olivánál.

— Orvos vagy ügyvéd még nem kapitány, sem őrnagy . . . . . s a kis Zádor . . . . . oh, az ősi idők e példány-leventéjén mindig tudtam mosolygani: szelid; s türelmes a jóság legszorosb értelméig.

S Oliva ismét a régi volt; Elva egypár szeszélyes szava után felvidult, s lehet, hogy szemei néha nem egyeben, mint a képzetében feltűnt szép kardok zománczán csillogtak.

S Elva most a levélből egy arany-szegé-

lyű lapot húza ki, szemei egész mosolyával lepvén el sorait.

— Megküldé emléklapomat, szokott udvariassága szép szavaival. Ő nekem a nőnek ír. . . vagy igen. . . . én értem őt. . . ezen szavak tán mégis inkább a házas lét dicsőítésére szentelvék. Figyelj, szép Olivám!

— A leány olyan, mint az idő: az mindennap egy reménnyel, melyről nem tudni, érik-e valóvá? — s ez minden nap egy hajnalal, melyről ép ugy nem tudni, derülhet-e belőle fényes nap? ébred fel; s ha remény és hajnal elborulnak, mindkettő könyben esőzi le bánatát; de a nő olyan, mint a nap: felhők megül is világot ad, felhők nélkül pedig épen oly éke a férfinak, mint emez a természetnek.

— Ez néninek szólna, de a költő kapitány szerint, nincs kinek világot adnia. . .

— Észrevételed nem rossz, de egy kis fulánkja van, mi megbocsátható; mert a költő kapitány szerint az idő hajnala nem derülhetett nappá, s a bánat mindig keserű szokott lenni. Ha nem értenél, édesem, a remény nem teljesült. . . . de én egészen hallgatok erről; . . . hiszen, úgy látom, érzelmeiden csendes nyugalom pihen. . . .

— Oh igen! . . . . s itt föl pattant szé-
kéről Oliva, mintha kedélyén akarna boszút
állni, melyet ily mindennapias hír annyi hódol-
ók ellenében — csak némileg is zavarni tu-
dott. — S az ezred néni? . . . . kérdé most
teljesen lecsillapulva, s a régi felhőtlen szép
arczsal.

— Könnyü-lovas, telve báró- s gróf-czí-
mekkel! s az udvarló tiszt térdén oroszlanos
sisak fog pihenni. . . .

Oliva mosolygott, s gyermekként örült a
vigasztalás e szédítő szavainak.

— Istenem! ha még is néni mellettem
nem volna, mit bírnék tenni a város ennyi lel-
ketlen ifjai közt, kik oly kemények és simátla-
nok, mintha minduntalan hajó-fedelen, s szél-
és a szakadó kötelekkel volnának örökös küz-
delemben. Oh én ez osztályt — bocsásson meg
atyám szelleme — nagyon gyűlölöm.

— Értelek, édesem; atyád is kereskedő
volt. . . . .

S a szárnyas ajtó üvegtábláján át a kis
Zádor képe mosolygott, s oly jókor és idején,
mintha az imént büszkén megsértett kereskedő
atya szellemének követe volna.

Zádor belépett. Testét szürke, de finom

posztóból készült dolmány, és sötét kék czombruha fedé, selyem zsinor- s ezüst gombokkal feltarkázva, mihez még újdón új ezüst sarkantyúval borított keskeny sarku, s a lábfej hajlásánál sűrű ránczokba szedett kordován csizmája járult; s így látjuk őt, ha korunk sokféle divatjához nem is, de nemes jelleméhez híven szabott külsőben — épen bókolni mélyen, majd földig eresztve jobbját, a szokottnál szélesebb karamú kalappal.

— Hozta Isten önt! . . . . szolt Elva, s tekintetét Oliva és Zádor közt osztotta meg, mintha öcscsét akarta volna figyelmeztetni. Oliva megértett mindent: a jelenet véletlen rögtönisége fölött üdvezlőleg mosolyogni tudni.

Zádor fontos órában, de fontos ügyben is jött. Az ő ismeretsége nem új, s szerelme felől sokkal inkább meg van győződve Oliva, semmint eltökélt akaratát elő nem adhatná. Neki önmagához nemes bizalma volt; azért remegni nem tudott.

Az eltökélet megvolt, de a pillanat nem látszott jelen lenni.

A beszélgetések gyakran megszakadtak, s még mindig csak közönyös tárgyakról foly-

hattak. Elva zenekönyvtárát nyitotta fel, melynek fiókjai többnyire olasz dalművekkel valának csinosan megrakva, s gyönyörű újjait a zongora kulcsaira ereszté, hogy a beszélgetések nagy és unalmasan nagy közeit, egy halhatlan dalmű zajával töltse be. A játék olvasztó szép volt, alkalmas egy romeoi szerelem felidezésére, mihez a XIX. században több mint jó s hű kebel . . . . regényesség is kellené. S tagadhatlan igaz is ennélfogva, mikép korunkban nagyon számosak, kik szerelmök regényesítésében, vagy a sorsvesszőnek fájdalomtalan legyintésénél egy byroni kin harezről képzelegve, a tébolyodás bizonyos láznerének erőszakolt halványságában, önmagoknak különösen tetszenek. Oly szín éz, mely a közfigyelemnek, — hogy szánjon és csak róla beszéljen — adatik ki mutatványul. Tévelygők ezek az érzelmek útain, miket nem ismernek.

— S ön elutazik? kérdé Oliva, a zene zajos szavai közt Zádort.

— Igen; s épen e terv bátoríta kérelmem minél korábbi előadására. . . . .

— Becses nyilatkozását a csalfa néne zúgó hangtengerében is megértettem; de a fi-

gyelmet el nem fogadhatva, körülményeimnél fogva tisztelettel megköszönöm....

Zádor carniol-köves gyűrűjére szegezé szemeit, s arczán a bánatnak nemes, de nem keserű kifejezését lehete látni.

A dalmünek épen egy gyászéneke következett, mi Zádor helyzetét híven jellemzé, s Elva meg tudá lelni kulcsát a szívnek, melylyen, miként zongorájan, oly ügyesen játszott a korán megértett jelenetnél.

Az ifjú fölkel, s szerény meghajlással eltávozott. —

II.

Nyárelő kezdetén élénk mozgalom futá el a várost, s e mozgalom elegye volt a merény— s félelemnek. A megcsalt szerelmű ifjak felvidámultak, életöket játékul akarván használni, de úgy, hogy e játékból a lét megunása következtében egyéni gyönyör, s a nemzetre nézve haszon is fejlődjék. Gyönyör, mert halni fognak; s haszon, mert ez egyes élet is a haza véderejéhez csatlódik. Félelem csak a nagy kényelmekhez szokott társulni. Napoleon serege, mint egy vésteljes felhő mindenkit elő-

inte. A városi nép igen biztos helyzetben állott; de a dunántúli rész már fegyverben volt.

Oliva föltrent, midőn Zádor, egyik fölkelt nemestárs, végbucsuját inté; de e rettenet, nem annyira a búcsú, mint a * * i vagyona miatt történt. Elva néni pedig, kinek fénye, s mindennemű kéjelme tetemesen ürité a bizalmas Oliva erszényét, épen Pesten mulatott, hogy a letörlendő régi számos árjegyzékek után, újakat készíttessen.

Oliva nem soká habozott; kocsira ült s átrobogott Á * * ra, mely a varostól egy órai távolságban fekszik. Anyai nagyszerűbb ékszereit kezdé összerakni, s biztosítani, de e biztosításban magát feledé el. A francia sereg mindinkább közeledék; elborítá a parti vidéket, s nem volt többé remény a városba jutni. Oliva sirt, remegett, mintha az ég vezetné e gyilkoló seregben ostorát . . . . Megöletni egy vad ellenségtől — gondolá magában — s ily korban, az élet e gazdag szakában! . . . oh, e gondolatnál a legbüntelenebb lélek is megborzadott volna: — — s lemondani készült a világról s minden reményeiről, hogy meghalhasson.

— De miért? . . . . én élek, mert élni

akarok, s örült még nem vagyok, hogy a halál gondolata, mint szél a sivatagot, nyom nélkül járja át lelkemet . . . kivájnóm kellene e szemeket, ha a hódítót hódítani nem tudnák; szétkarczolnám ez arcz rózsáit, ha érdektelenül maradnának; s eltépném fürteimet, ha e hajtengerben, mit oly sok ajak magasztalt, ellenem gyilkos gondolata el nem tévedhetne! . . . Ha, ha, ha! . . . hisz én mind e báj fölött mosolygani is tudok! — s körül tánczóla Oliva a terem, melynek ablakai egy szép kis halomról — kényelmes kilátást engedének; a látkör csillogni kezde a fegyverektől.

III.

A napnak épen utolsó sugarai törének meg az ablakon, midőn Dupont kapitány s Oliva egy kényelmes pamlag párnái közt helyet vőnek. Oliva egész arczán egy ifju élet mosolygott, örvendő jelenének s reményeiben gazdag. Liliomszép arcza, mint hold az éjtől, ölelteték körül fekete fürteitől, s szeme a szerelem minden örömének s boldogságának tükré volt. Illy megragadó kifejezést az arcznak csak szerelem kölcsönözhet.

Dupont szétbocsátá szeme villámait, s megreszkete a hölgy, mintha e lángszerelmü pillanatra, erei minden vére szívére rohant volna.

— A tábornok kiadá parancsát, s holnap indulnunk kell . . . szolt Dupont, s közelebb simula Olivához, és mosolygott, mintha jövendőjének akarna örülni.

— Én, és boldogságom lesznek kísérőid. Oh, ugy-e bár a párisi élet sokkal magasabb, sem-mint falusi vagy kis városi erőlködéseink megközelíthetnék? . . .

— Ott a szépnek ezerek imádói, mig itt a legbájosabb virág is figyelem nélkül hervad el.

— Aztán a nyelv . . . ah, ez a szerelem nyelve. Ugy-e darabos nyelv a mienk? . . .

Dupont mosolygott, mert a magyar nyelvet még nem ismeré.

— Aztán mennyi salon ott Párisban? színház, táncztermek s meg minden a mi csak kéjt lehel . . .

— A theatre — francaisan legelőször is Marie de Bertiert hallgatjuk meg. Őt nem Páris, Europa angyalának lehetne mondani; nincs a színházban páholy, hova szemsugárai el ne ragyognának . . .

— S megnézzük Davoust tánczművészt is; mondják, hogy benne a párisi udvaroncok minden kecssei összesülnek . . . .

Dupont s Oliva egymásra mosolygtak.

Oliva kibékült ellenével, s látá mikép a francziák harczosok ugyan, de nem vérszopók. Aztán a hadi csillogvány sem veszté hatását.

Az ellenség egy része a faluban települt meg. Oliva nem félté sem magát, sem többé kincseit. Páris, kapitány férj, nagy világ és kéjtelmes élet oly kedveseszméi lőnek, hogy minden boldogságát csak ezekkel hívé kiegyésszíthetni. Különös! Europa minden civilisatioja mellett is, mindenütt kiváló tetszést nyernek az egyenruhák hölgyeinknél. Testhez szabott dolmány vagy öltöny, csillogó gombok, katonai deli termet idealizálják a férfiut az asszony szemében, S mégis mennyi kellemetlenség és szegénység szövődik házas pályájához a katonának!

— S a 200 arany? . . . , kérdé a kapitány.

— Szekrényembe zártam. A többi pénzt tárczámba készítém.

— Reggel a társzekér a kapunál leend. De most mennem kell Gaulois tábornokhoz s különben is a sereg már síkra készül . . . .

mond Dupont, s karát a hölgy derekán fűzé át; hévvel olvasztá, vagy nyomá homlokára csókját, s azután ajkit szívá meg, mintha lelkét akarná magába rabolni — s hirtelen távozott.

Oliva nem tudá egyhamar a búcsú e szokatlan hevét megmagyarázni; maga elébe bámult, s úgy tetszék neki, mintha sejtene, de hínni nem meré.

IV.

A szerelem örök, de nem egyhez. Az ősz is, kinek szemeit kora homálya lepi, istene és hite szerelmében hal el. És e szerelem még a síron túl is ég, melynek, mint minden szerelemnek azon szeretet forrása, melylyel a csecsemő még bölcsejében anyja felé esd. A szerelem örök, de nem egyhez; s tárgyára nézve hasonlít a forráshoz, mely patakra olvad fel, de e patak utóbb megszakadoz, s különféle pázsiton ömlik át, míg ez a nagy tenger, s a szerelem az istenszeretet végetlenségében vegyül el. — Oliva szerelme változék, s kéjei újabb szívet ragadának meg. Hir szerint Dupont, egy kisdud csapattal Győrnek nyomulva, ellöveték az életből; pedig e kapitány oly izomteltjes s lehet mondani — a vadságig erős volt. A

hírt Hedouville őrnagy hozá meg; s mielőtt Oliva szemeiben a könny cseppé alakulhatott volna, elszáritá azt a fiatal őrnagy szerelme, mely tán a francia férfitón minden udvariságával, s hízélgésivel párosult. Aztán Hedouville oly karcsú s oly igazán katonatermet volt, hogy Oliva szíve önkénytelenül is vonzó-dék hozzá. És kapitány és Őrnagy! a pályán is szép haladás . . . . hát még a szerelemben! . . . gondolá Oliva, s ő ismét szeretett. Egy őrnagnénak minden esetre nagyobb ismeretségei s kéjei lehetnek, mint egy kapitánynőnek. S Oliva körül tapsolá szerelmesét, a nélkül, hogy ez a könnyelműség e kitörésén mosolygott volna.

Az őrnagy belépe, s karára fűzé a hölgyet, a szerelem minden hízelgő mosolyával, mintha az istennők egyikét ölelte volna szívéhez. Oliva olvadt, s egymást kapák meg már az ajkak leheletei, midőn az ajtó felpattant, s Dupont kapitány lépe be. Oliva fölrettent, és remegett, mintha halála közelgene.

— Vihar és fürgeteg! kéjhölgyemnek is megtiltanám e nyilvánosságot . . . .

Oliva sikoltott.

— Őrnagy úr, elégtételre számolok, Hol-

nap mi fogunk a fenyvesnél találkozni, de az üdvezlő csók véres leend . . .

— Szivesen! válaszolt komolyan Hedouville.

Oliva a két harczos közé veté magát; öszszekulcsolá kezeit, s pillanati sugárzák el a kérelmet, mit elrebegni nem bírt.

— Reggel hat órakor.

— Pontban. S Dupont távozott, míg az őrnagy ajkait gúnymosoly futá körül, összehangzó azon kárörömmel, mely szemeiben égett.

— Lekemre ! suttogá : nem utolsó kaland s fölségesebb diadal, mintha a komáromi vár ércszüzét szoríthatánk vala karainkba.

Oliva az őrnagy elébe térdelt, de zavarában keveset szólhatott.

— Édesem, ha simultál valaha e szívhez, s olvadhatál e szemek tüzében! ne légy kemény szavamra; hiszen e szó is szerelemből száll ajkaimra, s a tűz, mely valaha olvasztott, szemeimben is szerelem volt. Oh ne vívj . . . én féltelek téged.

— Katonai szavamat adám, s az visszavonhatlan . . .

— Arthur!

— Ég veled Olivám! én megyek; búcsú-
zék Hedouville, s a hölgyet még egyszer hom-
lokán csókolva — elsietett.

V.

Tavaszelő 13-dika volt, midőn egy csinos
épület előtt kocsí állott meg, s belőle Oliva
ugrék le, szemérmesen vegyülve az örök közé,
kiktől az egész ház környezteték. A hölgy je-
lenteté magát, s kevés percz mulva Gaulois
tábornok szobájában volt. Oliva szemeiben
egy pár könny csillogott, s egy ideig egész te-
kintete néma kérelem volt.

— Hedouville őrnagy, és Dupont kapi-
tány e pillanatban vívnak kezemért . . . . Le-
gyen ön, tábornoki szavával akadály, hogy egy
se vesszen el. Az őrnagy gyenge alkatú, s ön
seregén, mint szívemen, kipótolhatlan csorba
ejtetnék. . . . .

Gaulois a viadal helyét kérdé, s pár percz
mulva mindketten elrobogtak. —

A fenyves hosszában számtalan tiszt
ögyelgett, s Dupont és Hedouville az erdő
keleti oldalán víttak, míg a többi társak is pá-
rokra szakadva víni kezdtek. Éles kardzörgés

hasítá át a léget, midőn Oliva és a tábornok, bajvivóink közelében leszállottak.

— Ismerik önök e hölgyet? . . . .

— Nem! felele komolyan mindkettő.

— Tehát miért vívnak önök egymással?

— Fegyver-gyakorlatot akarunk tartani.

— És semmi más? . . . .

— Semmi! mondának mindketten.

A tábornok Olivára tekintte, élesen néz-
vén őt körül; de az halottkint omlott a füve-
zetre; zokoga, de szólni nem tudott. Aztán
haját kezdé tépni, s úgy tetszék, mintha örü-
let bánataná, míg két udvarias tisztől kocsiba
emeltetve — eltűnt szem elől. Gaulois pedig
egymásba kulcsolá karait, s édes mosolylyal
tekinte át tisztjei során, kik e hadi gyakorlat-
ra, önkényt buzdulának.

VI.

Nyárelő 15-kén a francia sereg ismét új
mozgalomba jött, s Komárom felé nyomá a vi-
déki fölkelt nemeseket, kik közt Zádor ótalma
alatt, Oliva is a városba menekült.

Zádor a hölgyszabadítás e hősi színében
sokat vélt rejtezni, s nem ok nélkül, mert

Oliva engesztelő arcán minden reménye fel-
támadott. S midőn a karjai közé rohant höl-
gyet meglátta, úgy érzé, hogy életét adta vol-
na cserébe a pillanat reménytelen élvezhetése-
ért. Neki nem volt multja, nem emlékezete,
mely Olivát elparancsoló tekintetével előidéz-
hette volna. Ő jól érzé magát jelenében, mihez
szót s magyarázatot nem talált, s önkénytele-
nül szorítá melléhez a megcsüggedt hölgyet,
kinek szemeiben a szerelem mosolygott, s aj-
kai körül kín, és gyötrellem kék színe futko-
sott. A szerelemnek ez örült kifejezését bizo-
nyos reszketegség hullámozta át, mintha a
büntudat felzajlott szele kergette volna vérét
ereiben. Emlékezete kínosan hű volt, mely
multja minden foltjait feketén hozta fel. S ész-
revétlenül, mint a haldokló keresztjén, szorítá
magához Zádort, kit szerelmének többszöri
kérelmes nyilatkozása iránt másnapra hiva
meg, válaszát adandó!

Ez estve érkezett meg Elva is, ki Olivá-
nak e tébolyszerű hallgatagságán megborzad-
va, elnémult fölfedezendő titkával, útja, s mu-
latásai roppant költségével, melyre öcsesét
szokott szép s finom módjával újlag kötelez-
ni készült.

Másnap esti 9 órakor hófehér pongyolában ült Oliva hálótereme egyik pamlagán, baljára eresztve fürtei elomló tengerében vértezett fejét; s a jobbában heverő arany kapcsos biblián örülten forogtak szemei, mintha nem leltek volna még szót melyen megpihenhethének. S eljutott végre a könnyelműség és csábulás czikkére, melynek minden szava multjának egy egy pontjával jött kínos öszhangzatba. Azután kopogtak, s belépett Zádor, öröme egész tengerével, mely Oliva elhaló tekintetéből egyszerre leapadt. Oliva mellé inté a pamlagra, s minden szó egy egy kinnal szakadozott fel kebléből.

— Szeretlek; . . . mit tagadnám én azt? . . . de életem e szerelem születésénél meg fog halni. Mit tehetek én arról, ha lelkemet a mult képei irtózatosan nevetik körül, s szégyenemben meg kell halnom, hogy ne lássak, ne érezzek, és ne gondoljak többé! . . . Te légy most élő lelkiismeretem, hogy megvalljam meggyaláztatásomat, min ördögeim, könnyelműségembe fogózva — kedvökre tudának kaczagni. Ha nem értenél, bonczolgasd kinomat, mi szörny szülhette azt? . . . s ha így megértél, lesd meg arczomon, mint hal meg az is végre

velem, a mérég által, mit e háborodásomban meginnom kellett.

Ekkor csengetett. s a szobaleány Elvát hívá be.

— Elva! — folytatá halkkal, — én soká valék nevendéked, s megtanultam jellemed egész hiábavalóságát. Lelkembe tapadtak minden szavaid, mik szíved bűnös lángjain megérték, s mik be bírtak csalni azon örvénybe, melynek már különben is partján szédelegtem; s én mindezért adósod maradtam — átkommal. S úgy büntessen meg isten mindig és mindenütt, a mint esküdet megőrized — Számodra 600 frtot rendelek évenként, s esküd áll, mikép csak ebből s másnak egy filléréből is élni nem fogsz, s a csábulhatás tekintetéből mindennemű társaságot, az istenen kívül — nélkülözesz. Több vagyonomat pedig az egyház, kórházak, és szegények között osztom fel, mint azt végrendeletemben már ünnepélyesen elvégezém.

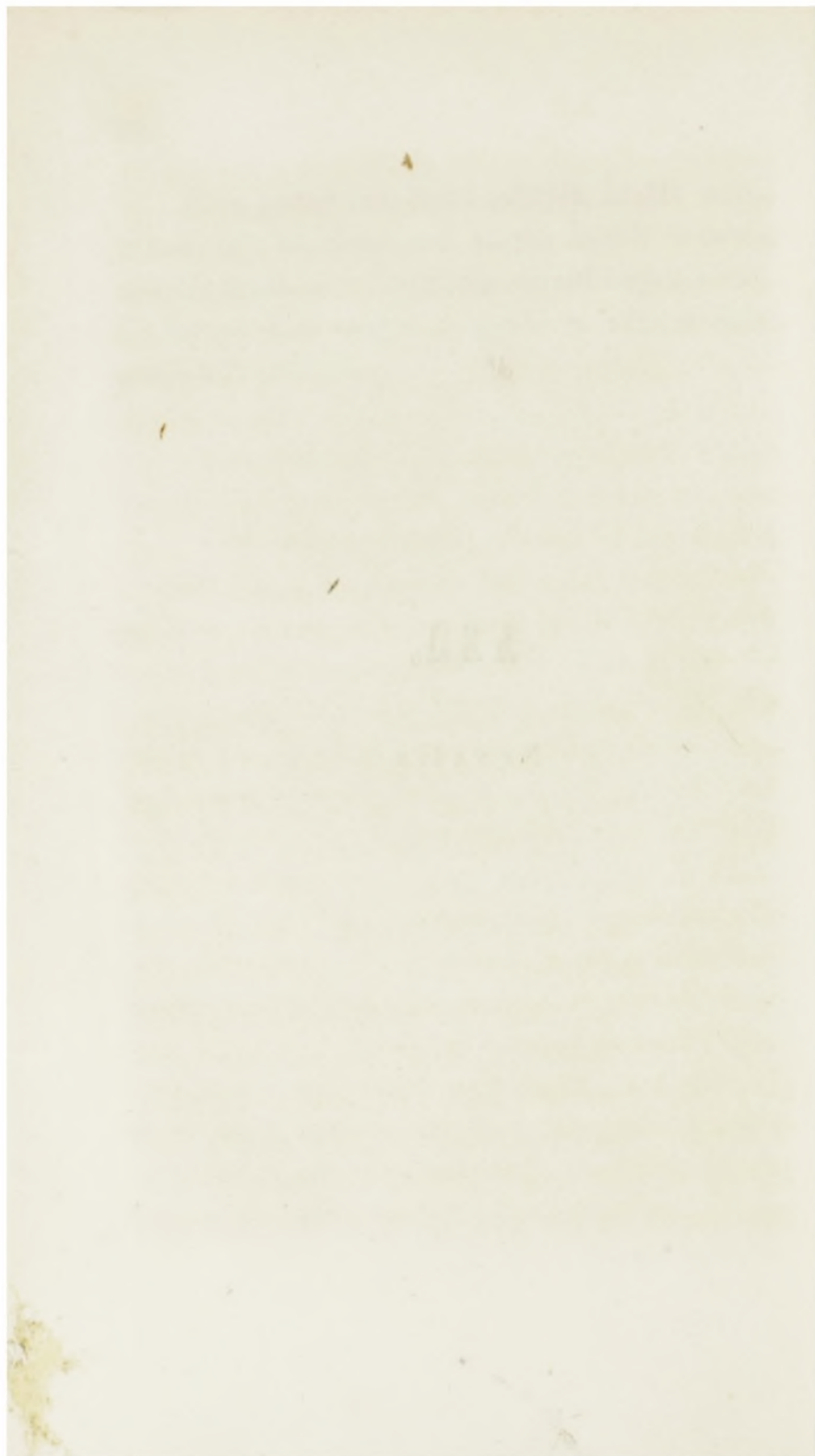
Ekkor két kezébe rejtve égő homlokát, keserű zokogása közt kínai felett, rövid félóra alatt végkép elszenderült, s Zádor lelke hosszú fájdalomba sülyedt, mit csak évek sora csillapíthatott.

Elva pedig megtartá esküjét, kínját napjainak, mik mindennemű társas körök örömének élvezhetése s fényelgés nélkül egyszerűen, s a megszokott magas vágyakhoz képest szegényen folytak le.

LEA.

Novella.

I.

Erőszak dult fel annyi
Sok szép reményt;
S átok kísérte útján
A vőlegényt.

Pest egyik utcáján, egy körülpogyászolt kocsi robogott végig 1838-iki februar 27-én, mely a hidfőterre szolgált. Késő est vala, s a ködön, mely a várost borítá, csak gyengén törhettek át a lámpák s ablakfények csillámai. A kocsis megállítá lovait. s egy ácsorgó útezataposót szólíta fel kalauzul, kitől a „kürthöz“ vezetettve, csendesen hajta be ennek kapuján. A kocsi ajtaja felnyittatott, s egy szálás férfi lépvén ki belőle, egy mélyen fátyolozott hölgyet emelt le, s mig az ájulthoz hasonlót kar-

*

jára vevé, a lépcsőkön fölvezeté, fel záraték egy utcaszoba, s utána hordák pogyászeit.

Miután a hölgyet legudvariasb kimélettel a nyugágy párnái közé helyezte, bezárá az ajtót, s a hölgy közelében leült. Aléltan bocsátá fejét karjára a hölgy, s még mindig fátyolozva volt.

A férfi szemei rá valának szögezve.

— Lea! — mond ez nehéz nyomatú hangon, — távol vagyunk. — Felejtsd el a multat, s vedd fontolóra a jelen helyzetet s körülményeket okosan, s te ismét nyugodt lehetsz.

A hölgy sohajtott.

— Itt hasztalan minden sohajtozás. Hátározat kell, s mellé derült vidám lélek. Igéred-e ezt nekem Lea? —

A sohaj mindig hallhatóbb lön, de ismét semmi válasz.

— Nem! az lehetlen, hogy egy hölgy, ki-nek érzékenyebb szív jutott, mint a férfiúnak, hideg tekintetével szegezze át keblemet, melyben annyi érzelem ég és forr, mindinkább sorvasztva és emésztve. — Hiszem — s ezt lel-kem sugja így — hogy e borulat elröppen arczaidról, s te engesztelő léssz, mint ég angyala, kit én éltem társaul választék. — Nyu-

godjál, édesem! — az út fáradttá tön, azért
 hoszasb nyugalom szükséges. Menj, kedves!
 aludd ki gondjaidat, bájos képektől környezve,
 s hidd, az álom meghozza régi kedélyed, csak
 alugy! —

Ekkor a férfi csöngete, s a felzárt ajtón
 egy szolga lépvén be, felnyitá annak paran-
 csából a mellékajtót s ismét eltávozott. Magá-
 hoz vévén most a szoba kulcsokat, jó éjszékát
 monda a hölgynek s szobájába tért.

Bécs egyik külvárosában élt Reymund,
 gazdag israelita, ki hosszú ideig pénzváltó le-
 vén, keresetéből mindent megszerze, mi az élet
 kényelmét közvetve, vagy közvetlenül előse-
 githeté. Korán fosztatva meg nejtől, egyet-
 len öröme volt még az életben, s ez Lea volt,
 egyetlen gyermeke. Ápolása hű és gondos
 vala; s a felnőtt Lea gyöngye lön a zsidó
 hölgyeknek, s büszkesége atyjának, az öreg
 Reymundnak. Rajta feküvének a ház gondjai,
 s a korán kezdett gazdasszonyság felejteté vele
 gyermekkorát; s mi esuda így, ha már 15-dik
 évében annyira szembetünt, hogy a nem rit-
 hán hiúság nevelő ifjak benne minden földi
 bájtt és kellemet egyesítének.

A nőszülők Leára veték szemeiket, de ke-

vésnek volt reménye hozzá, s visszavonulának. Nem sokára híre terjedt a városban, s a zsidó hölgynek keresztény imádói is akadának. Az öreg szíves és nyájas volt mindenkire s néha igen is mély nyájassága naponként szaporítá házi barátait, vagy is inkább vendégeit.

Vala pedig azon időben egy ismeretes férfi, kit magasabb körű társalkodása, könnyű s alkalmas viselete, hizelgő nyelve s mindaz, mivel egy világfinak bírnia kell, — számtalan házi körökben, s a társas multság egyéb osztályaiban — érdekessé tön. S ez Wildau volt, annyi gazdagsággal bíró, mennyi a magasabb tön fentartására szükséges. Szüléi elhalván, független lön, s ez vezeté közelebb az örvényhez, melybe szédülnie kellett. Mert tudnotok kell, miképen ő, a csapongó élethez szokván, kéjben s kényelemben mindent a túlságig üz vala. — Wildau szenvedélyes játékos volt, s e mellett indulatiban önmagát nem kímélő, heves véralkatú. Őt mint lepkék hizelgék körül barátai, kiknek mily nagy vala száma, oly sima s veszélyes volt csalfaságuk. Hogy hangzott volna fel itt a szózat, mely őt magába szállíthatá?! s hogy lett volna gyakori az intés,

midőn kevés volt valódi jóakarója? Ő sülyedni kezdett, s e sülyedés vadítá természetét.

Keble forró szenvedélyek tanyája volt; de mindezeket felüllobogá a szerelem. A szép zsidó hölgy neve az ő lakába is eljuta, s ő nem sokára bálványát imádá benne. A hölgynek mindennapi látogatója, s atyjának barátja lön. De az idő, a gyakori látogatás felfátyolozá jellemét, s ő belsejében, ugy mint külsejében ismerve lön; bár ez ismeret keserű volt, de hasznos és áldást hozható a ház körére.

Mindezt fájdalmasan tudá meg Lea a gyöngéd leány, mert Wildaut, a mézszavú szeretőt, örömmel látá körében. Ki ne is hallaná édesen a szót, melylyel a hévkeblű s lángszerelemű férfi szerelmét látszik a szivbe áttelehni? . . . . s ki az, ki a szerelemnek ellenszegülni mer? Ha találkoznék is ily szívű hölgy, fájdalommal temetendi el szerelmét keblébe, s higyétek el, mindezek után is örömmel emlékezik szerelme nyomaira. Lea szeretett, de az ő szerelme még csak sugára volt egy forróbb, lélektelibb szerelemnek, melyet Wildau kiismert jelleme fejlődésében elnyomott.

Wildaut a hír gyalázatos férfinak kürtölé,

tekintete, s vele együtt becsülete, az emberi életnek e gyöngye — elhomályosodék. Társasága a mily kellemetlen volt, oly vigyázóvátón mindenkit, s így Reymund sem mulasztá el jegyzeteit közölni leányával, melyek már oly közönségesekké lőnek Wildauról. E jegyzetek keserűk valának, de intők, s Lea nem volt többé a szerető hölgy; viselete hideg lőn, s azon helyzetben tartá magát, mely első látásakor annyi méltóságot ruháza lelkére. Wildau előtt hamar feltetszék e viseletmód. s ő nyugtalan lett. Okát akará tudni, de kérdését megelőzé a válasz, s Reymund atyai felszólalással jelenté ki, mikép ő kötelességének érezvén leányára ügyelni, köréből mindenkorra kizárni akarja Wildaut. S ez dühét keblébe fojtva — távozott. Lea félt, türelmetlen volt, mintha jövendőjébe tekintett volna.

Reymundot egy szomszéd faluba inték foglalatosságai. Mulatása egy napi volt, de e nap elhomályosítá leélt napjainak minden örömeit.

Wildau meglátogató Leát. Viseletén és társalkodásán erőtetett nyájasság tünt fel, szemei azonban folyvást lángolának. Éj vala. Merőn bámult a hölgyre Wildau, s tekintete

némi gúnyt vön fel, midőn az, pamlaga oldalvánkosára hajtván le angyalfejét, elaluvék. Leomlott selyem-fürtei árnyékok képezének a hármás ágú gyertyatartóban csillogó fény előtt, s szemei lecsukva maradtak. A cselédség lenyugodott, s miután Wildau két ajtót felnyitá, ölébe emelé csendesen a hölgyet, s neszt nem támasztva érkezék a kert nyitva állott ajtajához, hol emberei már rég várakozának utána. Ekkorkocsiba ülván, mindnyájan tova robogtak.

Wildau mákonyt használa, és szerencsésen, de annyival borzasztóbb átok kíséré a megszomorodott atyától. Láttatok-e embert, mindenétől, mit csak e földön bírhatott, megfosztatva, kétségbeeső ábrázattal s köynedves szemekkel? Ilyen volt ő, a megérkezett atya. Leánya vala mindene, s ő a mindenétől megfosztatott, asztalára borulva, sírva, és keserűn zokogva gyermekének nevét.

II.

Fölhajtom, szerelem,
Kéjt habzó kelyhedet;
Vagy, hölgy, szüd mélyiből
Szívom hí véredet.

— Fanny! — kiálta Wildau, s egy körülbelől 60 évű nő szegezé reá apró, beesett

szemeit, melyekben még az alkonyodó kor ellenére is, élénk tűz látszék lobogni. Egész arcza, mely sötét kendővel vala félig elfödve, szenvedélyes életre mutatott.

— Hallom — mormogá fogai közül, s mintha sugásra várna, közelebb vonula Wildauhoz.

— Ügyességben bizom — folytatá Wildau, — de a mily kedvező és gazdag ígéretem, oly szigorúk kívánatim, s minden igényeim.

— Csak hagyj reám — válaszolt gúnynemű vigyorgással a nő; ámitásaim még mindig sikerültek. —

— Tégy úgy, mintha vele tartanál; irass vedd kézhez leveleit, mintha ezeket tudtomon kívül küldenéd honába, atyjához, s így hiszem, fogva lesz. Most már indulok. —

— Igen, — igen, de a pénzből már kifogytam, s a kisasszonyka sem él levegővel! —

— Kérj kölcsön; nem ment még oly sokra! — végzé Wildau, s maga után csapá a kisdud ajtót, mely belül hirtelen bezáraték.

Szükség pedig emlékezetbe hoznunk, miképen Wildau a vendégházból egyik külvá-

rosba költözködék, mely a fővárosban Józsefváros név alatt ismeretes. Elfajultak mindenütt találkozni. Akadt egy kiseded házikó, mely ölébe fogadá hősünket, ölébe hölgyét, az elhagyottat, s úrnéja, az özvegy Fanny keblébe rakaték le a titok, melyet ő minden borzadály nélkül hallgatott. Ő, s egy ifjú szolgáló egészíték ki a háznépet. Tudnotok kell pedig az elköltözködés okát, s ezt könnyen kitalálhatjátok.

Wildau Erdélybe akara szökni a szászokoz, kik közt egy özvegy rokona élt. Azonban pénz szükében levén, felgyuladt szenvedélye a megérkezte utáni napon már kártyaasztalhoz úzé. Egy szerencsétlen fordulat mindenéből kipusztítá. Maradnia kellett, s a szükség, mely minden nyomán üldözé, vaddá, féktelenné tevé. Szállást kerese, s titkaihoz alkalmasat. Az említett külvárosban lelé azt fel, s még az nap átszállítá Leát titkon, mert minden mozdulatában betanult csel mutatkozék. Befogadá őt Fanny, s ez, mint titkaiba eskü mellett avatott, akará csillapítani a felingerült hölgy küzdéseit. Ő oly idegen vala itt!

— Igy, lelkem — monda ő Wildau távoztával, midőn Lea, a kemény faszéken szu-

nyadni látszék. Higyje meg használni fog a nyugalom. —

— Ne kinozz! — válaszolt a hölgy hirtelen s ismét fölemelé fejét. Ah Jehova! mikor mondhatom, hogy a gyalázat megszűnt, s vége keserűségemnek?!

— No, no! csak ne gondolkodjék úgy összevissza; majd édes lesz ennek a vége. —

— Nincs, kihez bizalommal folyamodjam, s nincs eröm, hogy keresztültörnék mindenem, mi szabadságomat gátolja. Oly levert, oly bágyadt vagyok. —

— Bizték ön bennem! — mond Fanny, orrára illesztve úját, s Leához simula; — tán gondolja ön, hogy én oly galád nő vagyok, mint milyennek látszom? Ne higgye, én csak a pillanatot lesem, melyben segíthetek, — s ez úgy hiszem, elérkezett. —

— Mily szavak ezek? — lehet-e hinnen? ah. . . .

— Hi, hi, ! kis galamb; ki ölne meg ily ártatlant? Irjon ön levelet; lelkemre mondom, elküldöm, s öt nap múlva itt leend atyja. —

— Esküdj meg! —

— Esküszöm mormogá Fanny, s irószert tön az asztalra.

Lea asztalhoz ült, irt, s nem sokára lepecsételé levelét. Azután átadaték a szolgálónak, s az ajtók ismét bezárattak.

Pár óra mulva kopogtatának a külső ajtón, s miután felnyittaték, belépe Wildau, vadul tekintve körül a szobában.

— Hogy áll a szerencse? kérdé Fanny fülébe sugva az érkezőnek.

— Roszul! oda mindenem! — ordítá Wildau, s egy szögletbe hajítá fővegét. — Légy künn egy kissé. . . .

Fanny távozott.

— Lea! föl kell fedeznem titkomat, mert elérkezék az óra, mely sorsunkat dönti el. Érted áldozám fel mindenemet, — értsd meg jól, leány, — kincsemet, vagyonomat, s mi több — üdvösségemet is, melyet e földön tán visszanyerhetnék még kebleden. Magas helyzetemből a rablásig lealázám magam, s mind ezt érted, szerelmedért tevém. De te hideg maradtál, hideg, mint a sors, mely körülvön bennünket. Szerencse, s minden, a mi jó e földön képzelhető, elhagyának. — Leány, hajolj meg sorsomon; ime, ha önkénytesen nőm léssz, munkával sanyaritom testem, s vért izzadjon bár homlokom, nyugodtan törlöm azt

le, mert mind ezt érted, s táplálatodért szenvedem; de így árulástól tarthatok, s gyalázat szálland fejemre. Add angyalszózatod, hogy engemet szeretsz, s kész vagy velem a világ elébe kilépni! Szólj remeke nemednek, reménylhetem-e ezt?

Lea fölemelé szemeit, úgy látszék, mintha szólni akarna, s egy szívható sóhaj vala minden, mit válaszolt.

— Poklokig akarsz hát sujtani! Sujts, ám tedd, mit akarsz; de végkép elfojtom lelkem szózatát s vadabb leszek az örülnél, keményebb, s hajthatlanabb a sziklánál, szóval — ördögileg gonosz —

— Hah! sohajta a hölgy — ne üldözz ismét; e szavak megölnék engem. —

— Nyilatkozzál, hajolsz-e ennyi könyörökre? —

— Nem! — válaszolt a hölgy élesen — a halál sem készthet irántad szerelemre. —

— Fogadd tehát őt vőlegényül! — dörgé Wildau, s magához ragadá a leányt.

— Segítség, segítség — kiálta ez, midőn a tör keblére irányoztaték.

— Halj, vagy szeress! — dörgé ujjalag Wildau, s markába szorítá a szétbomlott für-

töket, melyeknek fénye aranszint játszék a nap betörő sugárival. Feje a férfi karjaira hanyatlott, feszítve maradván kebele.

— Véredde l oltom el szomjamat, jól esik az nekem, mert szivednek ereiben folyott, légy halottam, a halott ajkaira is édesen olvasztom csókjaimat, mert ah, mind ezekért sokat szenvedtem én!... hadd legyenek ezek a nem élvezett gyönyör kinos — édes jelei... De nem, te élni fogsz; élni s gyötrődve mindaddig; mig kinaimat egész rettenetességökben nem látandod, s szivedíg nem hatnak. Te élni fogsz, mondom, lehúzatva bár kebled gyötrelmétől! ... végzé Wildau, szétbocsátva haját a hölgynek, s ez a padozatra omlott. Mint egy halott feküvék a földön, életjel nélkül, Wildau merőn néze rá, hasonlólág az örülthöz, kit bűnök súlya tőn nyomorulttá. Nehány percz mulva eszmélni kezdé Lea, szétsimítá a bomlott fürtöket homlokáról, s kezeit arczára tapasztva, keserűn zokogott. Azután hirtelen megrázódék, halálsápadtság lépé arczait, s a bekiáltott házi nő karjaira támaszkodva, tántorgott! az ágy párkányáig, hol kemény szalmazsák, s hideg takaró vevék föl tagjait.

III.

Gonosz terv kel agyában
 A férfinak
 Kit szó, könyör s köny meg nem
 Indítanak.

Martius 13-dika volt, midőn Fanny aszszony kisdede teremében egy igen egyszerű, keskeny fanyoszolyán nyugovék Lea. S ha mélyebben tekintenők meg arczvonalmait, észre fognánk venni, miképen a kihamvadt szemek s az egész arc keserű kinyomása nem annyira testi betegséget, mint benső fájdalmat, lélekgyötrelmet mutatnak. Dús hajának aranyfürtői rendetlen gyűrűkben simulnak mellére, melyet félig fehér ruhanemű fed el. Kékes ajkain félelmes reszketegség terjed el, s fogainak gyöngysora ragyog át rajtok hófehérségével. De ő e halálhalaványságában is oly szép, oly vonzó! Bal karját a takaró fölött nyugtatva, jobbjaival a már említett házi nőcseléd kezét tartá, ki ágya mellett ülve, ápolá őt, minden mozdulatára szorgosan figyelve,

A hölgy szemei félig zárva voltak, s fényök alig hathatott a hosszú selyempillákon keresztül.

— Szép angyal — mond ő Ninához. —
szólj, mi gyöngy fénylik ott szemedben? Te
sírsz, te örömkönyűket sírsz, . . . igen! hisz a
te boldogságod oly tiszta, mint a gyöngy, mely
pilláidon ragyog. —

Nina szemei nedvesebbek lőnek.

— Kis bohó! miért pirulsz el? hisz a
gyűrű elárul tégedet . . . mond, szólj, beszélj,
hogy te már mátká vagy, s én együtt örülök
veled; nevetünk, kaczagunk, a mint aka-
rod . . . folytatá mindig hevesebben s Nina
jobbát takarójára emelé, mosolygva, s ismét
borzadálylyal tekintvén azon aczélgyűrűt, mely
annak kis újján csillogott.

— Megfogtalak — mond szapora hangon;
igen! a tőr csillog ott . . . felém szögezve . . .
O! mondjátok meg, miért öltök meg engem,
magamat — elzárva atyától és anyától? . . .
hisz őt, atyám is ti öltétek meg; ki szivátok
vérét s összemardosátok a szivet, mint az öly-
vek, — ott ni a magasban . . . s a szenvedő
hölgy fölveté ekkor ázott szemeit, s merőn bá-
mula fel. Itt van ni — folytatá előbbi sebes
hangon, fölöttem már a tőr, oly éles, oly he-
gyes . . . oh, emberek! riada fel hirtelen; le-
gyetek könnyörülők, érzékenyek, s ne bántsa-

tok . . . jaj! nem halljátok? mit mondtam? — mi hasznotok bennem, ártatlanban, ha megöltök? . . . nem bántalak én meg titeket, soha, soha — istenem! . . . végzé a hölgy, s homlokára csapván kezeit, hangosan sirni kezd.

Kisasszony! ugy-e keserű álma volt?

— Álom . . . hát álom ez? hisz te mellett ülsz, oly szeliden most is, mint előbb, — de mond miért sírsz úgy? lásd én nem sirok; veriték cseppek ezek arczomon; — ah istenem! hisz én úgy izzadok! . . . s elsimitá homlokáról a fürtöket, jobbával azután Nina kezéhez nyult.

— Ah de jó hideg ez a te kezed, Nina, újulok szinte, ha foghatom . . . szólott Lea, s oly angyalszeliden tekintte Ninára, hogy ez, hirtelen ragadva ajakához a hölgy karját, csókolá végig, mialatt könyei hullának arra.

— Ne könyezz édesem — szól a hölgy, — könyeid forrók, égetők s gyengitenek inkább mint ujitanak.

— Bizzék csak kisasszony, — mond Nina; — megakarák ugyan csalni a levélirással, de én, mint háládatos leány, magamhoz rejtém titkon a levelet, s midőn egy alkalommal künn

volnék, postára adtam s el is ment már régen; azóta már édes atya is jó.

— Köszönöm, kedves! — rebegett Lea s mosolyogva szorította meg a leány kezét, ki édesen emlékezett a zsidó hölgy ajándokára. Lea ugyan-is, öldöklőire lelve mindenütt, egyedül Ninában, a ház cselédében, gondolá bizalmát helyezhetni, kinek a mellén hordozott arany pillangót ajándékozta szelid vonzalmáért, melylyel iránta mindig viseltetett. S míg Fanny a szükségesért járt, ez lön őrnője, ápoló, gondos, miként egy gyöngéd szívű leánytól remélhető.

Nem lesz érdektelen most Wildauról is emlékezni kit egy távol eső, alacsony borházban lelünk, néhány elaljasult emberek körében, kiket gonosz sugallat szokott tetteikben vezérelni. A füst miatt, mely az egész korcsmát eltölté, jóformán ki sem lehetne venni arcukat, a hangról azonban s a finomabb beszédejtésről könnyen ráismerünk Wildaura, ki az inkább sár — mint kőkemencze mellett egy alacsony, zömök férfival beszél.

— Itt van — monda ez — s rá mernék eskünni, hogy ő az, —

— De hogy állithatod ezt? —

— Magam beszéltem vele. Bécsből jó, s Reymundnak nevezte magát.

— S hogy jutál vele szóba? —

— Úton, útfélen mindenkit megkérde Fanny lakásáról, de ő még új lakosné itt ebben a külvárosban, s kevesektől ismertetvén senkitől sem kapott utasítást.

— S te mit mondál? —

— Semmit, azaz, biz én mondtam, hogy nem tudom; de megkérdeztem szállását, s ő ezt megmondá zavarában.

— Oh szólj, hol van? . -

— R* borkereskedőnél, mint jó ismerőjénél, de csak az asszony van honn. . . . .

— Lehetlen — kiálta fel vad örömeiben Wildau. — Ő nem jöve pénz nélkül, de mielőtt megtudná hollétünket, elrablom azt, s odább állok és megyek Erdélyig. —

— Hatalmas gondolat! Ugy-e, jó ismeretség ez?

— Fölséges! — S a teremtet mindketten sietve hagyák el.

* * *

Az nap éji 11 órakor a duna partján s a német színház terén égő szövetnekek lobogtak

fel. Ünnepi fénynek gondolhatnátok e fáklya -- szerezte világot, ha oly nemü lárma, melybe szívmetező jaj s keserű kiabálások vegyülvék, nem renditné meg a bámulókat, kik biztosabb helyekről sétálva jövének ide, nézni az utcákat, melyekben a folyvást beömlő viz, mentő csolnakokat lebegtet. Ilynemű ladikok s dereglyék szállottak mindazon utcákra, melyek közel a dunaparthoz, vizben usztak. Két óra múlva már az egyetem oldalait is hullám mosá, mely csakhamar özönével borítá el a külvárosokat, részint pinczéből s csatornákból rohanván fel; mely házakat látszék veszélyes árvával eldönteni. A még száraz utcák tömvék valának emberekkel, kik álmaikból felriadva, kiáltozának segélyt; s férj, nő és gyermek egyiránt dolgozának. — A pinczék ablakai betömettek, az ajtók és kapuk deszkákkal zártak el, s ajtón és ablakon tekinték, mint nő, tolúl és rohan a viz, szétáztatván a csatornák födelét, mely itt ott ropogva dőlt be. Harangzúgás hirdté a veszélyt, félelmet gerjesztve minden érző kebelben. És e közös veszélyben nem vala egyéb hallható, mint „isten és ég“ imádság és sohaj, jajszó és kiabálás! Az éj többeknél álmatlanul tölteté el; de a haj-

nali világ nőttével a veszély is növekedék, mert itt ott már házak is omlának össze, pinczék, s csatornák szakadozának be, melyekbe a víz elől futók néhányja is temetve lőn.

— Kisasszony, kisasszony! — kiálta Nina, Lea ágyához rohanva, örüljön, kérem — örüljön. . . .

— Mi ez? kérdé a hölgy.

— Elérkezett atyja. Ah éppen az utca végén valék, a vizet nézvén, midőn egy ősz férfi kétségbeesve tántorgott körülöttem. — Leát kiáltva szüntelen, asszonyom házat kérdezé, mire egy kisedd ház nagy zuhanással összeomlott, s a szegény ősz rémültében a földre rogyott; azután két embertől a házba viteték, hol szállásola. Én repültem haza, hogy mindezt megsugjam, s ime meg is sughatom szerencsésen, mert asszonyom a pinczéből hordja holmiét. Jőjön, az egekre kérem, jőjön, ha lehet; atyját s önmagát mentené meg. —

— Oh ég! erősíts engemet! — sohajta Lea, s öltözékét magára hányva, szórt hajakkal s kétségbeeső arczczal rohana ki az ajtókon s örültként futá végig a még száraz utczát, de melynek végét a már beömlő víz mosá. Nina folyvást kíséré lépteit, s megállítá a szélső

háznál, hova atyját fölvitetni látá. De itt a látvány szívszaggató volt. Benn a háznépe zajgott és jajgatott, segélyért s emberért kiabálva. A ház egyik része omlófélben vala, a lépcsőzet fölötti iv hasadozni kezdett, s a nép jajveszékelések közt rohant az utczára. Üres és pusztá vala már az egész udvar, midőn az alsó lépcsőzeten Lea, a beteg hölgy, vezeté le félig emelve atyját. Őt gyermeki gyöngéd szeretet lelkesíté. Irtózatoss hang harsogott le ekkor a felső lépcsőkről, melyben Lea borzadva ismeré meg Wildau hangját; de ők künn valának már, midőn a ház roskadni kezdé, s pár percz múlva az egész épület iszonyú s szivrendítő ropogások közt omlék össze, egy része a hosszan elterült pinczébe sülyedvén. A látvány borzasztó volt, mindenki rettegett, s ájulónők és leányok omlának a férfiak karjaiba. A romok egyik hasadékán emberfő vala látható, melyben Nina iszonyodva ismeré meg Wildaut, a hölgy- és pénzrablót. Emberek nézték őt, de mindnyájan borzalommal, midőn megérték történetét s okát otlletének.

Wildau tudniillik, mint gyaníthatjátok s miképen Reymund, az agg israelita is elbeszélé, az épületben, Reymund szobájába tört,

s rablása közben, erős zajt hallva a folyosón, melyet a felrohant Lea támasztott, egy mellékterembe bűvék, s míg azok szerencsésen lejutának, az öntudattól kinzott, s zavarában elkésett Wildau romok közé temetteték.

Későbbben csolnakok érkeztek, s fölszedék az árva népet, mely szárazra jutva, örömkönyek közt áldá az eget, míg Lea angyalszelíden imádkozék atyja mellett, ki hasonló örömkönyüket sírt. Vala pedig ekkor martius 14-ike, a főváros évkönyvének egyik leggyászosb napja, melyen számtalan ember veszté még életét.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

1

FŐ ÚR ÉS PÓR.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

I.

gy fő úri várt mutatunk fel 1513-ból, mely Szecső Máté nevérol akkoriban igen hires vala. A vár egy közép magas bérczormon nyugszik, de két oldalról, majdnem közvetlenül, roppant magasságú kőszirtek nyulnak fel, melyek, mintha karjaikon tartanák a középen fekvő vár épületet, szilárd védbástyaual látszanak szolgálni. A vár homlokzata előtt ékes völgy nyílik, melyet köröskörül vad erdő koszorúz. A völgyet azonkívül, melyet a természet istenkeze pazarul himze fel virágszönyegül, csöndes folyóág hasítja által, mely a vár mellett jobb felől keskeny hasadékban hömpölyög el az erdő s hegy-

*

pont között. Az öreg Szecső Máté minden külső zaj-és örömtől elzárt özvegységben élt itt leányával Katalinnal, ki az akkori szépnemnek lélek- és testben gyöngye volt. Még nem vala tizennyolcz éves, midőn atyja, közelebb a sirhoz, mint más mindenhez, részére egy vőlegényt jelölt ki, kinek hozzá füzendő nemzetségében nevét s hatalmát hitte örökítendőnek. Az atyját szerető s imádó hű gyermek, ki e szereteten kívül életet szívni s lehelni nem tudott; megtört kérelme romladékin is nyugodtan omlott össze, midőn Vértessy nevü ifjáhozi szerelmét nyilvánítva, a kijelölt vőlegénynek ellenmondott. De a Gerébház, melyből a vőlegény kitüzeték, sokkal nagyobb fény- s hatalommal volt körül fogva, semmint, az öreg Szecső csak legkisebbet is engedett volna szándokából.

Könyvek közt ugyan, de nyugodt lemondással végre kezét fogott a hölgy Geréb Antallal, kit zsarnoki kény s mohó szenvedély az életörömei körül, egygyé tőnek azon főúri vad kalandorok közől, kik névvel nemesek ugyan, de kedélyben nemtelenül rohantak mindenhez, mi kéjjel s vad örömmel kínálkozik.

Kevés idővel az összekelés után az öreg

Szecső sárba szállt, s Geréb Antal az uratlan Szecső várba költözék által nőjével, egy részről az öreg végrendeleténél, de másrésről ön édes terveinél fogva is, mik, a vár helyérdekessége miatt, vágyainak oly kielégítő képeket szövének.

A tizennyolcz éves nő homlokára kényszerített eskü jegyzé fel a „hitves“ szót, de szive, melynek belösztonét kényszeríteni nem lehetett, iratlan lapúl hevert a kebelben, nyom nélkül minden érzet- és szerelemnek.

II,

Szecsővárhoz egy órai távolságban egy kisdud falu feküdt, az ott végződő nagy erdőség miatt nem látható az utastól. A vár felső tornáczából tekintve azonban, e falucska volt egyszerű szalmafüdödeivel, veres gólyanyakú tornyocskájával azon legkedvesebb pont az egész tájképen, melyre a szem valami ábrándos folyamerecske mellette csörgött el, de már itt partjai felett sárga, dús kalászok arany tengere hullámozott, melynek aljában fészkelő fürjek hallaták koronként egyhangú, de a mező csen-

dében oly kedves füttyeiket. Az erecske másik partján pedig végetlen rét, mely az egész falut beövezte, nyúlt el smaragdzöld fűvel, melyben ép ekkor kaszák harsogtak, s másrésről távolabb gyűjtő pórleányok mezei dala hangzott fel, a természet azon mondhatlan bájú énekébe vegyülve, melyet patakmoraj s az erdő madarainak zengése alkottak.

E falu szélső házainak egyikében egy szegény özvegy zsellérnő lakott, ki egyetlen virágzó Judith leányán kívül örömet nem ismert. Judith szép volt, mint a mező lilioma, s jó és szüztiszta, mint az imádság, mely fertőzetlen kebelből felfakad. Anyjának mindenben hű segéde s erős támasza volt. Anyagi terhes munkáit kezei fáradhatlan részvételével könnyíté, lelki szükségeiben pedig anyyala volt, kinek vigasztaló szózata a fájdalomra, mely néha a szegény anya kebelében egy vagy más okból felcsapott, gyógyító istenige lőn.

Anyja most nem vala honn. A vár úr rendeletéből a várkapitánykoz hivaték, miből a szeretetreméltó Judith nem tudta magának kedves dolgot jósolni. S aggodalma az est szürkületével mindig borúsabb lőn, s neme a nyugtalanságnak, melyre okot találni nem tudunk,

fogá el szívéét. Mi leginkább szorongatá, nem volt egyéb, mint anyja berendelésének szokatlansága, mit körülményekből megfejtteni nem birt. Hát ha valaki a ház nyugalmát irigylé meg, s e benső jólétet és boldogságot, mely semmi másból, mint lelkek hitéletéből forrott fel, külső elem, s titkoni pénzhez jutás szennyves eredményének gyanuja?! . . . . Vagy e miatt újabb adózás terhe nyomandja-e vállait? . . . Körülbelül ily kérdéseket támasztott magában az árva leány, de határozottan vallani s hinni egyet sem mert, mivel irtózék embertársait ily alávalóságról viszont gyanusítani.

Ez alatt a vidék sötétedni kezdett, s borús nyári felhők kanyarultak fel, melyek az éjszakai sötétséget méginkább nevelék.

Tíz óra lehetett. Az egész falu már álomban, s csak egyetlen egy világított ablakkal, melynél Judith varrogatott aggodalmas várakozásban anyjára. E ház — mint már mondók — a szélső zsellérházak egyike volt, melyet elülről három terebélyes fűzfa árnyékol.

Az ablakot egyszerű csikos függöny fedi, annyira átlátszólag azonban, hogy a benlevő alakok mozgásait tökéletesen láthatjuk.

Két alakot látunk most egymás közelé-

ben, de hangot tán a legélesebb fül sem hallana. Az egyik Judithé, a másik pedig egy karsu férfitermetet ábrázol, melynek karjai a leány dereka körül fonódnak. A gyertyafény most kialszik, s egy éles sikojt hallunk, mely szivünket rázza fel.

Néhány percz mulva az ajtó egyszerű fakilincse zördül meg, s a ben látott férfi alak vigyázó léptekkel s kémlő tekintettel lép ki, sebesen, de csak lábhegyen haladva a ház mögött sötétlő erdő felé, míg ott a gyalogút csapását föltalálta. Itt egy lélekzet szakad fel kebléből, mely csillapult félelem jele lehetett, s a helyzeté melynek szabadságát az odahagyott ház messzebb tünésével mindinkább élvezé. Most végre a szekérutra jutott el, mely az erdő közepén a falu és vár közt szolgálja közlekedésül. Ennek közelében terebélyes fa alatt egy rég óta kapáló fekete mén horkant meg, felzablázva s nyeregbe szorítva.

Midőn a férfi előnél megállott, fekete se-lyem álarczot tépett le képéről, melyről veritékgyöngyök szakadoztak. Letörlé azokat s törlése közben hosszú lélekzetet vön, mi nem annyira törődésből, mint neméből egy kéjér-

zetnek származott, mely kedves óra vagy percz emlékezetéből marad fenn.

Azután lovára pattant, s mint szél, repült s tünt el a fák között.

III.

Másnap este ugyanazon zsellérházba lépünk, hol az előbbi talányos kaland történt. Az egyszerű szobában két tisztán, hófehéren borított s magosan párnázott nyoszolya nyúlik egymás hosszában, melyeknek egyikére Judith hajtá le dús hajzatú fejcskáját, tenyereivel takarva el az arcot, melynek bádgyadt halaványsága tört liliomé volt, s a szemeket, melyeknek éjéből égő gyöngyök tolultak fel.

A czifra szegletekre vágott, de már viselt tölgyfa asztalt festett fenyőlóczák keríték, melyeknek végén, közel azon nyoszolyához, melynek párnáiba Judith rejté el égő fejét, körülbelül huszonöt éves fiatal ember ült, kit Virág Simonnak s közönségesen csak Simon diáknak neveztek. Hozzá közel egy karos faszékben pedig Judith édes anyját látjuk, egy már aggott nőt, kinek arcából hosszan küzdött szen-

vedések nyomai olvashatók, melyek kor előtt redőket ástak magoknak.

Virág Simon tizenkét évű lehetett, midőn egy kolostorba inasul fogadtaték. A gyermek szép volt, s nagy égő szemeiből mindenki gyaníthatá, mikép a gyermek tehetség dús lélekkel bír. Elevensége olykor pajkosságba tört ki, de a szerzetes atyák mindemellett is kedvelék e fiút, mert gyakorta hallottak tőle oly elmés megjegyzéseket, s kedélyes ötleteket, mik tüzlélekre s jó szívre mutattak. Különösen egy a szerzetesek közül olvastatni, s később a tudományok egyéb közéletre szóló nemeiben is tanítani kezdé őt s oly sikerrel, hogy csodálatot idéze a tanítvány szorgalma s ügyessége.

Azonban, midőn a szerzetes észrevette, hogy a kis tanítvány követel inkább, mint esd oly tanismeretekért, melyeknek akkori kiváltságos természetök „ne nyulj hozzám“ szerepet ölte: megszünt tanárkodni, s kulcs nélkül hagyá a szellemet, melynek csapongó tűzárja önmagának ása folyammedret.

Mulatságos volt látni a korban s erőben növekedő ifjút azon titkosan kutató bűvárkodásában, mit a szerzetes atyáknak kerti sétá-

lások alkalmával, midőn a szobák takarítását végezné, a poros könyvpolczok rejtett kincsei körül tőn. Sietve s kémlő vigyázattal, hogy rajta ne kapassék, forgatott gyakran oly könyveket, s hártatekeréseket, melyek századok óta illetetlenül heverték, szentesítve mintegy azon rejtélyes bűv által, mely bizarr alakjokon előmőlni látszott. E titkos foglalatosságában gyakran meglepetett, de sohasem oly kíméletlenül, hogy a félig nyilt ajtónál e közben reá bámuló szerzetes mereven szemeiből egyenes tilalmat olvasott volna.

Évek telvén így el, Simonnak e zárdai élet mindig kevésbe tetszett. A tanulgatás s olvasgatás alatt tágulni érzé keblét, de mindannyiszor keserű érzet tölté el, valahányszor eszméi csapongó szárnyait helyzete hideg átgondolása lekötözé. Kedélye magasztosságának e lehangolása visszariasztá őt a pályától, mely neki a kolostor mogorva falai közt életszerepül jutott. Ő az étellel kívánt érintkezésbe jőni, azon étellel, melynek kötelékei nincsenek, s melynek mozgalmi szabályok hideg falaiba nem ütköznek. E vágyai melegségében úgy érzé, sejté s gondolá, hogy hivatása egészen más és sokkal lángtelibb, mint

az, melyet élő halottak körüli szolgálatában mozgonyyszerűleg elvégez.

Később, midőn eszmeköre világosabb fényt ötlött, határtalan utálattal nézett azon mohos napok elébe, melyek elképzelt jövődjét e kolostori magányban alkotni fognák. Nekem cselekedni kell; — tünődék magában — még pedig benn, zajában az életnek, hahogy szívemet megfojtani s karaimat megzsibbasztani nem akarom. Találkozzam bár e falakon kívül nyomorral, inséggel: ezekkel is édesen harczolok, csak lássam a világot, melynek alkalmi perczei a tettek ezer nemével kínálkoznak. A könyvek nekem itt félismeret s az egész kolostor és tudomány rejtett kincsakna csak; nekem mozgalom, derű kell és világosság, különben veszni fogok. Oh, mi fogság ez! sohajta tünődése közben tovább; élni itt s nem tudni semmiről, mi a szívet átmelegíti s a kebelt mozgásba hozza!

Huszadik évébe lépett már Simon, midőn a szerzetes atyáktól hittani magasb leczkékkal kínáltaték meg, miután fogékonyságát s gondolatai képzettségét bámulni lőnek kénytelenek, Tervök volt tagul avatni be őt a szer-

zetbe, de Simon megköszöné e figyelmet s felszabadítást kért.

Végre igen dicséretes ajánló levelekkel ellátva, a szerzet tisztos tagjaitól elbúcsuzott, s egypár évi kaland után, melyek jó s baloldaról jóformán megismertették vele az életet, a Szecsővár melletti helységbe költözött, hol ez ideig folytonos jegyzőségben tölte el három évet.

Itt ismerkedék meg leányával azon zselélnőnek, kinek szobájába tekinték be imént. Judith a lángoló ifjút szivéből szerette, s a szegény anya örömmel teendette rájuk áldó kezeit, főkép midőn jövendő nélküli helyzetét elgondolá, s biztosságát azon életnek, melyet leánya a már hivatallal ellátott Virág Simon mellett töltendő vala. Önnapjai felett azután nem sokat aggódék, mert testvérbátyja, ki a várban már régi szolgálatu börtönőr vala s gyermektelen, a jámbor nőt magáhozi vétel ígéretével biztosítá.

De térjünk ismét a szobában levőkhez, kiket keserű helyzetőkben kissé odahagytunk.

Itt ült a három lélekben rokonult, s most lélekkínzatva mindhárman. Soká, igen soká tartott a csend, melynek némaságát olykor egy

fájdalom telt hang szakasztá meg, mely Judith kebléből felzokogott. Virág most felé közeledett; kezét ragadá meg a leánynak, s forró könnyüi égették azt.

— Oh, ha tudnám szenvedésed okát! — sohajta az ifjú — mint igyekezném azt eltávolítani; de most kétszeresen sajnálunk gyötrelmedben, midőn sem én, sem anyád nem ismerhetjük azt.

— Miért zuznám el hármunk életét e fájdalom okával, midőn egytől tudva, egytől érezve tán még sem oly sajnós, mint válhatnék fölfedezésével. Oh, förtelmes éj! — zokogott a leány, s indulatai egész lázával temeté fejét a párnák közé, mintha mindenben, ki fájdalmát látja most, szemrehányó tanúját sejténé titkának.

Azután néhány percz múlva fölemelkedék; kezeit arczára tapasztá, s a csattanó pír, mely újjai közöl lopva átvöröslék, vére égető lázát tanusítá. Most hirtelen szerte hullott hajzatát tűzte csomóba, s ruháit igazgatva kérte anyját, engedné meg néhány perczig szabadba mehetni Virággal.

A házból kiindulva, az erdön keresztül, a tóér irányában haladtak. Judith két karral

fogódzék az ifjú jobbába, ki a megtérni készült hurezolá inkább mint vezeté. Gyakran megállt a leánynyal, nyugalmat ajánlva neki a lombdús fák aljában, de ajánlata soha el nem fogadtatott. Ugy látszék, hogy Judithnak öntudatán kívül volt mindaz, mit e titokteljes és szeszélyes útra keltében tön, szólt vagy siránkozott. Olyan volt, mint a sírjából felzaklatott szellem, ki régi nyughelyéhez vágytól üldözve, de még is sirva siet.

Midőn az erdő szélén az ér partjára léptek, egy csolnak felé szaladt vagy repült inkább Judith, melyben egy halász gyermeké nyujtózott. Ez méla szenderéből felzavarva, édesszelid arczezal emelkedék föl, s nézett Judithra, kinek szépsége s jósága a falu őszes népére kedves hatása volt.

Judith egypár szava után a halász gyermek padot egyengetett keresztül a csolnak két oldalán, mialatt Virág is odaérkezett, s a leány helyet foglalt.

A halász most evezőt fogott, s vékony redők közt mozgott el a csolnak két epedő szív bánatterhe alatt. Gyönyörű est vala ez. A csendes ér, mint egy kristályszalag, futott el a rét zöld kebelén, mit a teli hold fény árja le-

pett. Képét s a csillagokét a tükörsima víz vetette fel, melyeken a csolnakozó pár szemei anda képzeletek közt merengtek.

A leány szemeiben most mindig szilajabb tűz ütődik fel, mintha vágyai országát keresné. Néha egész tetemében megreszketett, homlokát s szemeit a csillagok felé feszíté, s eltolva magától az ifjú tartóztató karjait emelkedék mindig magasabbra, mint a virág, mely fakadása közben gyepágya fűszálai közül levegőre tolakodik. Azután hirtelen leült; maga elibe bámult, míg a bámulat alatt sűrű könnyek gyöngyöztek alá szemeiből.

— Simon, egy titokkal tartozom. Joga senkinek nincs hozzá, csak egyedül neked, kinek szivéből boldogságom forrása felfakadt. Lásd, anyám sem bírja azt, pedig ő vala vigasztalásom, ő mindenem. Egy éjet és egy napot szenvedtem még az életben: többi szenvedésem világ folyása volt. Oh, ez éj és nap emlékezete örökös seb lenne szivemen, ha el nem temetném azt. De mielőtt e munka véghezvitelére elmém abroncsai megpattannának halld a titkot, mely érzéseimet zsibbasztja.

Az ifjú most kebléhez szoritá Judithot, s vad félelemmel és soká szótlánul tartá kebe-

lén, mintha féltene s védelmezné őt valamitől, mit megmagyarázni nem tudott.

— Mult éjjel — folytatá Judith — egy alakos lopódzék házunkba. Anyám távol a várban s én egyedül valék. Fekete selyem álarcz borítá képét, s karcsu volt, mint te; náladnál azonban magasabb. A gyertyavilágot, mely ellentétben látszék lenni sötét vágyaival, kirtelen kioltá, s erőszakának áldozata lettem.

E szavaknál a szegény leány keserűn zokogott, s fájdalmas rohamában fejét csóválva tépte haját. Kibontakozék karaiból az ifjúnak, s neme egy irtózatos láznak, mely arca liliomán fölkellett, s szendeszép szemeit vad fogásra hajtá, nyargala végig egész tetemén.

— Judith, egyetlenem! semmit sem kívántam s követeltem tőled, csak nevét e gaznak, hogy ocsmán szivén égethessem át bosszúmat ....

— Szörny, nevéről egyebet nem tudok, szólt élesebb s kitörőbb hangon a leány s fölgyenesedett.

Azután jobbát nyujtá az ifjúnak, kinek kedélye indulatok árjában hullámzott; s nyugodtan és szendén, mint a fölötte ragyogó hold, tekintte szemei villámai közé. E tekin-

tetből kiveszett most minden fájdalom, s kifejezésével egy időszakra emlékeztetett, melynek néhai boldogsága legapróbb változataival lefestve volt azon. E tekintetben valami szellemi volt, melynek épen némasága szól s beszél leghatályosabban szivekhez. Virág nem érté, nem értheté most azt, mert kedélye sokkal ingerültebb volt, hogysen e kiderült arcznak szóttan bucsúját sejtette vagy felfoghatta volna. S ez volt oka, hogy Judith most karain kívül álhatott, míg önmagával elfoglalva tépelődik s forrott az indulat, mely Simont e pillanatban Judithra nézve figyelmetlenné tevé,

Judith most, még mindig kifejezése szendeségében, erősebben szoritá meg kezét az ifjúnak, még egyszer s kimondhatlan bájával átszellemült tekintetének rá mosolygott, s ugyan azon perczen villámgyorsan szökött a vízbe ki.

A szabadító karral felé rohanó ifjú magán kívül lón most, s csaknem élettelenül hajlott ki a csolnak párkányáról, karaival halászva a vizet, melynek hullámai hidegen gyűrűztek el a szerencsétlen fölött. Kiabált s jajgatót, majd ismét káromlás zúgott el ajkain, melyeknek szavait boszúesküvések alkoták.

A csolnakban heverő halász eszközöket most vízfenekre eregeté, s fájdalommal párosult nehéz munkája után sikerült végre felhalászása Judithnak, de életfogyottan már s lelketlenül.

IV.

E gyászeset következményeiből, fájdalom minden részletes rajza nélkül, csak röviden érintjük meg, hogy a jó özvegy igen kevés nappal élé túl leánya halalát. A viszonyok leggyöngédebbike, mely ez anya s leánya között e két szellemet annyira egybeolvasztá, mikép hitte az ember, hogy egymás kebelétől egy halállal el nem szakithattak. Az emlékezet fájdalmait most a börtönőr, ki — mint már említők — az elhunyt zsellérnő testvérbátyja volt, s Virág Simon szenvedék nemével egy még fájdalmasabb gyanúnak, melyet azonban adatok hiányában, tökéletesen hinni nem mertek.

Simon, valahányszor e megtépett édes viszonyra emlékezék, kínosan érzé szorulni szívét, melynek élv és gyönyör többé nem fakadtak. Majd ismét boszúja égett, s annál kí-

nosabban, minél inkább távolodék az alkalomtól, mely tárgyat vethetne annak fogai közé. Kész lett volna a világot átzaklatni az egy névért, mely üdve gyilkosát jelölte. Az ajkairól lezúgó átok kínai örvöngő csata lármája volt, melyre értelmetlen eszmék s zilált érzetek tánczoltak. S érzeteinek eme fájdalomharczában naponként sápadott és fogyott, s ha a holdárban úszó réteken az ér közelében megjelent, az est holdját s csillagait azon jelenettel fűzve össze, melyben Jndithot a víz hullámai nyelék el, hasonlított a halottvázhhoz, mely bánata emlékeinek megsiratására elhagyja nyugalmatlan sirját.

Nem birt elég erővel hivatalát a régi hatálylyal folytatni; érzé, mikép minden tettében ereje tördelőzik, mint a vessző, mely gyökerétől lemetszve, növénynedvéből kiszárad. Ábrándos órái valának a legédesebb órák, melyekben szerelme néhai üdvéről megemlékeznie alkalma volt.

Ily ábrándeszméket fűzőgete egykor képzetében, midőn egy gyönyörű éj alkalmával a vár közelében az erdő sötét lombjai alatt sétálgatott, Borús képeiből léptek zöreje ébreszté fel, s tá-

volabb vonúlt a nesztől, de annál élesebben figyelmezve arra.

A jobboldaliombok közül egy alak bon-
takozott most ki, melynek képét fekete álarcz
borítá. Öltözéke talpig setét volt, s valami bur-
konyszerű lepel folyott végig tagjain, mely
miatt a test gömbölyűségét épen nem, csak
magosságát leheté észrevenni. Léptei hasonli-
tának a bravokéihoz, kik koncuk utáni lesők-
ben minden mozdulatban számolást s kémletet
árulnak el. A neszt, mennyire a galyak szét-
nyitása engedheté, kerülni látszott, s néha
óriási léptekkel szökött, míg ismét néha meg-
megállott, s rövid és tétova lépésekben kém-
lődék,

Feje gyors forgatásából azoban most úgy,
látszék, mintha neszt sejtene maga körül, s
egyik kezével kardjához kapott, míg a másik-
kal álarczát egyengeté s szoritá jobban képére.

Simon azalatt mindig távolabb vonúlt
tőle, s a vár felé ki az erdő szélére sietett
mintegy útját kerülvé amannak, ki az erdő
gyalogösvényére térve, látszék jobban s sza-
badabb lélekzettel sietni már most a vár felé.

Végre öt hat lépésnyire azon bokortól,
melynek tövében Simon megvonúlt, az idegen

alak a vár szabad előterére jutott ki, hol álarczát lebontva s veritékes fürteit rendezgetve, testét azon méltóságos állásba egyengeté, mely a főrend némely egyéneinek, hatalmuk jelei s képei közt szokott kiváló sajátuk lenni.

Az álarcz levétele után egy sóhaj repezgett fel közelében, mely tagadhatlan fájdalomt árult el; mialatt Simon majdnem észrevétlenül, az orvkémlelés minden ráfogható gyanúja nélkül nyult ki a bokor mellől.

Most az idegen alak — kiben a jegyző Geréb Antalra ismert — indulata legvadabb kitörésével rohant Simonra, ki oly rögtön s a nélkül, hogy magát csak kissé is védhette volna, rogyott véresen a földre le.

— Hah, vakmerő utonálló, te! — riadott Geréb — életemet kívánád úgy-e bár, hálátlan szolgavér? . . .

Simon nem vala képes sem szólni, sem mozdulni. Bal karjából sűrűn patakzott a vér, melynek veszélyes szakadását a bágyadó tetem és sápadt arcz érzékenyen tolmácsolák.

— Uram! — rebege Simon — én kegyedet, mint előttem idegent s ismeretlent, megtámadni nem akarám. Isten látja lelke­met, mi­kép mindez gondolatomban sem volt; de e pil-

lanattól fogva szabad kutatnom lelkében, hol büneszméi fogamzottak és fogamzanak.

Ismerem jól e szemeket, melyek fekete rongy alól kémlik át nyugfészkét az erénynek, hogy a bűn pillanatnyi kéje alatt romba dőljön. Nyomorult kedvtöltésed ez csak, nemde, mert úrnak születted? . . . folytatá Simon, mi alatt szemei folyvást égtek és csillogtak, mint ha meggyult lelkének szikrái vetődtek volna fel azokban.

Ekkor fölemelkedék, s nemével a vadságnak, mely vonásaiban fölvereslék s izmaiban göresös rángásokban vonaglott, rohaná meg Gerébet, ki ugyanazon perczen fuvott leple alatt vállain lóggó kürtébe. A kürtfúvásra a várudvarról sűrű csaholások hallatszottak, melyeket a toronyőr éles kúrthangja váltá fel.

Az alatt a vivók egymást öelve küzdöttek emeltetve s majd ismét alányomatva egymástól, miként ezt helyzetök s ügyességök váltakozva engedé. Vívás közben Geréb kardja darabokra pattant szét; s így egyik fél részéről sem vala oly eszköz, mit az indulatok e borzasztó tusájában élet ellen használhattak volna.

Csak néhány percz tölt el így, midőn foly-

vást csaholó ebek kíséretében várőrök és cselédek érkeztek.

— Segitsetek! kiálta dühösen Geréb, mi alatt sűrű veríték szakadozott homlokáról, mi az srcz vér színén elácsorogva, tekintetét még inkább iszonyúbbá vadította.

A fegyeres örök most szétválaszták a küzdőket, s egyikök már épen szíven akará szúrni Simont, midőn Geréb lábával toppantva ragadá ki a fegyvert kezéből.

— Meg ne öld, — kiálta hangosan, — e gaz így s egy-pár ember előtt nem veszhet el. Ezereknek kell látniok, mikép fog kínozni e hálátlan pór, ki legkegyesebb urára kart emelni mert? A legsötétebb kígyófészekbe vele.

És Simon most körülfogaték, s a karából szakadozó vércsöppek közt s egy arczczal, melyen kín érzetei a legkeserűbb kifejezésű vonalmakon feküdtek, hurczoltaték a várbörtönök egyikébe.

V.

Szecsővár egyik teremébe lépünk. E termen s egész bútorzatán egy azon legkedvesebb színek közöl áradott el, mi a szemnek, de

különösen a kedélynek, mely egykori szebb emlékei gyászolásában kesereg, mondhatlanul édesen esik. E terem falai gazdag redőzetű kék szőnyeggel valának boritva, aranyzott edényekből felbokrozó virágok s zöld lombok közé tűnvének el azúros redőivel. A bútorzat azonban a terem bájos égíve alatt oly egyszerű volt, milyennel a főúri termek egyike sem bírt ezen kívül. E bútorzat hű képmása volt azon fénytelen egyszerűségnek, mi szíve választottjának középnemesei lakában uralkodott; és a kék szőnyegív, mely ezt azurjával átölelé, mihez hasonlított volna inkább, mint azon szende égfedélhez, mely mindnyájunk felett egyazon derűben boltozik! E terem laká Gerébne leggyakrabban.

Itt látá csak honosnak Gyula képét; itt engedé át lelkét azon kedélyes képzeletnek, mely azt szívéhez közel s majd ismét szívébe ülteté; itt szólt s ömlengett csak annak képalkajával, kitől hiúfény, s viszonyok miatt, kedélye legvirágzóbb fakadásában, eltépeték. Ugy érzé, mintha imaházában volna itt, melynek minden szögletéből vigasz susogott ki.

Egy hosszú kereveten ült itt most, mellette férjének, ki karját füzé át karcsu dere-

kán. A nő, mint egy megtört liliom, keblére hajtá fejét, s megható némaságban bámult maga elibe. Egész tekintetében olynemű fájdalom honolt, mely e könnytelen szemek s szóttalan ajkak mellett is érzékenyen sirt s beszéle szivhez.

— Katalin, te ma felette szomorú vagy. Szemeiden, hol örömöm mennye nyilt, most egy rejtélyes boru fellegzik át, mi épen magyarázhatlanságánál fogva bánt engem.

— Mért bántana téged a fájdalom, mely szivemet örli fel? . . . Ha képes vagy boldogságomat összezúzni, mit gondolnál te a könnyüvel, mi szenvedéseimből felfakad? . . . szivünk ketté szakadt: a fájó rész enyém.

— Ahá, most már értem a titkot, mely fájdalmad okait boritá. Gondoltam hogy csak egészségedben változál, s ezért aggódám. De vigasztalódjál. Megüzenem Gyuládnak, hogy e kigyókönyeket siessen minélhamarább felsókolni. Haha ; s értesz-e most már, mi bánt engem?

— Mi bánt? — kérdé a nő, mialatt szemeit hosszasan s elegyével a gúny- és fájdalomnak szegezé férjére, ki ismételt kacajjal pattanva fel a kerevetről, járt fel s alá sebes

léptekkel a teremben. — Oh, ha bántani tudna e percz, melyben szívünk szakadását kimondani lettem kénytelen előtted! Te egy névvel kísérted szerelmemet, a nélkül, hogy gyanúd fulánkjait érdemelném, melyet féltékenységed álmoméi oly rég s gyakorta uszítanak ellenem; még én a valóság hideg vádbetüire, miket egy kihült s egy bebörtönzött szív rónak fel büntényül ellened, leküzdésével egy majdnem szivrepesztő fájdalomnak némulok el, hűn tisztelve eddig a tért, hol szívünk összekapcsolása után állnunk kellene.

E szavak a hang azon nemével voltak elmondva, melyen míg egyrésről a neheztelés fájdalma rezg, másrésről a gúny- és megvetésnek hideg vegyitéke is észrevehető volt. Geréb arcza mindinkább elkomolyodott, s e komolyságot később lángszinű veresség váltotta fel, mi nem annyira szégyent, mint haragot árula el.

— Gúnyod és feddésed semmi tényen nem alapulnak, s nem egyebek azok, mint alkalom arra, hogy viszonyunk felbomlásához, melyre eddig némaságod hidegségével készítél engem, most szavaid nyilatkozata szerint is hozzá szokjam. Sejttem az okot, mely a rágalmat aj-

*

kaidra termé, de mindaddig azt hamisnak nyilvánítom, míg világos ténynyel nem lépsz fel ellenem. Igaz hogy én féltettelek, de nem kínzásával a szivnek, melynek szerelme nélkül lélekzetemet veszteném; hanem féltettelek egy szerető sziv gerjelmével, mely épen határtalan lángolása miatt nyugtalanit mindazon peröze-kért, melyeket tőlem egy idegen névrei emlékezésid elrabolnak.

Végzé Geréb s egy sarokba vonult, szemközt a nővel, hol fürteibe meritve újjait, könnyöklött egy szék karjára. Arcza most kihalványult, s egész tekintete annyira átszelidült, hogy lehetlen volt tőle e pillanatban az érdekességet megtagadni. A nő előbbi helyzetében, lecsuklott fővel bámult még mindig maga elibe, azon különbséggel, hogy szemeiből most könnyük gyöngyöztek alá, melyek fájdalomnak teljes kiömlését tolmácsolák.

Geréb kémlő figyelemmel tapasztá szemeit a nőre, s megindulását e fájdalomon mindinkább elárulá a szín, mely arcza halványságán áthajnallott. Keblét feszülői érzé, dagadni s emelkedni az érzetártól, mely nője bánatos szép kifejezésére szivét előzőnlé. Könnyelműsége minden tényeit átfutá most — emlé-

kezetével, s megutálva azokat, fordult a pillanat elébe, mely nője angyaliságát tanusítja. Tudta, hitte s elismeré az okokat, melyek viszonya eddigi kapesát széttörni készülnek, s nemével a bűnbánatnak hajlék tekintetével a nőhez, kinek szavait igaz igéknek vallá most magában.

— Katalin! megbocsátasz-e nekem?

— Bocsánatomat könnyű megnyerned, de hitemet vissza adnod tetteidtól függend.

— Szeretni foglak nem a férj hideg kötelessége, de szenvedélyem szerint, melyet szívem legbenső érzetei melegítnek által, — mond Geréb, s helyét odahagyva, sietett nőjéhez, kebléhez emelve s szorítva szenvedélyesen. — Oh, mennyi becsesl bir e pillanat, melyben sziveink ismét a régi érzet melegében találkoznak. Megfojtom a gyanút, mely ölyvként rágódék szívemen, s felnyitom a tért, melyen szerelmünk mennyországba diszlik, Nyujtsd csókom alá homlokod, édesem, e csókban jegyzem el másodszor hűségemet.

Mond és hévvel nyomá csókját a nő homlokára, kinek könyei e perczbon most még sűrűbben omlottak, mintha sejtené, mikép férjének e lángoló nyilatkozatát közelgő vész

csoportosuló felhői szoritották volna eme forróságra. Igen, Geréb e fogadása már harmadik volt.

VI.

Szecsővár egyik legsötétebb börtönében, hol szellőtlen lég penészesíti meg a falakat, egy kiterített zsupkévén látjuk elnyúlni Simont, nyakához kötött sebes karjával s azon sápadtsággal arcán, mely egyszerre lelki s testi kínait fejezi ki.

Fogsága harmadik napja volt ez. E három nap alatt kihamvadt szivéből minden emlékezet, mely szerencsétlen kedvesét gyászolandá; s egyetlen egy eszme égett csak agyában, a boszúé, melynek kivitelét őrzöngő vágyak követelék.

Terveinek eme füzögetésében a börtönajtó sarkainak csikorgása zavará meg, melyre fekhelyéből fölegyenesedve, bámult a nyílás felé. Az ajtó nyiladékán a napvilág egy kis töredéke csapott be, s ennek sugárzatánál ismeré meg Simon a belépő börtönőrt. Középkoron felül, szikár de erőteljes férfiú volt ez, ki a megemésztett 55 vagy 60 évnek fáradalmaikat épen nem látszék még sínleni.

Most az ifjúhoz közeledék, s leültetvén a zsupágyra, helyet vön mellette.

— Enyhül-e már sebed, öcsém?

— Ugy érzem, mintha lelkem fájna e seb miatt s nem a test, melyen vágatott.

— Gondoskodni fogok, hogy a test sérelme mihamarább meggyógyuljon. Egyébiránt lelked fájdalmairól sem feledkezem meg, csak arra kérlek ne rejtsd el titkait sorsodnak, mely, úgy látszik, szegény hugom sorsával van összeszőve.

— Nincs senki, Bernát bátyámon kívül, kit a szerencsétlen Judith története érdekelhetne. Mi, hárman vagy négyen, alkottuk a kis békelakot, hol csendes örömek születtek, s igaz szeretet s rokonság virágzának. És e négy ember szívét egy tör fúrta át, a gabság töre, melyet főúri kéjvágy köszörüje élesített, Te szolga vagy, bátyám, s mert nem szabad, alig mernéd gyanítani e főúri kebelt, melyben elpusztult szegény családod vérszívó ördöge megfogamzott. És én véletlenül, a sors különös játéka után fölzaklatám rejtékében ez ördögöt.

— Szavaidnak csak fájdalmát érzem még, de gyanúdat nem érthetem; ám ha ingerelni

kivánsz, azt hiszem, e félvilágos előadással ügyes módot követsz.

— Nemde, bátyám, unokahúga örülten oltá el életét?

— Örülten, igen, mert életét önmaga oltá el; de ezen örültséget nem okozhatá közönséges, mindennapi eset.

— S a világ nem tudá rá más bucsút mondani, minthogy „meghalt,” a nélkül hogy keble templomának ékességeit romladékban látta s szánta volna. Oh, édes bátyám, ha láttad volna hugod szemeit, mint sirtak azok csaknem vérkönyeket a templomrabló által feldult ékességromon!

— Szörnyűket beszélsz, öcsém; de szólj, folytasd és világosíts fel minél előbb, mert a vér kezd lázadni ereimben. Szólj! meggyalázott?

— Igen.

— S kitől?

— Nagyságos gerebi Geréb Antal uramtól.

— S hogy bizonyíthatod mind ezt?

— Mindazon jelek után, melyekben Judith, e gaz megtámadóját lerajzolá. A fekete selyem álarcz, melyet a harmadnapí éj alkalmával urad képén láttam, s a karcsu termet

és palást lepel, melyeket, ugyanakkor megzúztam és megszaggaték, napfénynél világosabban bizonyíták, mikép Judith meggyalázója s gyilkosa nem volt s nem lehetett más, mint nagyságos Geréb Antal uram.

— Rettenetes! kiálta fel Bernát, s térdeire hajtva szürkülő fejét, indulata szelétől látszék megrázódni.

Simon élesen tapasztá reá szemeit; keblét dagadni, s egész lényét emelkedni érzé, talán azon öröm miatt, miszerint sérvének Bernát elébe szort üszkei gyulékony anyagra találtak. Azután kezét Bernát vállára téve, szólt:

— Bátyám! oh, engedd nekem e megszólítást kimondhatlanul jól s édesen esik az!
— Szerencsétlen hugod szelleme sir most könyeidben, miket titkolni akarsz az ifjú előtt: Érzem fájdalmadat, mely kő gyanánt őrli szivedet. Minden köny, mit most talán titkon hullatsz, hiven árulja el részvételedet, mely boszúm parázsoló tüzét segíti lobogásra fúni Szólj, kérlek, nyilatkozzál szavadtól függ nyugalma az elköltözött szellemnek, mely sirjábó kikelve, a rokonokat álmokból úzi fel!

— Simon! — mond az őr oly tekintettel, melyből illetődött kedély kin nyomai va-

lának leolvashatók — tiéd vagyok és a boszúé, mely ez esetben szüli legméltóbb vértervét. Szólj, mit kívánsz?

— Bocsáss engem szabadon, s a többit elvégzem magam.

— Igen; de e várban többé nem maradhatok úgy . . . .

— Még jobb, akkor tanácsod — és kardodat továbbra is fogom követelni.

— Szívesen. Ismered-e Dózsát, a kurucz vezért?

— Ismerem.

— De tegnapi lázadásáról mit sem hallál?

— Nem.

— Táborába megyünk.

Simon e szavakra ingerülten pattant fel üléséből, s villámló szemeivel szívá el a tapsützet, mit egyik karjának sérelme miatt, hullámzó örömeiben kezeivel kiverni nem tudott.

Azután kezét szoritá meg Simonnak; s odahagyván, ismét reá zárá a börtön vasajtáját.

VII.

Tudva van a történetből *), mikép Bakács Tamás bibornok az 1511-diki országgyü-

* Horváth M. szerint.

lés után, némi politicalai ügyek kezelése végett, Rómába küldetvén, itt mulatása alatt nem annyira a hon javára, mint a II. Julius halála által megürült pápai méltóság megnyerésén munkálódott, mivégből tömérdek kincset pazarlott el. Rómában oly nagyszerű palotát vásárlott, milyennel Europa egyetlenegy bi-bornoka sem birt. Udvara a legszorosb értelemben diplomaticai fényvel vala elárasztva, s látogatói a világi s papi főrendüek azon osztályát tevék, melyek az europai államok sorában akkoriban igen nagy politicalai szerepet játszottak. De mind e dús ismeretség s összeköttetés mellett is, nem élvezheté Bakács azon szerencsét, minélfogva a pápa világbefolyású rangját megnyerhette volna. E férfit a büszkeség s határtalan emelkedési vágy, mely legközönyösb dolgai viteléből is kitört, egygyé tevék azon erögazdagságak miatt félelmes enyének közöl, kikhez mig az ész rokonszenvileg közeledik, a sziv ellenérzetileg mindinkabb távolodik tőlök. Rettegé mindenki a hatalmat, mely egyénisége miatt sokkal sulyosabbá válhatandott, mint milyet — különösen az akkori hierarchiai körülmények közt — elviselni lehetne. Megbukván azért terveinek e legma-

gasbikával, hatalmi befolyásvágyának alsóbb irányt adva, magának pápaköveti címet s oly engedelmet eszközle ki, miszerint a török ellen keresztes hadat hirdethessen, s mindazoknak, kik fegyvert ragadnak, teljes bucsút s bűnbocsánatot oszthasson.

Az e végett tartott ország-gyűlésen nagy szópompával festé a visszatért Bakács a kétségtelen sikert, melylyel a pápai búcsulevél kihirdetése s a török ellen intézendő keresztes had szülni fogna; s dicsősége további fűzésében ígérte egyszersmind, hogy a had számára alkalmas vezérről is gondoskodandik, mely szerepre a nemtelen származású székely Dózsa Györgyöt meg is választá.

Tudjuk, mikép a pórság állapota s általában a vagyontalanabbak sorsa ez időben igen nyomasztó vala; s a földesúri önkény, mely a jobbágyság szabad költözési jogához kötött föltételekben elég tápanyagot lelt dúlásainak gyakorlásához, a pórosztály veritékét csaknem vércseppig zsarolá.

Igy lőn, hogy a pórhad fölkészülvén, a helyett, hogy a kitüzött irányban megindulva, a kereszt ügyében csak egy lépést is fáradott volna, némely izgató szónokok befolyásával s

a boszúra s hatalomra törekvő Dózsa segélyével az uri jármat akará vállain széttörni.

Dózsa már közönségesen csak pórkirálynak nevezteték, s táborában mindenütt öldöklő boszúvágynak tombolának.

Pest körül, a táborok egyik népesebbikében, egy alvezéri sátor alá lépünk, hol Virág Simon a vidékebeli pórok körében egy pokróczszőnyegen heverészve, a nép öregeivel látszék suttogva tanácskozni.

Azután fölegyenesedék, s az öregek kíséretében előbbre menve, a sátor ajtaja előtt megállott. A sátor körül ötezer ember várta, leste a rendeletet, melynek hallására a Simon vezérlete alatti tanyákból összehivaték. Szörnyű had volt ez! A nép azon osztályából gyülekezék ez, mely henyesége miatti rossz sorsát megunva, örömmel készült fel a híresztelt szent útra, melyben sem gyermekei esdő nyomorát nem szemléli, sem földesura munkára zaklató parancsait hallani nem fogja. Hát még azon szikra, mely ügyes bujtogatással az úriga ellen boszujokat felgyújtá, valjon nem alkalmoszerű számítással szóraték-e a csürhe nép közé, föllázítására az ingerültségnek, mely polgárszivekben fűröszté vérvágyait? . . . Ke-

serü kedélylyel tekintünk vissza a multak e képére, melyet egy néplázadás kúsza vonásai torzitanak. A sereg nagy része heverő munkátlanokból s azon bosszuállókból állott, kik a fejedelmi trónt is fenyegető akkori oligarchia önkényét s bűneit akarák megtorolni.

Ez utóbbiak közül volt Simon is, kit rettentő szívkeserve a kedély természeti rendes csendéből fölzaklatva, megszüne azon alattvaló lenni, ki jobbágyi sorsa szerény átgondolásával türelmesen viselné sirig terheit napjainak.

Fenebb említett kolostori tanulmánya, s mint helységi jegyzőnek, a hatósági s földesúri kormányzat vitelének ismeretébeni némi otthonossága felruházák őt mindazon sajátossággal és kellékkel, melyek a Dózsa utáni alvezéri szerephez megkivántatni látszottak. Ide járult még ügyes, népszerű előadása is, melyből a nép nagyrésze által hurczolt s szenvedett bántalmak fölmelegített emlékezete szivizgatólag sirt elő; s minden a lélek oly megragadásával mindannyiszor, hogy a nép bár melyik tagja is tán keblén viendé Simont szerencsétlen eszmelásban hajhászott üdve trónusáig.

A légbe most kalapok ezrei hajittattak

fel, s egy éljen vihar zúgott át a tanyán, üdvözetére a sátor elébe kilépett alvezérnek, ki elég ügyességgel birt, hogy keresztül tekintésével a legutolsó pór szemeivel is találkozzanak övéi.

A sátor előterén a pórok természetbjei, a vállasabbak állottak, kik rendes fegyverrel ellátva, s a tábor altisztjeikép működtek.

Ezek közül néhányan most vállaikra emelék Simont, s a néptenger közepéig vivék tomboló kurjongatások között, miket vad lelkesezés kergete át a torkokon.

A középre jutva, megállának, és Simon ekkép kezdé szólni:

— Barátim, lelkes táborom! Hatodik százada már, mióta Magyarhon nemtelenei, mert ősöket névről névre számlálni nem tudnak, csak a türelem könysavával áztatott kenyérét eszik, a helyett, hogy legcsekélyebb polgári jogban is részesülhetnének. Igazság-e ez? . . . .

Nem! orditá egyhangulag a nép.

— És mégis — folytatá a szónok — vállalatokon a teher, melyet a király és hon védelmére csaknem egyedül viseltek. A nemesség immár a személyes fegyverre kelést mellőzni

akarja, hogy az ország védelmét egyedül a királynak és megyéknek, közülünk házhelyenként szedett katonáira tolhassa; nem tartván fenn magának más terhet, minthogy ő csak legvégső veszély esetében tartozik fegyvert emelni. Igazság-e ez?...

— Nem! riadott a nép egyhangulag.

— Ti, nép vénei, kiknek hajszálain a kor tisztessége ül, jól emlékezhetek az 1500-diki országgyűlésre, melynek törvényeiben irva van mindaz, mit elmondék. Sanyarú sors, mely vérbarázdát hasít szíveteken! És most, midőn e törvény óvó köpönyege már készen áll, a nemesség rabló váraiba vonul, onnan üzven velünk a játékot, mely neki emésztése könnyítésére kacajt, nekünk pedig könyeink vérré változásával siralmat oszt. Igazság-e ez?...

— Nem! zúgott a nép szava harmadszor is.

— És e rablóvárakba felrabolják örömeinket, melyek szerelemből s békes házi életből teremnek. Leányainkat lopják ki a szerető mátká karai közül, s megszíván mint a mérges fagy a tavaszi növény bimbaját, fonyadtan s félhalva vetik vissza azokat. Egy voltam én e mátkák közül, kinek kedvesét szive legmélyé-

ből szakítá ki titkon, mint egy orv, nagyságos gerebi Geréb Antal uram. S Judith, kiről tán ti is hallhattátok a szépet és jót, mit félország meséle róla, orzott kincse vesztességét csak egy napig élé túl, és a várúr mégis tapsol, mert ügyes kéjorv vala, s ez elég. Azóta sirtam, mint a gyermek, s epedtem, mint a sivó homokba tévedt magról nőtt árva fű, s jutalmam mégis — penészes börtön volt. Ti hozzátok fordulok most, kenyérsorsosim s hű barátim, kik engem mindig, úgy most is értetek. Segélyteket kérem fel a boszúra, mely szivemben ég, s nyelvemről káromol; jertek, induljatok velem e perczben a várhoz, mely közelünkben ama kényurat védi bástyáival. Szóljatok! véremre, mely egy a tiétekkel, kérlek fel benneteket, szóljatok, készek vagytok-e?

— Igen! kiáltott a nép s fölemelt fegyverrel üdvözlé kedvelt szónokát.

Azután Simon rendeléseket tön, melyek szerint négyezer ember fegyverben rögtön meginduland, ezer pedig a tanyákat őrzendi, És a nép, mely a kereszt fehér jegyét inkább gunyból viselé most, mint erkölcsi érzetből mely kebelében aljas és szennyes vágygyá torzittaték, egypár óra alatt már készen állott,

fertelmes ingerének vad morájával fogadva az elibe hófehér ménem száguldó Simont, kinek vezérlete alatt épen alkonyig Szecsővárához érkezék.

A folyamér, mely a várt körülfutá, s minden komp és hid nélkül akadályul látszék szolgálni egyelőre, míg a nem igen széles folyócskát a kezek ezrei végre homoktöltéssel szakították ketté. Fenn a bástyákon a várudvar fegyveres őrizete jelent meg de a megtámadókhöz aránylag igen kevés számmal. Most a vár tartalék ágyúi hozattak elő, s számosan hullottak el a nép közül, mely hadi járatlansága miatt, tömegben működék inkább, mint oly forma részletes felosztással, mely az ostrom alá vett vár körülkerítéséhez sokkal czélszerűbb lehetendett.

Végre az erő nagysága, mely Simon táborát támogatá, győzött még is a várőrizők mindazon cselei fölött, — melyeknek használatában részint erővesztéség, részint egy némely várbeliek gyávasága miatt Geréb Antal már kifáradni látszék.

Simon emberei ügyes mászással a bástyák legmagasabbjaira voutának már, míg a vezér, válogatott őrei roppant erejével, a kaput zuzá

ki sarkaiból. Iszonyú moraj s tombolás között rohanának azon most keresztül a lázadók, kik azon perczben, udvart s teremeket ellepve, a még életben maradt várbelieket rögtön foglyokká tevék.

Geréb Antal megkötöztetéek s azonnal külön terembe záratott, míg nőjét Simon lovagias gyöngéd ápolással, ugyanazon osztályába a termeknek, hova az kívánkozott, vezette által személyesen.

Egyébiránt az egész vár körül szoros figyelmű őrizetet rendelt, s megtiltott minden kegyetlenséget a foglyok iránt.

VIII.

Másnap alkonyat felé egy férfi alakot láttunk a vár körül tévelyegni. Az egész vár területét megkerülvén, végre azon lak-osztály alatt állapodék meg, melyben a várúrnő rendes lakteremei valának. Szemeit az ablakokra emelvén, miután azok kettejét világítva lelé, kezeivel háromszor csattantott. Az ablakok egyike e csattanásra azonnal megnyílt, s egy angyalfő tekinté abból alá, melyben Gerébné kedves vonalmaira ismerünk.

A nő most újjával inte s kémlőleg suttogva, úgy létszék, mintha az alakot csendre s vigyázatra akarná figyelmeztetni. A lenn levő férfialak most egy fatörzsökre ült, s kebléből ónt s papirtekerceset véve ki, ezt térdeire tevő s irni kezdte. Azután barna burkonyát oldván le vállairól, a beirt papirszeletet nyilvesszőjére füzte, s a nőhez irányzott jeladása után, villám gyorsan lövé fel azt a nyilt ablakon át Gerébné teremébe.

A nő, a fellőtt nyilvesszőt kimondhatlan örömeivel a kíváncsiságnak emelé fel, s lebontva róla a papirszeletet, a lámpa világnál következő sorokat olvasott.

„Fájdalommal hallottam a hirt, miszerint kedves nagysád vad kezek fogságába került. Megakartam győződni a hirről, s magam jövék el kémlésére ez irtózatossá hadnak, melynek kegyetlenségétől nagysádat megónom szivem hí fel. Királyi parancs következtében Bornemiszta János, budai kapitány, rendes katonai erővel készül a pórhad, ellen, mely csatában magam is részt veendek, miután fejedelmem kegyéből ugyanazon várörizetnél alkapitányi hivatalra emelttem. Ily helyzetben lovagi szavam adom nagysádnak, mikép legelső teendőm

:s Szecsővár pórheréinek szétverése s nagysádmi hamarábbi szabadítása leend. Vértessy Gyula. —

A lovag keresztbe foná karait, s vágyó tekintettel emelé szemeit az ablakra, melyen át a hölgyek legkedvesebbikét most asztalhoz ülni s irni látá.

Néhány percz mulva a nő az ablakhoz jött, kis kezeivel tapsolni kezdte, s a hozzá felöltött nyilvesszőre fűzván válaszlevelkáját, ügyes kiméréssel hajitá azt a magas bérczormon keresztül a lovag lábaihoz.

Vértessy gyorsan emelé fel a levelet s ekép olvasott.

„Vegye őszinte köszönetemet azon lovagi nemes készségért, miszerint a szabadsága vesztett gyöngé nőt szabadítani ajánlkozék. Azonban bocsásson meg, ha kérem, mikép e segélylyel csak egy perczig se késsék. A nő, ki kegyedet szereté s tiszteli jelenleg, férje életéért rimánkodik most, kit — mint vizsga nőcselédemtől hallám — még e mai éj közepén hurczolandanak máglyára. Az égre kérem kegyedet s mindenre, mi kegyed előtt még kedves emlékkal bir, jöjön, siessen a segélylyel, mely tán többek életét is mentheti meg. Jelenleg

iszonyú lakomát ülnek e pórok a nagy terem-
ben Virág Simon vezérlete alatt, s lehet mon-
danom, az egész őrség mámorban szendereg.
Siessen, még egyszer kérem kegyedet. Üd-
vözlője, Geréb Katalín. —

A nő még mindig az ablaknál állott, ösz-
szetett kezeckéivel esdve s várva a néma vá-
laszt a nemes keblű lovag részéről.

Ez kezével intve készséget s bucsuját a
hölgyhöz, az erdő sűrűjébe távozék, honnan
délczeg lovát kivezetve s gyorsan pattanva fel
reá, villámsebesen tűnt el a könnyörgő szép
szemei elől.

IX.

Ugyanezen pillanatban Szecsővár termei-
ben nagy vigság uralkodék. Ezek legtágasbí-
kában, mely a várépület közepét foglalá el,
egy hosszú asztal nyúlt végig, mely körül ki-
lenczven pór ült vagy nyujtózék, mint a bor-
hév s ennek māmora egynél vagy másnál mű-
ködének. A legelső helyet Virág Simon fogla-
lá el, mig közelében jobb és balfelől a pórhad
zászlósai s nevesbjei, mint Bakos Ferencz,
Keckés Tamás, Hosszú Antal s a híres czeg-

lédi pap Mészáros Lőrincz elménczkedének borzasztó politizálásban, melynek igéiről jobbleszen meg nem emlékezni, s csak arra szoritkozni egyedül, mi szóváltásuk társas jellemét s a mostani éj palástja alatt véghezvitetni tervezett czéljokat illeti.

Mészáros poharat vön és feállott.

— Vitéz keresztések az urban! Mielőtt a kereszt ügyében harczolnátok, leemelétek félig a polgári keresztet vállaitokról. Az önkényes úr lealáztatik, s a szegény együgyü pór felmagasztaltatik.

— Nem jól mondá kegyelmed, czeglédi atyám; — szolt közbe Bakos Ferencz, midőn épen hosszú bajuszát törölgetné a legközelebb felhajtott pohár után; — hiszen urainkat szoktuk immár felmagasztalni s nem magunkat. Hogyan szokták az embereket kuruczos értelemben felmagasztalni? . . .

— Bitófára; mond Hosszú Antal, s nyakát szoritá meg további magyarázat helyett.

Ezen néma magyarázatra borzasztó kacaj támadt a vendégek közt, kiknek egy része azonban már mély álmot horsogott.

— Megtiltok minden további közbeszólást, különösen ily világi ajkáról, melyek szónok-

latomat bírálni nem képesek, — folytatá Lőrincz atya, mialatt poharát boszúsan ürité ki, — már most azt nyerék kegyelmetek, hogy senkit sem köszöntök el, pedig akartam — lelkemre mondom — szépen akartam szónokolni

— Csendet és békességet kérek. — szólt Simon, ki egyedül maradt vendégei között még józanon — e haszontalan szóvitázás helyett sokkal érdekeseb jelenet foglalja el e perczen figyelmünket. Tegnap ítéletem fog nyomban végrehajtatni, mi táborom szeme előtt történendik meg. — Ekkor a körüle álló szolgákhoz fordult; — gyujtassék meg — úgymond — a máglya s hozassék elő a rab!

— Itt az idő, uram, hogy legszigorúbban hajtassék végre ítéleted; — mond Kecskés, a vendégek legifjabbika — de a rab nőjének ítéletéről még mit sem tudunk, pedig ha társ volt ő a férj féktelen örömeiben, úgy hiszem most annak kínaiban is osztozhatnak.

— Figyelmeztetem mindnyájokat, hogy a nőnek még csak neve is bántatlanul maradjon. E nőnek kevés örömnapja volt még az életben, s a keserőség, mely ifjú óráit mérgezé, házasságlete kútfejéből szakadt ki egyedül. E nővel nekem egészen más célaim vannak, mint mi-

lyeneket vérgondolatok tervezhetnek. Ha igazságos vagyok, vissza kell őt adnom az élet örömének, melynek fáját még alig ismeré; azonban a férjnek látni kell még őt, látni azon jelenet keserősége közt, melyben ő egy szerencsétlen hajadon életörömeit tarlózá le. Ezen jelenetre emlékezzék ő, mielőtt a boszú lángjai örökre elperzselnék. — Most pedig, kedves atyámfiái, távozzatok a várelőtti térségre, hol az ítélet végrehajtását szemlélhetni alkalmatok lesznek. Végzé Simon s helyérül fölemelkedve, nagy zaj és székropogás közt mindnyájan fölkelének, s vezetve és vezettetve, lassanként odahagyák a teremmet.

A terem nagy órája épen éjféltre vert, midőn Simon a mellék ajtókon keresztül egy nőt vezetve vagy hurczola inkább az előbbi nagy terem erkélyéhez, melyre a vár előtti térről magasan lobogó lángok világítanak fel. Arczát ugyanazon fekete selyem álarcz boritá, melyet Geréb szokott kalandaiban használni, még másrésről egész teteme barna köpenybe vala burkolva. A nő halvány vonásaiban a szenvedő Gerébnére ismerünk, kinek jobbját Simon szoritá magához baljával.

Mellette az erkély padozatán egy kis asz-

talka állott égő gyertyával, megettök pedig az egész terem üres vala.

Most alolról harsány moraj zúgott fel, melylyel a máglyához hurczolt rab Geréb Antal, fogadtaték a néptömegtől. A rab, nehéz bilincsei között, a szemközti erkélyre tekintte fel, s hangos sóhaj repedezett fel kebléből, melyet a nő éles síkoltása követett. Azután ünnepélyesen csaknem remegő hangon Simon szólalt meg

— Emlékezel-e, nagyságos gerebi Geréb Antal, most foglyam, azon órára, melyben két szivet repesztél meg alávaló kélyszervedélyed közt? . . . Karaid egy nőt fontak körül akkor szépet, jót és hűségeset, milyen csak angyal lehet. E nő enyém volt; enyém keble egész édenével, melyben szegény nyomorú életem örömei fakadoztak; ez örömeiket azonban leheleled mérge fonnyasztá el, tilalmasan, embertelenül s jogtalanul. Hallád e szavakat? — Sirbeszédem szavai ezek hozzád, ki terhül születél a földnek, zsarnokul jobbagyaidnak. Nem sirnak ők, mint atyjok után az árvák; de tapsolnak és kaczagnak, sirod felett, melybe szolgaságukat temetik el veled. Még egyet. Érzed e a kint, mit belém fuláncokolál, midőn egyetlenemet ölelted; érzed-e most, midőn viszont nő-

det én ölelem? . . . Tán nem emlékezel? . . . .
 Elfúvom hát a gyertyát, mint te elfuvád akkor.
 Még így sem emlékezel talán? — s erőszak
 nélkül és gyöngéden szoritá a nőt mindinkább
 magához, mire az édesen sikolta fel.

— Hah! nyomorú szolga te! kiáltott most,
 Geréb, s zörögve tapasztá lánczolt kezeit sze-
 meire, hogy ne lássanak.

— Fel a máglyára! — harsogott le Si-
 mon, mialatt a nőt kissé szabadulni engedé
 oldalától.

Alig végzé azonban e szavakat, midőn
 ketté hasított fejvel hullott le a nő lábai előtt,

Ugyanazon pillanatban fenn s az egész vár
 körül borzasztó moraj keletkezett, melybe egy
 haldokló véghörgése vegyült, kinek testét már
 akkor a vad lobbal égő máglya lángjai per-
 zselék.

— A király serege! hangzott mindün-
 nen s véres csata lármája zúgott fel alulról, mi-
 alatt az elalélt halványszép özvegyet Vértessy
 karolá fel s hurczolá át egymásik terembe, hol
 gyöngéd ápolás mellett sietett azt eszméletre
 hozni, mi kimondhatatlan szivörömére, ke-
 vés idő múlva sükerült is.

*

X.

A Vértessy vezérlete alatt érkezett királyi sereg összefogdosá a várban s körüle tanyázó több ezer lázadót s részint itt, részint a budai várban vevék el büntetésöket vétségök fokozata szerint.

Ennek további leírását mellőzve, röviden csak azt említjük meg történetünk political szövegrészből, mikép e pórhad eme részének szétveretése az 1514-dik év azon hónapjában történt, melyben Zápolya segélyével az úgynevezett kuruczok már folytonos üldözésben voltak, míg e veszélyes lázadás 40, mások szerint 70 ezer paraszt áldozatul hullásával, a büntetések legszigorúbb nemei közt, végre bevégeződék.

Vértessy Gyula, e lázadás alkalmával aratt érdemei után, a jeles Bornemisza János halálával, budai főkapitányságra emeltetett, s ugyan e vár egyik kápolnájában, a király személyes jelenlétében, jegyzé el magának az akkori legszebb s legkedélyesebb nők egyikét, a szerencsétlen Geréb Antal fiatal özvegyét.

TARTALOM.

	Lap.
Az özvegy	1
Egy báléj a fővárosban	39
Hiuság és könnyelműség	55
Lea, novella	87
Fő úr és pór	111

KÖNYVTÁR

1. kötet
2. kötet
3. kötet
4. kötet
5. kötet
6. kötet
7. kötet
8. kötet
9. kötet
10. kötet

MÜLLER EMIL könyvnyomdájában
(Pest, Servitátér 1. sz.) megjelent és általa minden hi-
teles könyvárusnál kapható:

KEMENESI
CZIMBALOM.

Irta

SZELESTEY LÁSZLÓ.

Második kiadás.

Ára 30 pkr.

VILÁGTÖRTÉNET
ZSEBBEN.

Irta

HELFY IGNÁCZ.

Ára 50 pkr.

A
KALANDOR
ÉS
KÉKSZAKÁL.

Irtá

SUE JENŐ,

fordította

HALMÁGYI SÁNDOR.

Három kötet.

Ára 2 forint 40 pkr.

MAGYAR (FAL-)
NAPTÁR 1855-RE.

Díszes kiadás.

Ára 20 pkr.

BEÓTHY ZSIGMOND

B E S Z É L Y E I .

MÁSODIK KÖTET.

PEST, 1855.
MÜLLER EMIL KÖNYVNYOMDÁJA.
SERVITATÉR 1. sz.

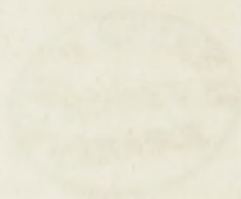
BRÖTHY ZSIGMOND
BESZÉLYEI.

MÜLLER EMIL KÖNYVTÁRSÁG
PÉST, 1888.

EGY FALUSI LEKÉSZ ÉLETÉBŐL.

BY BALOGSI FERENC BUDAPEST

egbensőbb barátságban valék azon
lelkésszel, kinek naplótöredékét
s életének abban foglalt epizódjait
az olvasó elébe bocsátom.

A történet maga olly egyszer-
rű, mint annak feljegyzője, ki épen
egyszerűségének átlátszó tisztasá-
gában köti le a még megvesz-
tegetlen szív rokonszenvét és fi-
gyelmét. Élete nem volt virágos kert, de
annál virágosabb a sír, mellyre a hiveinél
fennmaradt őszintén tisztelő emlékezet gaz-
dagon rakta le virágait.

* * *

1848-ban választattam meg a Z . . . . . i reformált egyház lelkészévé. Két oka volt az örömmek, mely e hírre szívemet eltölté. Először az önérzet némi kielégítésére szolgált, hogy a nélkülözések hosszú sanyarait átélt ifjú férfi végre bizalommal találkozhatott, mely a hosszan küzdőt kitűzött czélja legkedvesbikével, a lelkészi élet gondviselésével ajándékozta meg; s másodsor, hogy egy szegény özvegy anya végnapjainak terhét könnyebbiteni több mód- és alkalommal bírok. Szívem e kettős ohajtásának véletlen teljesülése oly boldoggá tett, hogy a szerencse bármely más nyilvánulása, mely anyagi vagy biboros és hatalmas osztályosává leendett, rám nézve bensőbb és örömtelibb boldogságot árasztani képes nem lett volna. Istennem, még be sem léptem az igénytelen lelkészlak küszöbén, s mégis színről-szinre váltakoztak már lelkem előtt azon képletek, melyek a gondviselésemre bizott hű nép ölelő karait s egy jó anya elégült s örömben úszó szemeit tünteték elő. Mutatták már e képletek, mint

gyűlnek majdan körülém jó népem öregei, mesélni dolgokról, melyek szívök emléktábláján régi tapasztalatok arany igazságaiként őriztetnek; mint szorgoskodik majdan kis telkemen a gondos öreg anya, hogy az életkereső fiúnak reá fordított gondja ne legyen terhesnek látszó kötelességérzet, melyet oly kevés gyermek képes eltakarni szeretetteljes feláldozásával; s végre . . . mint fonódik majdan vállaimra egy ölelő kar, melyet ifjú nő szerető szíve nyujtand felém. Igen, e képletek a jövő boldogság különböző nemeit mutatták nekem, melyek csak egy sorsával keresztyéni csöndes békében élő lelkész egyszerű falusi lakában létezhetnek. Mert jobb leszen nekem egy nap e pitvarban, hogysem másutt ezer nap; s mert inkább akarnék ülni az én istenem házának küszöbén, hogysem azon bársonyselyem párnákon, melyeken hűtlen szívek csalják egymást álzott szerelmökkel.

Lelkészi állomásomat végre elfoglalam.

A nép vénei s ifjai szeretetteljes vonzalommal köszöntöttek. Mennyi őszinteség volt e köszöntésben. Mintha mind rokonaim lettek volna, oly öröm- és könnyteljes szemekkel borultak mellemre. Az apák és anyák, mintha

viszont látnák bennem gyermeköket; s az ifjak, mintha új testvért nyertek volna bennem, üdvözlének sorról-sorra végig, hogy e jelenetet örök erejű benyomásával meghatott lelkem csorduló könnyei közt jegyzeném fel legszebb emlékemül. Láttam, igen jól láttam sok szegény szemeiből a lelki vigasztalás utáni vágyódást, mely szeliden esdő tekintetben olvadt fel. Mily lelkesítő öröm volt nekem, vigasztalójok lenni e szenvedőknek, kiket, a földi dolgok terhei megfárasztottak, s kiknek sebző szivökön jótékony s mintegy gyógyító erővel vonul át azon gondolat, hogy fenn, istennél virul a valódi élet paradicsoma, honnan a szív fájdalmai s minden nehéz emlékei elmaradtak. És midőn mindezt látnám, eszembe jutának a szentírás sorai: „ime nyilván vagyon azoknak, a kik nyomorgattatnak, könnyhullatások; a kiknek semmi vigasztalójok nincsen, avagy az őket nyomorgatóknak kezökből megszabadulásra való erejük, és a kik minden vigasztalótól megfosztattak.“ S megöleltem én is őket sorról-sorra végig, mintha egy szó hangzott volna fel lelkemben, hogy ezen embereket, kik szivök bizalmával engem a lelki pálya vezéreül választottak,

szent igyekvéssel kelletik boldogítani. Oh, miért hogy minden kebelben föl nem hangzik e szó, hogy az emberiség e földet is varázsolná át valahára boldogság földévé s hogy ha szenvednünk kelletik is e tökéletlen testben, legalább ne rabolnánk el egymástól a lélek üdvét, s ne kellene szenvedni a léleknek is, melyről mondani szeretitek: hogy istenség része az, mely a testből visszakivántatik. Vagy a megváltó csak azért halt-e meg, hogy az ő szenvedéseiben találjunk a mieinkre vigasztalást, s nem azért, hogy szenvedése és halála legyen visszariasztója minden méltatlan és igaztalan bántalomnak, melylyel az ember mesteri tökélylyel üldözi immár embertársát? . . .

Megérkezésem utáni napokban legelső kötelességemnek tartám meglátogatni híveim közül az előkelőbbeket, s szegény lelkész szokása szerint, magamat kegyökbe ajánlani.

Legelőkelőbb család volt e faluban egyik birtokos K. úr családja, melynek látogatására siettem legelőször is.

K. úr a falu felső végén egy diszes kastélyban lakott, melynek kúpja egy megle-

hetős nagyságu angol kert parkjából piros-
lott ki.

Épen délelőtti 11 órakor léptem át e kas-
tély küszöbét, bejelentve az új lelkész tisz-
teletteljes s alázatos látogatását. Egy közép
terembe vezettem, melynek szárnyajtai a
park hátulsó s magas fenyőfáktól árnyazott
részébe nyíltak, s hol K. úr épen hírlapokat
olvasgatott, míg egy 6 éves szőke fiúcska, K.
úr legkisebb gyermeke, ólom katonákkal
játszott egy mellék asztalon.

K. úr, ugy látszék, igen nyájas arczczal
fogadott, a nélkül hogy székéről fölkel-
t volna, mit igényelni nem is mertem, s szóbeli
üdvözlésem után kezét szoríta velem.

Hozta isten tiszteletes urat. Szivemből
örülök, hogy valahára oly lelkészt választhat-
tunk, kit még ifjú erő, miveltség és tudomá-
nyosság ajánlanak. Ön, mint jó szónok, kü-
lönösen ajánltatott, s e részben önt előre is
üdvözlöm.

E szavakra szerényen hajoltam meg, s
leültem a kimutatott szemközti egyik támlás
székbe.

Azonban alig foglalék helyet, midőn

egyik belső ajtó megnyilt, melyen a házi nő és kisasszonya léptek be.

Üdvözlésem ez oldalról is végezve, körbe ültünk s egy rövid félóra ama kérdések- és válaszokban tölt el, melyek multamra s elválasztatásom történetére vonatkoztak. Hogy beszélgetésünk refrainje végre is csak az volt, hogy K. úr az új nőtlen lelkésznek mielőbbi házasságot ajánlott, tán mondanom is fölösleges azoknak, kik már ismerik e részben falusi előkelőink gyöngé szokásait. Mintha egy szegény papnak nem is kellene várni azon alkalomra, midőn szíve rokonszenvvel találkozik; hanem csak házasodnia, hogy asszony legyen kamarája- és konyhájában. Istenem, hát az anyagnak kiváltságai vannak-e, hogy csak annak szabadjon rokonérző szívet keresnie, kit születés, rang és anyagi vagyon, fény-avagy gazdagságba helyezének? — Hát a szegény, kinek minden gazdagsága egészsége s két keze erejében áll, csak azért nősüljön-e, hogy legyen kivel megosztania az anyag és munka terhét, és nem azért-e egyszermind, hogy legyen mellette nő, kihez a szellem rokonságának legboldogítóbb kötelékével fű-

zödjék, s kit szíve forró s szerelemteljes érzelmei közt ölelhessem? . . . .

E gondolatok hirtelen támadt körvonalai forogtak elmémbe, midőn a falu egyik legnagyobb birtokosának s aristocratájának talán csak az idő hézaga betöltéséből mondott szokásos és urias tanácsát hallottam.

Mindezen száraz és feszes társalgásnak tanúi voltak a falu népe által oly igen jónak és szelidnek ismert házi nő s kisasszonya, kinek arcza szendességén s jóságos kifejezésén első tekintetre is valami magasabb szellem honolt. Arankának hallám őt neveztetni. Ha arcza kifejezése hű, miben kétkedni nem is mernék, s ha szíve valóban oly jó, minőnek azt égszin szemei tükrözik, ugy e szép nevet valóban méltán érdemli meg.

Közeledtével a délnek elbucsúztam s haza siettem szállásomra.

E mai volt új szállásomon második ebédem, melyet szegény jó öreg anyám készített, s melyet isten nevében csöndes és hálás megelégedéssel költöttem el. Mennyi fűszer van azon egyszerű s kevés ételen, melyet a gondviselő fiú számára anyai kezek készítenek. A dúsgazdag mahoni asztalára ezüst s arany

edényekben felhordott drága étkek , melyeket távol égalj kényes fűszereiből s erdők vadai-
ból műszakács készít, nem lehetnek oly izesek
és kedvesek , mint amaz egyszerű pár étel,
melyhez csöndes kedélylyel s vágyaktól nem
zaklatott kebellet ülünk le.

Mélán borongó, de nem borús kedélyem
ily megelégedésével tölték el néhány napot
már mindenkép rendezett csöndes kis papla-
komban, midőn K. úr inasa nálam megjelenvén,
ebédre hivatlam.

Ebéd előtt K. úrral a parkban sétálgat-
tam , s általa kevés szóváltás után csak hamar
fölkérettem , vállalnám el 6 éves fia nevelését.
K. úr felhívásának én teljes készséggel hódol-
tam; annyival is inkább, mivel a nevelés
szaktudományaim egyik legkedvesbiké volt.

Mindennap délelőtt és délután megkelle
látogatnom K. házát. De e foglalatosság ne-
kem terhemre épen nem volt. Sőt mondhatom,
hogy ezen órák reám nézve naponként ohaj-
tottabbak- és kedvesebbekké váltak. Mert a
mindennapi s gyakori látogatás oszlatni kez-
dé a távolságot , mely köztem s a magas csa-
lád közt eleinte oly kedélynyomasztólag léte-
zett. Azután a jó házi nő s a kedves szép

Aranka igen gyakran részesítének társaságukban, melynek élvei nemesek, választékosak s szívemnek oly igen jól esők valának.

Aranka a tizennyolcz éves kellemdús hajadon, gyakran zongorajátékával derité fel bennem a borongó lelket; s pár hónap alatt tapasztalni kezdém, noha magam előtt is félnéken, hogy e szép lelkü hajadon, gyöngéd figyelemmel kíséri beszédeimet, s hogy a tiszteletben, melylyel iránta viseltetem, szivesen látja a szív érzelmeinek vonzalmát is, melynek elfojtására nem volt elég erős s elég zsarnok az ész.

Oh, hányszor feddém magam e gyengeségért. Hányszor vonultam el kertem fáiközé, mélán bámulva a hold ezüst fényében uszó lombokra, s üldöztetve valami fájó érzelemtől, mely kiméletlenül szaggatá fel szívem soha nem háborított nyugodalmát. Tünődém, oh gyakran tünődém, miért kelle nekem e fényes családdal ismerkednem; midőn a kör, melyre én praedestináltattam, mindössze is csak egy kised nádas paplak és sövénytől kerített szűk kertecske lehet. De hát vajjon—tünődém tovább, elevenülő s magasztasuló lélekkel — szabadosok-e isten törvénye sze-

rint azon balitéletek, melyek két szerető szívet a vagyon s rangkülönbség hideg vasával választanak el? . . . . Szabados-e s nem egy-e a gyilkosság fogalmával oly szívbe döfni az atyai tilalom törét, mely a kebelbe istentől oltott szeretet törvénye szerint szereti azt, kivel őt a lebékózhatlan lélek vonzalma egyesíti? . . . . E gondolatok birkóztak fel erőt nyert lelkemben, s megnyugovám ama forró érzelemnek vétkül soha nem tekinthető nyilvánulásában, melyet a bájlelkű Aranka előtt egy tanutlan perczen tolmácsoltam, s melyet ő viszonzó hévvel s szerelemmel fogadott el.

Mily szívesen jegyezném fel ide azon órákat, melyekben megnyilatkozott lélekkel s örömteljes szívvel borultunk egymás kebelére; mily élv, mily gyönyör lehetne még emlékezetben is átfutni azon perczeket, melyeknek édjaitól szív s a lélek megittasult.

Gyöngének érzem mindenre a képzelet-erőt, mely nem képes visszaadni, visszateremteni aranyragyogmányát azon képnek, melyben a lélek legteljesebb boldogságát tükröző szemek fénylettek.

Csak röviden jegyzem fel azért, mikép egész év volt tanuja már e titkos vonzalomnak,

melynek létezése mindenki előtt ismeretlen s gyanútalan vala.

Végre bekövetkezett az örjögés azon neme, melyben nem ismertem többé ama szegénységet, mit igénytelen nevelésem s még igénytelenebb állásom követeltek. Érzém magamban fölemelkedni a lelket, melynek szárnyait az alázat ónsúlyával oly gyakran raktam meg, érzém magasulni s fel-felbirkozni a vágyakat, melyeket előbb a legstoicusabb önmegtágadással igyekeztem megtörpíteni; s kezdem végre hiábavalónak látni s itélni ama balnézetet, mely a rangkülönbség szenvedelmének kórágjáról emelé fel rémséges és halálsápadt fejét. S mindezek után komolyan elhatározám a bájos Arankát nőül kérni.

Aranka keze megtagadtatott.

K. ur felkaczagott, s örültnek nevezett.

De az édes anya nem kaczagott, hanem sirt, hogy leánya vonzalmát végre meg nem semmisítheti, s hogy reménye álmoképei, melyek leánya jövő élete fényéről és sorsáról oly rózsás színben keletkeztek, feltartóztatlanul kezdenek oszladozni és hiúsulni.

Nyilt föllépésemnek s K. ur szerint vakmerőségemnek következménye lön, hogy min-

den további látogatásom betiltatott, s mint az édenkertből kiűzött első ember, borúsán vonultam magányom kietlenébe, hol képzeletemnek s reményeimnek letördelt szárnyaival elmélkedém az emberek boldogságairól, s azon ostoba hiúságról, mely rang és családi gőgnek szerető szívet áldoz fel megbocsáthatlanúl.

Több napok s hetek töltek el azután, hogy én Arankát nem láthatám.

Végre elérkezék az 1849-diki karácson ünnepe, melyre hiveim az utolsó gyermekig minden rangkülönbség nélkül megszoktak a templomban jelenni. Megjelent ott K. ur családja is. És láttam az angyalfőt, mely ékessége lehetett volna bármely szentegyháznak. Ott ült apró kezeit összekulcsolva a családi padban. De az élet, mely ez arcok legszebbikén oly igéző rózsafényt árasztott, nem volt látható többé. Az arcok rózsája liliommá vált, mely mint valamely carrarai legfehérebb márványlap, érzet, eszmék s az élet minden kifejezése nélkül tolmácsolá hidegen a szív haldoklását. Selyem pillái hosszan borúltak a szemek egére, mintha tartóztatni akarnák az ott rejtőzködő nehéz könyecseppet, nehogy a nyitott zsolttár

lapjára hullásával a szívbeteg hölgy fájó érzelmét a szomszéd anyának elárulja.

Oh istenem! miért kelle éreznem, hogy e szenvedő angyalkép ép ez órában szállja meg leginkább lelkemet, ép ez órában, midőn elfogultság nélkül, könnyű lélekkel s erő dús szívvel kellene szónokolnom a szegény falusi lelkészt erején túl is és legtöbbszörre csekélylő gúnnyal bírálni szokott főrangúak előtt. Szerettem volna megsemmisülni e halvány arc megszemlélésének legelső pillanatában, hogy halálomra szenteltethetett volna azon titkos köny, mely már súlya miatt csaknem visszatarthatlanúl a selyem pillákat kezdé nedvesíteni. Sírt bennem a lélek, és reszketett a szív, mert ily megdöbbsentő jelenetre nem készülhettem el. E nehéz helyzetben eltökéltem, nem tekinteni többé a hölgyre, hogy erőt vegyek s bevégezhessem a szónoklatot.

Alig hiszem, hogy hangom remegése mégis el ne árult volna; s ugy tapasztalám, hogy a valódi s igazán érzett szívfájdalom elnyomására az ész nem eléggé hideg, s nem eléggé erős.

Azonban alig hittem, hogy ennél is még nehezebb jelenet váraкоzzék reám.

Megkezdett ugyanis az úrvacsorához járulás, s látnom kelle, mint közeledik felém Aranka, a templom legszebb hölgye bánatos arczával s azon átnedvesült szempillákkal, melyekről már csordulni készült a könny. Vevém a kenyeret, megtörtem, s remegő kézzel nyújtám azt a hölgynek. S e perczen, mintha csak lángot vetettek volna szívembe, kezemen érzem Aranka sebesen legördülő könnycseppét, s én egész valómban megrendültem. Talán a szenvedő szív minden tüzét magába szívá e könny, hogy azt oly égetőnek érzem. Ott ült e szent könnycsepp kezem fején, néma tanújelül ama bánatnak, mely alatt a legforróbb s legéretdúsabb szív roskadozott.

Midőn végre híveimet a szent vacsorával elláttam, vevém magamhoz én is a kenyeret és a poharat, ezeket a megváltó szenvedéseinek és halálának emlékezetére . . . . . és a könnycseppet, mely még mindig kezemen reszketett . . . . . egy szerető szív fájdalmainak örök emlékeül.

Pár hét mulva egyházmegyém esperesétől, ki a befolyással bíró K. úrnak mindenkor hű és engedelmes szolgája volt, egy úgy nevezett hosszú levelet kaptam, melyben jelenti,

*

hogy az ide egy napi távolságra fekvő s megürült d . . . . i lelkészi állomásra jelölt ki két segéd lelkészszel, kik mellett teljesen reményli s meggyőződve is van, hogy minden bizonynyal megfognék választatni, s előre is örvendezését nyilvánítja újabb és a mostaninál sokkal javadalmasabb állomásra nézve.

Én e levélből nyilván láttam a titkosan működő kezek hatalmát; láttam az ármányt, mely szívem angyalától törekszik megfosztani; s láttam a tervet, melynek hálózatába két okból fonattatom. Kijelöltetésem első oka volt az, hogy távozással teljesen megszakadjon a magas család egyik tagjávali legszentebb viszonyom; második oka volt pedig, a vén esperes azon terve, mikép leányát, ki nekem mellékes úton a d . . . . i igen javadalmas egyház elnyerésének föltétele mellett már több ízben ajánltatott, nőül vegyem.

Jól tudtam én, hogy ez undorteljes machinatióktól megszabadulnom lehetetlen leszen; tudtam, hogy ez ügyes számítás végeredményével, mely szívemet törheti meg s csak ismét újabb papjelölésre nyujtand alkalmat, senki sem törődik, s szenvedéseimet és halálomat legfőlebb is csak megnyilt ösvényül tekinten-

dik azon állomáshoz, melynek javadalmát mézes csalétkül ajánlani nem irtóznak. Jól tudtam mind ezt s csöndesen és békével nyugvám meg az irántam oly ravaszúl gondos esperes úr intézkedésein.

Nem roszúl sejték, mert a d . . . . . i egyházban lelkészül csakugyan megválasztattam. S rövid idő alatt el kelle hagynom azon vidéket, mely nekem fájdalomteljes és mégis oly válhatlanúl kedves menyországom vala. Tovább s messze kelle lépnem e földről, melyen szívem hervadó virágában birtam gyönyört és fájdalmat, örömet és bút, kéjt és gyötrelmet, mindezek összeségében mégis az ég alatt létezhető legnagyobb boldogságot.

A d . . . . . i paplakban, mely az előbbinél csinosabb volt, néhány hetet tölték el már az igen jámbor hívek társaságában, midőn az esperes segéde látogatásomra jött. Bennem nem találá többé azt az embert, ki minden mosolyra önkéntes mosolylyal feleljen; ki a társaság örömeit a természeti képesség eredeti s ép hajlamával fogadja s viszonozza; de ellenkezőleg láthatá bennem a melancholia sötét eszméi által elkomorult hallgatag férfit, kit talán a földnek megfordult keringése sem érdekelne többé.

És mindezt látva sem birt annyi kimélylyel és méltánynyal, hogy a küldetése maszlaga által megfertőzött kezét szívem szentélyébe ne nyujtsa. Mert célzásokkal teljes beszédéből csakugyan megértém, hogy nőül az esperes leányát ajánlaná.

Egyetlen egy szót sem valék képes e célzatteljes ajánlatra válaszolni.

Ugy érzém, hogy ha ez ajánlott viszony fejtegetésébe bocsátkozom, legott megszentégtelenítem azon érzelmet, mely szívem angyalhölgye iránt végimádatúl keblemben fennmaradt.

De koránsem számítottam arra, hogy e némaságomat ne a jól ismert előzményekből következtesse ki vendégem; és hogy ép ellenkezőleg oda magyarázhassa azt, mikép lelkem e sírcsende, melylyel szerelmem halottját ünneplem, az ő nemtelen ajánlatára hallgatag beleegyezésül tekintendő. Hogy pedig mindez így magyaráztatott és nem máskép, a következők tanúsíták.

Mert csakhamar megértém egy igen hű barátom leveléből, ki K. úr családjával közel ismeretségben állott, mikép általános híre van már az egész vidéken, hogy én az esperes leá-

nyának eljegyzett vőlegénye vagyok ; és hogy K. Arankát is e hírrel igyekeznek ábrándjaiból kiemelni. Én e hír szemtelenségén meg sem ütköztem többé, hanem fogadtam azt mosolyom azon hidegségével, mely érzéseimet már rég óta dermeszté. Újabb szerencsétlenségül már nem voltam azt képes tekinteni ; mert ha valamely nagy szerencsétlenség örvénye körül, mely egész lételünket elnyeléssel fenyegeti, millió apróbb örvények keringenek is, az apró örvénykéek az elbukóban sem újabb figyelmet, sem nagyobb rettenetet fel nem költenek többé. Vártam tehát, hidegen vártam sorszámát azon csapásoknak, melyekre sorsom kárhoztatott.

Néhány nap mulva egyház látogatáson jelent meg nálam az esperes, magával hozva leányát is azon figyelmeztetéssel, hogy a szomszéd faluba viendi azt bizonyos rokonát látogatni. Fölösleges volt e figyelmeztetés, mert ha kedélyben beteg valék is, oh vajmi könnyen feltudám fogni e komoly egyházlátogatás szokatlan módját. Igen jól tudtam így, hogy kölcsönös ismerkedés van számításban, s hogy mind ez valamely nagy úri, de nemtelen tanács szolgálai teljesítéséből történt.

De a számító érzékenyen csalódhatott.

Házi gazda voltam a szívesség erőltetett mosolygó arczával, s társalgó valék leghidegebb fokán ama közönyösségnek, mely az érdekelttség legkevesebb nyoma nélkül vesz és nyujt szavakat.

Épen délután 4 óra volt s a legszebb tavaszi fény, mely csak májusban ragyoghatott, midőn Aranka, az én Arankám fátyolos kalappal egyszerre szobámba lép.

Fölveté fátyolát, s midőn egyszerű pamlagomon az esperes leányát megismerte, velőt fagyfaló sikajjal roskadt össze a padozaton.

Meglepetve s ész nélkül futottam segélyére. Fölemelém, s vittem, rohantam vele a mellékszobába, hol a csaknem lelketlent nyugágyra fektetém. Majd ismét anyámért szaladtam, hogy házi erősítő szereivel sietne e szerencsétlen hölgy segélyére. Ott feküdt szemeim előtt, mint egy haldokló, a szakadozó életnek csak alig észrevehető jeleivel.

Az esperes az alatt köszönt s leányával együtt sietve távozott.

Szegény jó anyám pedig mindent elkövetett, hogy e lebágyadt szép test szunyadó lelkét újra fölébressze.

Fölnyitá végre szemeit, s kezemet meg-

ragadva mosolygott rám igézete ellenállhatlan erejével.

— Lajos, édes jó Lajosom! kiálta fel hévvel, megragadva másik kezemet is.

Szemeim könnyeztek, ajkaim remegtek s szólni nem bírva borúltam égő homlokára szegény házam legkedvesebb vendégének.

— Én féltélek téged, Lajos; oh mondd, szólj hamar, édesem, volt-e okom kétkedni benned, ki nekem örök hűséget esküvél? . . .

— Nem volt s nem is lesz soha, egyetlen Arankám. Nyugodjál meg e kézszorításban és e csókban, mely mindkettőnk boldogságának záloga. S győződjél meg, hogy teljesen értesülve vagyok azon nemtelen hírekről, melyekkel a hölgyek legkedvesbikét tőlem elszakasztani s elidegeníteni igyekeztek.

— S nem volna így e hölgy a szomszéd szobában menyasszonyod? . . . .

— Atyjával utazik falunkon keresztül. Gondolhatod, hogy e látogatás is ellenségeink kiszámítása volt . . .

E szavakra, úgy látszik, hogy Aranka megnyugodott, s a még mindig lázas szív sebes löktetései közt selyem szempillái ismét lezáródtak.

Mondanom sem kell, hogy a beteg hölgy minden gond- és figyelemmel ellátott, mi csak a megrázkódott kedély helyreállítására szükséges volt. Örömem pedig oly végtelen lön, mikép Aranka minden pillanatában egy-egy balzamat érzem azon fájdalomnak, mely kedélyemre oly súlyosan nehezedett. Azonban ez örömbe másnap ismét új aggály s fájdalom vegyültek. Mert perczenként láttam fogyni és hervadni azon életerőt, mely Aranka bájgazdag arczain még csak egy rövid évvel előbb is oly igézőleg virágzó volt.

Aranka a kimerült s megtört erejű test látható végenyészetében is ragyogó szemekkel mondá, hogy keblemen ohajt meghalni s többé szüléihez menni nem kívánkozik. Azonban egy védtelen falusi lelkész helyzetével összeegyezhetlennék láttam nem tudósítani Aranka szülőit annak hollétéről s halálos betegségről, melynek minden percze örök álommal fenyeget.

Tudósításomat sietve küldém el, de borzalommal olvasám káromló szavait a zsarnok apának, ki haldokló gyermekének haza vitelét egyenesen megtiltotta.

E választ közölni sem merve, virasztotunk fölötte szegény jó anyámmal a negyedik

éjjel, midőn a liliom arcokat már perczenként hidegülni, s az oly hön szerető szív ütéseit hal- kulni érzém.

Szent isten! kiálték fel csaknem örülten, mi lesz belőlem, ha elvesztem őt, a mennynek e rövid időre leküldött látogató angyalát, ki magát érttem e világ zsarnok elvű viszonyai- nak oly forró s oly hív odaadással áldozá fel? . . . Megborzadtam. S rendkívüli, csaknem gyilkoló fájdalmat érezék keresztül törni szí- vemem, midőn a bájos szerető ajkairól az utol- só fohászt hallám elrepülni.

Az ígésző kék szemek örökre lezáródtak, s magamon kívül hintém csókjaimat a jéghideg arcokra, melyeknek halvány szépségét élet- fény többé nem deríté.

Aranka másnap egyszerű halotti ágyon feküdt, híveim tolakodó seregétől környezve s látogatva.

Meghúzatám a templom kisdud tornyának csengetyűit, s intézkedéseket tettem a teme- tésről.

A következő nap délután a csengetyűk fájdalmas hangjai s a nép őszinte zokogása közt kísértük ki szívem holt menyasszonyát a kisdud sírkertbe. Letettük őt a sír partjára, s

nehéz kebellemel mondán el fölötté végbúcsu-
szavait, melyeket egy melyen sajgó szív re-
beghetett.

— Olvassátok meg az Énekek Énekének
VIII. részét, hol írva van: „Erős a szeretet,
mint a halál; kemény mint a koporsó, a buzgó
szerelem, s annak szerei tüzesek, mint a sebes
láng.“ Ezek az igék e rövid sírbeszédhez, me-
lyet e kora sír felett mondandók.

A ki szeretett, hívek, közöletek; a ki érzé-
valaha, hogy szerelmével boldogított és bol-
dogítottatott, csak az képes felfogni s megítélni
a fájdalom nagyságát, mely két szerető szív-
nek erőszakos elszakításából származhat. Ki
még nem látta, nem ismerte az ég felséges
kék azúrját, s nem ismeré a napot, a csilla-
gokat, melyek, mint szerető szemek imádott
tárgyokat, e sötét földet körül sugározzák, ki
a természet mind e ragyogó szépségét nem is-
meré — az nem iszonyodhatik el a barna fel-
hők tornyosuló tömegein, miknek csattanó
dördülései közt villámok ezrei hullanak. Ilyen
a kedély élete is. Ott lehet csak keserűvé s
szívrepesztővé az érzelem, hol az már egyszer
a boldogság édes mézharmatában fürösztetett.
Csak azon szív képes megrepedni súlya alatt a

szerencsétlenség nehéz érzetének, mely előbb a boldogság s megelégedés nyugalmas laka volt. S ilyen volt e halott, a némaságtok szent csendével ünnepelt halott élete is.

Istenem, ha visszatekintek a kialudt élet rövid multjára, lehetetlen el nem szorulni szívemnek, mely ama rövid élet csillaghullásában mindenét vesztette. Miért is kellett az emberiség egéről oly korán lehullnia, midőn szeliden derengő fényével jótékonyan világot azon kebelbe, melyben a szeretet lángja nélkülül tán soha sem gyuladt volna meg? . . . . . Miért kellett oly korán itt hagynia az embereket, midőn ezek ő benne az ég látogató angyalát tisztelték? . . . S miért kellett oly korán meghűlnie a szívnek, melynek érzelmei az emberiség boldogításában s szeretetében olvadtak fel? . . . Oh e hölgy, kinek hideg korporsóját forró könyeitekkel áztatjátok, valóban egy vala azon áldozatok közül, kinek emléke nem egy könyűt, de sírig emésztő fájdalmat érdemel. Mert ki szenvedhetett többet, mint ő, kinek szívét a legkeményebb láng, a szeretet tüze emészté meg? . . . De e szenvedéseken szeliden simult el a hit mennyei eszméje, mely érzelmei emésztő harczában balza-

mul cseppent be. És e hit, mely önérzete volt kebelének, nem engedé megátkozni azon karokat, melyek szeliden ringatták őt mint csecsemőt, de földre hullaták akkor, midőn a szeretet lángjától kigyuladt szívet kimélettel kellett volna ápolniok és vezetniök. Szenvedve, de nem kétségbeesve, bizalmas megadással viselé ő a keservek azon nemét, mely legemésztőbb és legrombolóbb. Nyugodtan látta hervadni azon arczokat, melyeknek virágaiból az ég angyalait szokták eszményesíteni; s nyugodtan érzé roskadozni a testet, melynek ifjú szépsége szemek gyönyörúsége volt, s mindezt elvesztve nem kell-e sírva borulnunk e koporsóra, melyben meghülve pihen ugyan már a szenvedő szív, de siratói közt egy fuldokló kebelnek kínait ki enyhítendi meg? . . . Oh hívek, ne nehezteljetek e rebegő ajkokra, ha szívemnek e korán elhunyt hölgy iránti öröktüzű szerelmét vallják meg. E fájdalomtelt szívnek vala ő boldogsága, melynek eltemetésére maga a boldogított lön kárhoytatva. Ő volt, igen is, az én boldogságom, örömem, gyönyörúségem; ő volt napjaim napja, éjeim csillaga, melynek sugárain derenge szegény pásztortok örömittas lelke.

De a viszonyok, melyeket a sors szerető lelkeink közé vert hideg ékezetül, nem engedék a szívnek, hogy azon szívet boldogítsa szerelmével, melynek érzelmei vele rokonultak, s így lön annak szerelme elhagyatott sebes lánggá, mely végre a szépség legremekebb testi alkotmányát hamvasztá el. S ime kibontakozék a lélek az összedőlt testi alkotmányból, hogy visszatérjen a magas hazába, mint olyan, ki nem e világból való. Elköltözik, hogy fenn dicsőitse azon mély és salaktalan szerelmet, melylyel itt az emberiséget ölelni sokkal több vala, hogysesem mint égi származása kútfejéhez — mint egy hulló csillag — lobogva vissza ne siessen.

Legyen azért emlékezeted, oh hölgy, soha nem feledett; s legyen képed, melyet futó fényben hátra hagyál, szent ereklye nekünk, vezérlő s lelkesítő e pályán, mely nélküled virágtalan s tarolt ösvény lesza sírig, melyszellemünket egykor veled egyesíti. Isten veled s békeporaidal!

* * *

Eddig terjed barátom naplója, melynek befejező sorául legyen általam megemlitve, mikép Aranka porai két év mulva a boldogtalan lelkész poraival egyesültek.

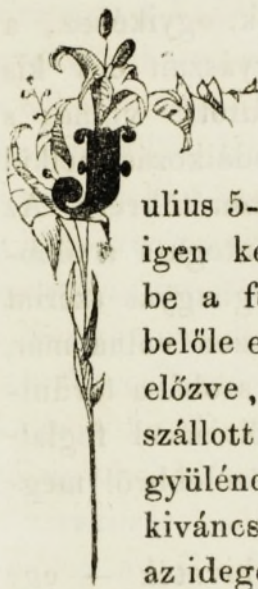
KEGYENCZ.

ADVENTUS

I.

DATA FATA SECUTUS.

— Devise de St. John. —

ulus 5-ke volt, midőn egy könnyű s igen kedves külsejű kocsis robogott be a füredi vendégház kapuján, s belőle egy ifjú férfi saját inasát megelőzve, a törődés minden jelei nélkül szállott ki. A vendégek ez idő tájban gyülének leginkább, s szokott fürdői kíváncsiság hozta csak magával, hogy az idegenre a folyosó ablakpárkányai-
ból kedves-lángú szemek tekintének. Az idegen, épen mivel a kacértalanság leglágyabb figyelmével emelé a folyosó egyik ablakára szeméit — láthatott egy gyengén kipirló arczot, melyre véletlenül felszökött érzelem festődék. A pillanat e nem remélt művére, az ifjú halvány arczát rózsásabb szín boritá, za-

varodva annyiban, hogy lelkében egy képpel kellett kijelölt szobájába lépni, melynek köszöntésére szive legtitkosb érzelmei tolultak fel. Ő, vendég egy vendéggel, s ép akkor, midőn e fürdői társalgás életéhez könnyű röptű kedély kivántatnék, nyugtalanul lépett az ajtóval szemközti ablakok egyikéhez, a nélkül, hogy szobáját s pogyászait egy kis gondoskodó figyelemmel átfutotta volna; s tekintete irány s minden csodálkozás nélkül tapadt az előtte elterült Balaton tükrére. Az inas az alatt szorgalmasan bontogatá a többrendbeli ruhatárait, s a meghagyás szerint felöltendő sétaruhákkal is készen volna már, midőn urának szemei vissza a szobába fordultak. Mig az idegen ruhái felöltésével foglalkodik, nem ártand őt kissé közelebbről megismernünk.

Etelváry Ödön — így hivaték — egy volt korának képesebb ifjai közől, kik keblök miveltségét hazájoknak s az emberiségnek lefizetendő kamatok tőkéjekép tekintik, s hogy a legelső lépést megtegyék, nem hívén azt, miként a fentebbi két érdek szellemében már mindent megtettek, ha nevek értelméhez — illik nem illik — hazafi czímet függesztenek;

először eszök- és szivöket képzik ki, hogy az áldozatok lerakásában tiszta kezekkel munkáljanak. Iskoláit végezve, még mielőtt a közdolgokba befolyásért sovárgott volna, atyja nem épen dús de gazdag jövedelmeinek művelésére szánt osztályrészéből leginkább Francia s Angolhon intézményeivel ohajtott gyakorlati s tapasztalati ismeretséget szerezni. s lelke fővágya, három évi künnlét után teljesülve is lön. Legbuzgóbb ügyekezete s szorgalma mellett is, ismereteinek inkább keveslő s igen szerény tudatával érkezék meg, midőn megyéje tisztujításának előnapjai zsibongtak; s őszintén mondhatjuk, inkább gazdag készülete fényes reményében, mint még időn s alkalmon kívüli valóságért — megyei másodfőjegyzővé választaték. A pálya megnyilt, és a várakozások kifeszültek, túlzottan s követelőleg annál inkább, mivel a megválasztás minden jogos igényen kívül, sok szép remény már fakadó virágait taposta le; mint mondák némelyek. A három évi künnlét iskolája épen nem tartaték ugyan e némelyek által a megyei hivatalfokokozatok foglalkozásával egyeztetetők, habár azokban a működők a gépiség egy pár vonásánál többet mit sem tettek.

Gyűlés közelgett. A politikai kérdések halomra csomósodtak.

Ekkor és ily alkalommal mindig e kérdés haldoklásának phasisában egy ifjú szónok emelkedék fel, kinek szemeiben míg a lelkiismeret gyöngyének viszfénye ragyogott, ajkairól az ihlet rábeszélő erejével eszmedús szavak hulltak alá. A lelkeség csak gyöngytakarója volt szavainak: azokban ész és szív működének. Az éljenzések, mik előadásait megrohanák, a figyelem s méltánylat önkénytelen jeléül törttek elő. Nem volt arcz, melyen az irigység sápadtsága is lángba ne pirosodott volna át; nem tekintet, melyen a lelkesülés megtagadható lett volna. A szónok jó hire gyökeredni kezdett, és a nők, lelkeség ez érzetdús fel-fogói, az ifjú nevét kedves emlékezőkkel koszorúzták körül.

Igy mult el egy év, s a közvélemény egy névvel ismerkedett, melyet hasztalan kürtölt és magasztalt: az maga jegyzé ki utait. A political viták fényes küzdelmei után, a társadalmi élet virágainak rendezéséről sem feledkezett meg. A külföld termeiben átsajátolt salonszerűség, mely fesztelen, de finom bizalmú modorban vezeté társalgásait, megyéje

minden rangúinál kívánatos vendéggé avatá. E körtársalgási avatottságánál fogva, gyakran volt látható oly főkörökben, hol magasabb élvek virágai illatoztak, habár e virágok többször valának is oly kigyói csókoktól fertőztetve, melyek a társadalmi élet egészséges légkörét mérgezni kezdék. Etelváry pedig finom érzékkel birt mindent korán észrevenni, s lelkes resignatióval egyszersmind, nemes öszinteség kíséretében tapasztalt hibákat, s leginkább némi nemzetellenes tévedéseket egyengetni és helyrehozni. Ilyenkor ő a helyett, hogy arczára a tanítói szerep-komolyság ónszine vonult volna fel, megragadólag szép volt, s tekintetébe látszott szedni a társaságrátapadt figyelmét, mely amannak újabb lelkesültséget kölcsönzött. Belsejének e gazdságát nem kevésbé emelé deli külseje, melyen egy egészséges, virágzó élet tavaszlott. Különösen egy ifjú hölgy figyelme látszék tekintetén feledkezőleg maradozni, mi a kis figyelmezőnek annyira tudtán kívül történt, hogy midőn e veszteglő pillanatokat a beszélő ifjú munkás pillanatai felölelék, arczán mindannyiszor egy biborló érzet futott el: miről az ifjú leánykának csak szive tudott. E lányka

Minkey Camilla volt, kit Etelváry szülei háznál mindedig nem ismert, s csak egy pár kör a megye székvárosában adott tán kétszer alkalmat, hogy e leányka bájainak titkon meghódoljon.

Etelváry ajtaja kopogás nélkül csattant fel, s Odor Jenő bizalmas barátsággal sietett Ödönünk kézszorítására. A véletlenül találkozó barátok örültek egymásnak, mint szokás, ha idegen helyen ismert képek mosolyganak reánk. —

— Legyen áldva nemtőd, hogy ide vezetett; kezdé meg Jenő, ki Etelváryt azonnal karonfogá, mintha a különben is menni készülőt indulásra készítené.

— Megyek, ha te is velem jössz, s együtt iszunk a forrásvizből . . .

— A forrásvizet, barátom, mindig megtaláljuk, de az alkalmat, mely hiv, kér és vár — aligha mindenkor . . .

— Alkalmat? kérdé Ödön; azt nem értem.

Jenő azonban nem sokat magyarázott, hanem vezeté vagy vitte inkább a talányon mosolygó Ödönt, kinek mosolya tán mégis egy kedves sejtelem tükre volt.

A jobbkezi folyosó végén, megmondjuk, épen az 1. és 2. szám alatt ajtót nyitott Jenő, s barátjával Minkey ur teremébe lépett. A vendéglak két kisebb s nagyobb szobából állott, melyek tágasbikában egy tekintetre számíthatlan férfiak és nők tűnének fel. Ödönnek barátja általi bemutatását csak azért is elmellőzöm, mert jól ismert személye épen nem; csak első föllépése igénylé bemutatását. A társaságot kisebb csoportozatok oszták meg, s lehet mondanunk, kor és nem szerint. A pamlag kör éltes nőkből állott, kik előtt egy közép asztalkán a fürdővendégek nagykönyvű névjegyzéke hevert, melyből meglehetősen ismeretség szerezteték a nevekkal, hogy egy pár gúnyfulánkra annak idejében név akadjon.

A férfiak körül fogák a háziurat, mint hallani lehetett, a műkedvelet egyik lelkesebb bajnokát, kinek ujjai közt hosszú ív lebegett, melyen zeneművek sorozata látszott. E körben különféle zeneköltők nevei s művei hangzottak, majd mindeniknél megállapodva, mintha választás alatt lennének. A háziúr egy-egy veres vonást tón néha krétával, mely az összhangzó észrevételeket rová fel eredményül. — A liget felé néző ablak függönyeinél a ven-

dégek legiljabb osztálya mulatozott. — Gyönyörű kör volt. — Közepen az ablak párkányánál állott ülő társnéi közt egy ifju hölgy, kiben a házikisasszony ismertetett meg. Arczán a liliumra, szemében az égre, s hajában az éjszakára emlékeznél, ha tekinteted e szépségbe csak egy pillanatra is elmerült. Hangjegyekkel kezében, épen egy ének tört meg ajkain, midőn a belépő Etelváryra hullottak szeméi, s szive alvó titka kiszökött nyugalomból. Ugy látszék, hogy az ifju képét a barátnök figyelme is szivesen leste meg, mert hangjegyeiket összetevék, s az ének készületet, miről alább bizonyosan tudomást szerzendünk — egészen abban hagyák.

— Itt a virtuóz! kiálták a férfiak, s Minkeyné, született grófnő ő nagysága tekintete akaratlanul is a virtuóztott ifjúra emelkedett. Közelében egy könnyű-lovas-ezredbeli kapitány ült, kit addig is, mig róla jellemzőbben szólандunk, gróf Rietti név alatt mutatunk be; s a virtuóz szóra gúnymosoly vonult el ajkain, melynek értelme a grófné rákövetkezett mosolyával egészen öszhangzott.

— Ügyünk egy hathatós bajnokot nyert; szólá Minkey.

S a grófné és a kapitány újra mosolyogtak.

II.

Másnap egy fényes livréejű inast hosszú lapokkal kezében látunk több vendég-termek előtt sietve forogni, s ha lapjaiba nem tekintünk is, s csak a sétány reggeli taposóinak beszédére figyelmezzünk, könnyű lesz kitalálnunk a 12 órakor tartandó hangverseny hirdetményét.

Egy lelkes gondolat villant meg némelyek fejében, a színészet nélkül heverő fürdői színházat biztosított művészekkel népesíteni meg. E gondolat, úgy miként született, igen könnyen meghalhatott volna, ha annak élete bizonyos uri mosolyok kegyétől függesztetik fel; de volt egy pár kebel, melynek szerelmén az előbbi gondolat nem csak megéledt, sőt ez előítéletes vélemények harczát is megküzdve, többé vihatatlanná lőn. Minkey úr e részbeni fáradozása különösen érdemle dicséretet, már csak azon körülménynél fogva is, miszerint a balitéletek harczát saját házi életében kellett az eszme biztosításáért megkezdeni. A figyel-

*

mes olvasó, már a grófné általunk lerajzolt részvételő mosolyából is sejtheté, hogy a tervet, leányára vetett aristocraticus szempontból sem pártolja. Elég legyen említeni, hogy a harcz megküzdett, s a nagyuri tekintetből őrzött leányka részvéte diadalos szint köleszöngött a terv kiviteléhez. Mily tiszta fogalom virágzott e fiatal kebelben, s mily magas lélek adá annak a táplálatot, hogy e balitéteken győzni tanult; s szive mily nemes indulatoknak volt hazája, melyben az érzelmek egy még ártatlan gyermek-szerelem kormánya alatt munkálódtak. Vállalatán csak egy gondolat vezetett félelmet keresztül: s ez Etelvár közhirű ügyességének tudása volt, kivel a verseny terén jártassága szerény bizalmatlansága mellett kellend működnie. Mind e félelmét azonban gyámolítá egy érzet, mely a művészetnek rója le adóját.

A kised, de csinos színház óráján épen tizenkettő hangzott, midőn nem csak a fürdő vendégek, hanem a közel fekvő falvakból is csupán e hangverseny éldelése végett érkezett számos úri nép tarka vegyülete hullámzott a színház belsejébe, önkéntes adakozásban tevén le az érintett czél biztosítására szépen

gyült öszveget. A műveket végig elősorolni már csak azon oknál fogva is fölöslegesnek tartjuk, mivel azok mind oly ismeretes szerzők művei valának, melyek hölgyeink zene-táraiban bizonyosan feltalálhatók, s ha Bellini, Mozart, Haydn és többek neveit elhallgatom is, szép olvasónéim azért tudni fogják, hogy e neveknek a műkedvellők classicaei műtapintatból is áldozandanak.

Midőn egy pár előző négyes változat elhangzott, Minkey Camilla lépett fel, oly fenséggel arcán, milyenben az ég egy májusi napon földerülni szokott. Tapsok vihara csattogott fel, s a tizenhat évű szív megbirta Julia keservét elsírni, melyben az élet széttördelözve látszik erejéből kifoszlani. Ezt hallani érzékenyitőbb volt a köynél, mit valódi kinok szülhetnek; ott a művészet fátyollal voná be a metszőbb valóságot, s eszményesítő munkáját ünneplé. A taps szemek könyei közt zúgott, hasonlólag a felleg dörgéséhez, melyből egyszermind zápor omlik alá. Camilla arca most kibontakozék fájdalommal fellegéből, s egy kedves tekintet futott végig köszönetül az őt folyvást tapsoló közönségen.

Most a zongora nyitatték fel. A hangszer előtti szék elfoglaltatik Etelvárytól, s az összes figyelem csak rajta pihen. Ujjai a kulcsokra szöknek, s úgy látszék, hogy e halvány arczból minden élet a szívre tolult, fölemész- tendő tápul az előrohanó érzelmeket. A hűrok megzendülnek, s a harmonia mezején önműve gazdag virágait teremti fel, melyek saját érzeteiből fakadtak. S míg a nene folyt és rohant, felmagasztalá a hallgatók képzelmét, fel azon pontig, melyen a lélek öntudatából kiesve, csak ragadtatik. Később Beethoven és Donizetti művein nyargalt szelleme, melynek nyilatkozásai édesbek valának a szerelem első szavánál; és a mesterek, kik e művekben éltek, a hallgatók lelkében gazdag emlékezetre viradtak. A taps, mely egy egy műlezenge után kitört, nem vihar: az a kéjérezetek forradalma volt, melyben élv s megint élv követelteték. S Etelváry ismét leült, hogy egy csendesebb harmoniában tápot adhasson kifáradt lelkének; de lelke e nyugalmát szíve váltotta meg keservével. És kezde sírni Bellinivel, kinek Juliája Camilla iménti énekében zokogott; s úgy találák sokan, hogy a zongora fájdalmai, a Camilla iránti rokonszenv

hú kinyomata valának. Hogy is ne? . . . Julia éneke a hirdetményen egyedül Camilla előadásául állt följegyezve, s mikép játszhatá azt Etelváry, ha nem a sympathia ölelkező érzetéből? . . .

— Bocsáson meg, nagysád, de ki kell mondanom nyiltan: ez több mint szemtelenség; sugá Rietti kapitány Minkeyné fülébe, kinek választott szomszédja volt.

— Merő tapintatlanság, mi külországi művelődését nem igen bizonyítja.

— S nagysád, csak tapintat hiányának venné ezt? — úgy esalodnom kellett nagysád kegyében, mely titkon tán Etelváry fölött öröködik.

— Ne higye ön: grófelődeim egész seregével mondanék ellene.

— S grót Rietti megnyugovék ugyan e szavakban, de a színpadi jelenetben épen nem.

Egy pár sorszékkal alább, a többi előadás folyama alatt a következő párbeszéd hangzott.

— A jelen négyest alig hallhatom már, annyira zeng még szívemben Camilla Juliai eserve, mit Etelváry a hirdetmény értelménk kívül oly ártatlanul látszott viszhangoztatni zongoráján. Egy kedves ének volt az.

— És én ép ez okból hiszem, hogy a működő szép pár szereti egymást, minek valóban Rietti boszújára is nagyon örvendenék.

E magyarázat két vidéki ifjúnó közt történt; s míg a négyes változatai nem épen magas phantasiában röpködtek, a színház baloldalán egy középkorú férfi kérdé Minkeyt:

— Mit szólsz, barátom, a Julia kettős keservéről?

— Igen természetesnek találom, s találják többen is, kiket ifjú érzelmek nyilatkozásai mulatolni képesek; egyébiránt az én örömem az előadás sikere fölött még mindig munkásabb, hogysen e jelenetet gyanúsító magyarázat ollójával szeldelni ráérnék.

A megszólító barát elhallgatott, de ő hitte azért, hogy Minkeytől félre nem értették.

III.

A hangverseny, melyet Etelvárj Lisztnek ismeretes „Fleurs mélodiques des Alpes“ czimű művével s ugyanannak lelkes Rákóczy indulójával fejezett be, kivívta koszorúját, s a nép magasztalt kedélylyel ömlött ki a színházból.

A vendégek száma e napon különösen megnőtt, mintha egy nemzeti ünnep emelésére jelentek volna meg; pedig a falakra, fürdő— és éttermekben felaggatott hirdetésményekről olvassuk, hogy a fentebbi verseny czéljának további biztosítására különös csinú rendezés mellett egy rendkívüli tánczvigalom jelentetik. A sétánytaposók és dandyk, kik kaland vadászatokról majd minden fürdőben hiresek, s kiknek tolakodása bizonyos pamlag körökben csak fashionable fesztelenségnek ismertetik, kezeiken finom keztyüket repegetének szét figyelmetlen uriasággal a séta közönség színe előtt, ne hogy báli fényök csak alkalmoszerű választékosságnak neveztessek. S valóban sajátos jelenet volt, midőn a sétány egy lombja alatt összegyülvén, szavazást indítottak meg az előtánczos felett. Ők mind igen érdekes külsejű fiatal emberek valának, s egy özvegy, még igen ifjú grófnőtől, kinek szemében nem épen egy választott szerelme tükröződék, kivétel nélkül lön nekik megígérve, mikép bármelyikökkel előtánczolni szives hajlamának tartja. Itt találkozunk gróf Rietttel is, kit, minthogy az előtánczolás igényéről előleg lemondott, a nem egyesülhetés esetére

választott bíróság jogával ruháztak fel. Őt pedig s kedvéért az egész dandykör restaurációját csak azért véljük megemliteni szükségesnek, mivel a világ előtt egy szerelmi viszonyt akart bebizonyítani, mely mint hivé, inkább grófi czimere, mint szívére méltatott. Ezt hinni azonban nem pirult, s azért ő az ezt biztosító anyakegy ajándokát épen nem tekinté áldozatúl.

Ez a Rietti, hogy vele már most ténylegessége kezdeténél fogva megismerkedhessünk, egy volt azok közül, kik az élvezetek rohama alatt megfogyott, s minden jó érzés haldoklásával küzdő nőkeblek kegyét nem egyéb okból szokták vadászni s elfogadni, minthogy általa galamszerelem birtokába juthassanak. Századával közel Minkeyné lakhelyéhez szállásolván, a negyvenöt évű grófnénak udvarló rendes lovaga lön. A grófné hiányait hizelgő szavak rózsá-fellegével fátyolozá, kinek érzelmei akaratlanul, korának daczára is el-eltévedeztek az udvarló szavak viráglombjai közt, s csak azt vevé észre, hogy keble néha felsarjadoszó szerelemben rezgett. A kedvenczet kegyei egész melegével takará be, s örévé avatá minden nagyuri titkainak. E mód s e szeren-

cse biztos útnak látszott Rietti előtt egy ártatlan szív fölött terjeszthetni ki győzelmét, mire a körülmények után hiven is számított; s ha bár mellékes figyelemmel, de még is észrevettük, mikép hizelgése, mely Minkeyné hiúságának tápolója volt, meglehetősen vivott már eddig is, hogy Camilla szerelmét, szíve tisztátalan lángjai közé vethetni remélhesse; de annyival magasb bércz emelkedék terve előtt Minkey által, kinek a hazafi érdemről, mit ő minden munkálatában főnyomatéku használ — egészen különböző, s tán becsületesb fogalma volt. Mindezt Rietti s az ügyesen hálozó grófné igen jól sejték, s Minkey és a grófné között már egy korábbi kezdetű házi csata folyt, melyben kevés szóváltás mellett ellenkező irányú tettek harczoltak. A szelid hölgy, ki e keserű csata czélpontja lett, gyermeki szerelmét használá bástyául, hogy rajta a szülői megszakadt szerelem kezét fogjon. Helyzete azonban épen e béke-probáknál fogva lön sokkal nyomasztóbb, hogysen a két csatázó közül, egyhamar menedéket válasszon magának. De győzött lelke, mely szüz érzetek gyöngyházában ragyogott, s könnyezve hullott atyja karjaiba, néhány csatlakozó szóban emel-

vén le szíve kínterhét. Minkey felfogá a könyek értelmét, s leánya fájdalmát kétszeres gonddal s szeretettel balzsamozta be.

Az előtánczosi szavazat Rietti egyik meghittebb barátjára esett, s ennek ő csak örülni tudott, azon gondolat és remény kiszámításánál fogva, mint fognak ők ketten a tánczkör főpontjaként a legszebb két hölgygyel tündöklenni. Oh igen, az első engagement, vagy inkább a cotillion, mi bizonyosan két szív viszonyát jelölendi a bámuló nép előtt, melynek hogy nyelve harangját hallassa — csak egy jelecske kell: szív királyi kéj leend. És tapsolt és örült, s jó kedvvel füződék barátainak egybekapcsolt karlánczába, mely egy fasor között egészen eltölté.

Camilla teremébe lépünk.

Ott ült atyjával egy pamlagon, szemközt Etelváryval, kinek kezében egy bársony könyvecske hevert.

— Valóban igen sajnálom, kezdé Ödön, hogy a mai fényes tánczteremben idegen leendek.

— Önnek idegensége bizony nem igen leszen feltünő, annyival inkább azok előtt, kik

ismeretségét nem épen személyéhez kötik; válaszolt Camilla.

— Ne vélje, nagysád . . . szolt Ödön; és én hiszem is, hogy e tánczözönből alig jutand egy kis részecske nekem valódi örömul..

— Ön bizonyosan a választás szabadságának, vagy tán jobban, foglalkozásnak nélkülözését érti. E részben elkésett.

— Oh igen; de ki tagadja meg azért, hogy e táncz nélkülözendő kéjét, szemeim gyönyörével ne váltsam fel? . . .

— Nagy eset is az! szolt közbe Mincey; versenyezzenek önök minden szépnél többen és egyszerre, a hölgy válasszon, a helyett hogy a férfi magánosan foglalkozzék.

— Miért, hogy sorsom épen e kis tárczában hagyott elkésnem? mond Etelváry, a kezében lévő könyvecske elefántcsont leveleit forgatva; tiz táncznem, és még e számon felül három tánczos följegyezve tartalékul . . . de mind a mellett, ha szabad vesztegetve élni reményeinkkel: e kis tárczában csak egy tartalék-helyecskéért esedezném . . .

Válasszon ön. Szolt Camilla halkkal rebegve, mintha hangja egy feltolult érzet súlyától rezgett volna.

— Választhatok? felelt hirtelen Ödön; de tán jogát sérteném valakinek . . .

— És ön, úgy . . . de mit fontoltat?

— Választottam.

— Jegyezze nevét helyébe.

Minkey úr egy mellék asztalhoz fordult szivarját meggyújtani.

— Igen. S így a cotillon enyém.

— A kitöröltt névtől . . . igen, én rettegek attól.

— Visszajegyzem.

— Nem, nem . . . ; ne töröljünk többé.

— És Rietti neve, a nélkül, hogy a grófné kegyének elvesztését Etelváry sejtette volna — kitörölttetett. Minkey úr pedig egy pekaót nyujtván Etelvárynak, meggyújtásánál chemiai, a dohányról később természetményi, s végre kül és belkereskedési párbeszédet kezdte.

IV.

A bálteremet, s a táncz hullámzatát ez egyszer most elmelőzzük.

Másnap 9 órakor a sétány látogatói még csak néhány vízmerítő emberből állottak. A szokott zenészek megjelentek, s az iparkodó

zenét három negyed mulva is egy pár köszvényes öreg úr s asszonyság éldelék, kétségenkül olyak, kik a puha párna nyugalmát egy csillogó éjszakáért föl nem áldozni jónak láták. A még mindig lebocsátva álló ablakredők és függönyök, egy átfáradt éjszakát látszottak pótolni, daczára a fülmilék szózatainak, melyek rajtok tán egy éber ifjú szívbe keresztül kesergtek.

Egy olasz livréebe öltözött szolga lépett a már fölkészült Etelváry szobájába, német iratú levelkét nyujtva át.

Etelváry mosolygott, s megjelenését igérve a szolga távozott.

Mintegy negyed óra mulva a liget legvégső terecskéjén gróf Rietti kapitánynyal találkoztunk, ki egy nálánál ifjabb férfinak heves magyarázatot tartta. Hátok megett ugyanazon szolga állott, ki Etelvárynak a fölebbi levelkét adta át, s könnyü köpenye alól két vivó kard s két pisztoly látszottak.

A liget kavicsos útain közelgő lépések esörögtek, s néhány percz mulva Etelváry, s az álmából fölzaklatott Odor a várakozókhoz érkeztek.

A vítanúk megismerkedtek, s Rietti fegyvert ragadott.

— Válasszon ön; riadott a gróf, s türelmetlenül nyujtá a kardokat s pisztolyokat.

— Én csak karddal vivok, s úgy hiszem, ha már kell — vele nemesebben is vivhatunk.

A fegyverek elosztattak, s a tér kiméretett.

Most a kardokat keresztbe tevék, s a dühöngő indulat legelső vágása Riettié volt, mit a nemes érzettel vivó ellentárs ügyesen fogott fel.

Rietti újra vágott, s Etelváry újra felfogta; s felfogása percze alatt egy sebes vágással a gróf szíve fölötti ruhát szakítá fel.

Rietti a gondolatnál, hogy ellentársa a legelső vágással szívébe akará mártani vasát, szilaj indulattal rohant közelebb Etelváryhoz, s vállperczebe hasított.

Etelváry elejté fegyverét, s a vítanúk szünetet rendeltek.

A gróf most hangosan kaczagott, mintegy örült, kitől nézője visszaiszonyodék, s büszkén hajítá szolgája elébe a véres fegyvert.

Etelváry barátja karjaira hanyatlott, feszülő erővel egyenesedve föl néha, hogy ba-

rátját a reá csorgó vértől megkimélje; mi alatt a gróf és társai távoznak.

Odor a sebet fehér gyolccsal kötözgeté be a sebesített vállain keresztül, s lassan bár, de még a késelő vendégi mozgalmat megelőzve lépegettek együtt a fogadó népetlen udvarán át lakásokra.

Kevés idő múlva sebész hivaték, s az orvoslás csekély javalással megkezdett.

És hogyan, hogyan nem: a hir rést talált, mire ha több nem is, de egy kedves és jó szív érzelmei lázadtak össze.

Igen, Camilla rögtön megtudá a történetet, s keserűen emlékezett az esemény fonálára, melynek szálai a tegnapi foglalkozás okából szakadtak ki. S valahányszor csak Rietti neve emlékében fölmerült, mind annyiszor tör ereszkedék szívére, melynek életén kimondhatlan fájdalom élődék. És most keblében egy titokkal, mely híven takargatá az esetet szülői előtt, lépett a folyosóra ki, hol pillanatai egy ajtón tévedeztek vagy reszkettek. Egy sohaj reszketett most fel az ajtó által jelölt szobában, s úgy tetszék Camillanak, mintha e sohajban való lélek szakadozna fel. Igen e sejtelem érzetbe ment át, az érzetek

legkinosabbikában. Nem állhatá tovább. Vissza kellett rohanni, csak egy vágya volt: Odorral minélelőbb beszélhetni.

Délkor, meddig várni egy év volt Camillának, belépett végre Odor, Minkeyék terebébe, karán vezetve Etelváryt. Még maga a grófné is, ki eleve tudott már a megtörtént viadalról, eliszonyodék e szép, e deli ifjú sápadt arczára, melyre néha elnyomott fájdalom kékellett fel. Camilla mélyen sohajtott, és e sohaj minden ékesszólásnál hatályosabb vala. Etelváry lelkébe irá e sohaj részvétét, mely oly érzetdúsan bontakozott ki a részvevő ajkaiból. Minkey homlokára csapá kezét, s egy fájdalmas érzettel látszék tépelődni, mely végre szemeiből elnyomhatlanúl könyezett ki.

Odor szólt, s a megvetés hangján nevezte meg barátja csonkitóját, mire a grófné boszúsan fakadt ki, kiméletlen ajakkal parancsolván kiméletet. —

Etelvárynak nem volt szólni valója, csak egy bucsú a fürdői ismeretségtől, melybe egy angyal — mint mondá — tévedésből vegyült. És találkozáék egy arczezal, melyen köny futott alá, mintha e futásával a bucsuzó ifjúén kívül minden egyéb figyelmet kikerülni akart

volna; s talált egy jobbot, melynek szoritása igaz barátság szava volt, ki a jobbával nyilatkozó tiszteletét bizonyítja. E férfiú Minkey úr vala, kitől a hazájába távozó beteg ifjú kocsiaíig kísérteték, gróf Rietti megvetését jelentve ki Etelvárynak legszivesebb bucsujakép.

Legelső akarata volt azután Minkeynek, még az nap egész családjával távozni Füredről, hol leánya hírét a reggeli esemény fejtegetésére kósza pletykák vehetendik bonczkés alá. Ki is jelenté rögtön szándokát, de a nagyságos nő jobbnak látá meg nem egyezni benne, annyival inkább, mivel szemközt férjével ellenkező irányú czélaiban csak így vélé boldogulhatását. Minkey ur gondjainak azonban egyetlen gyermeke becsülete volt legdrágább gyöngye, mit lelkiismerete fegyverével ótalalmazott. Nem kimélé tehát ujabban tépetni viszonyait, akarata kivitelének buzgalmában, csak hogy leánya jó nevét aggódó szerelmének bástyái közé zárhassa.

Az atya győzött, s keserő érzetek harczával vált meg leánya kíséretében Füredtől, falusi nyugalmanak ölelésével s gyermeke biztositásával vigasztalván magát. Ugy hivé,

hogy e felzajlott házi viszonyok romtemplo-
mában leányát, a szentséget, legalább meg-
mentheti. —

V.

Minkeyné vendégtermei, a látogató dan-
dyk számával arányban szaporodtak.

— Ma vettem levelet Col di San-Mattiá-
ból; kezdé meg leülés után Rietti, ki épen
az nap küldé meg ezredének lemondását.

— Természetesen a hercegi palotából?..
kérdezé a grófné, avatottnak látszó tudako-
zással.

— Igen, Caffarelli hercegnőtől, ki gyen-
gélkedő egészségét jelenve, egyszersmind
végrendeletéről tudósít.

— S kijegyzé pontjait?

— Oh, gyönyürű pontok azok. Nagy-
néném e végrendelete sírom ereklyéje leend.

— Szabad e pontokat megismernem?

— Szivesen. Ezzel csak reményemet szil-
lárditanám nagyszád kegyeiről, mikben szivem
tavasza virágzik.

Rietti most egy diplomaticus színű leve-
let vön elő kebeléből, és olvasott:

„Akarom pedig, és ezen akaratomat a már megpecsételt végrendeletemben ki is jelentém, hogy Col di San-Mattia nevű egész helységemben, valamint a veronai kerületben fekvő S. Michele, Quinto és Grezzana nevek-ről ismert falvaiban egyedül gróf Rietti Alfonzó kapitány és unoka öcsém örököljön; hogy pedig ön, kedves Alfonzóm, a jószágok kormányzásához elég erővel bírasson, kész pénzült hagyok önnek halálom után rögtön átveendő kétszázezer scudit, és 30 ezer velenzei aranyat; kikötven egyébiránt, hogy házassága esetére, nőjével s egész családjával folytonosan s. mattiai polotámban lakják, és az itt létező fürdőt, a veronai kerület diszére, utódai által is örökös virágzásban tartsa;“ stb. — Mit szól hozzá nagysád? . . . susogá utánna sima tekintettel. —

— Valóban, igen szép! s mily korban van a herczegnő?

— Kilenczvenharmadik évében.

— S a kór melyben sinlik? . . .

— Három-negyed éves és két hónapos melikór.

Ugy ön reménye közel áll már a valósághoz . . .

— Nagysád reméltet, és én Camilla nevének még sem örvendhetek. Mit érnek e nekem megnyilando fényes paloták, ha csarnokaiban csak Camillát leszek kénytelen siratni.

— Szavam beváltásában mindig kényes valék, s igen fáj, hogy a gróf e kételyével még folyvást nem szün sebzeni. A gróf kezét csókolt és vidám lön.

— Igen, Camillát birnom kell; riada most mintegy öntudatlanul; . . . oh, bocsáson meg nagysád, hogy érzetimnek nem parancsolhatok, s ajkaimra törnek féktelenül a szerelem egész szendvedélyével. . .

— Még e hónapot Füreden töltjük s ön akkor velem jövend.

— Tiszti lemondásommal elhatározám, nagyságtok székvárosában venni ezentul lakásomat, minél közelebb örömeim forrásához.

És még többről is hallhattunk volna, de a grófné fürdőbe készült, és Rietti a nap-éj egyenlítő asztalához sietett, hogy erszényét biztosítván, befejezze a nap terhét.

— Ha! ha! ha! herczegnő, falvak és aranyhalom! — ti ezüst álmai ércztelen valóságomnak, művemben a csáb szerepet jele-

sül adátok. Ha ha! nevetett utában, és tetsszeni látszott magának, mert művét — a levelet — megcsókolá.

VI.

Mig Minkeyné és Rietti a fürdőben tervezének és mulattak, az alatt Virányon, hol Minkey úr lakott — kedves órák repültek el. Etelváry a megyei székvárosból, mely csak három órai távolságra volt, Minkey úr szíves meghívásai következtében szabadságot vön Viványra rándulni, hol eltöltött óráira kéjek s örömek füződtek szárnyakúl.

Etelváry vállsebe még nem volt minden veszélyen túl, midön egy délelőtti órában Minkey úr kastélyába hajtatott, a háznál ez alkalommal a legelső tisztelkedést téve. Camilla tekintetéből kimondhatlan öröm sugárzott, a mint ez érdekes beteget megpillantá, s alig vala képes elfogadó szavait a szerelemtől külön választani, hogy szívéről a titok szüz fátyola föl ne lebbenjen. De az ifjú pillanatai oly édesek és rajt feledkezők valának, mintha bennök érzetek nyilatkoztak volna. — S kelle-e két összeértő szívnek nyilatkozat? s

kelle-e szó, mely szerelmet áruljon? — ha ez egy lángtekintetbe öltözhetik? . . . E tekintet képe a néma napnak, melynek minden sugára egy meleg nyilatkozat. S magyarázgassuk e a gondot, mely Camilla házasszonyi tetteit elömlé? — az a csalatkozó szeretet ártatlan kinyomata volt. Ott kínálkozék mindennemű kényelem a kedves vendégre, hogy ölébe fogadhassa; ott lesé minden sejthető hiányait a házi szívesség, mely oly bizalmasan őszinte volt, mintha hazája küszöbén csak itt lépett volna be.

A terem, hová vezetteték, ha elárasztó pazar fényt nem is, de ízlés s kényelmet tanúsítja. Ez a mulató terem volt. Bútorai gyökér- és mahoni-fából faragvák, már illesztékes szerkezetöknél fogva is házias kényelmet lehelének. Oldalaiból szárnyajtók hosszú perspektívje vonult két felé, melyeken át a szem, a jelen teremével összhangzó izletes rendezetről győződhetik meg. A látogatás és elfogadás egybeolvadt örömei után, míg a házi úr egy tisztje által az induló gabna-szállítok megtekintésére kihivatott, Ödön és Camilla a termeket tekintgeték végig, a falakon függő számos és változatos képek magyarázatából

érdekes párbeszédet szövén ki egymás közt. Épen a hatodik szoba következett, bal szomszédságában a perspectivvonalnak, melynek boltivű ablakain keresztül az udvaron szélesen elterült angolkert egyik legszebb, s lomb- és virág dúsabb útja volt látható. Az ezüst csillogos kék papírral bevont szoba fő ékei, miken a tekintet legelső tárgyaiul tűnnek fel, több országgyűlési követek, honfiak, írók, s művészek s külföldi jelesebb férfiak arczképei valának, mik aranyba foglalva, izletes szakrendben függöttek. A szoba közepén kerek csiga pamlag emelkedett, melynek tetején gazdagékű camelia lombozott el, a pamlag alatti nagy edényből szívogatva táperezjét. A körülfutó széles selyem párnákon aranyvágású zsebkönyvek s albumok heverték, csukva s felnyitva, mint az olvasási vágy kedélyes változatai magokkal hozák. Két szemközti szegletben nyult el keresztül még két sárga s rózsaszínű pamlag, melynek párnái kedves test nyomait látszanak őrizni, egy egy könyöklő kar süpedtebb helyét láttatva. Közel a rózsaszínű kerevethez egy könyvtáracska állott, melynek üvegein át a hon és külföld nevezetes műveinek czimei valának az angol kötések fényes betűiben ol-

vashatók. A sárga kerevet mellett egy olvasótám csavaros asztalkája zöldellett, melyen Eöt-vösünk Carthausia vala feltárva, míg a mellette levő kerevet könyöklőjét több még föl-metszetlen franczia s német könyvek boríták el. A két ablak közti helyet pedig egy női dolgozatra szánt asztalka foglalá el, melyen egy kifeszített himzet fél műve hevert. Mellette még egy ezüst szálakból virágosan font kötőkosár, arany gyűszű, tűk s több, mind nőkezeket igénylő szerek valának.

— E szoba szegény bátyámé volt, kit másfél év előtt temettünk el. Emlékezetét őrzöm, midőn a szobáját, hol művelt lelkének áldozott—sajátomul választva, a gazdasszonyiség körén kívül, időnként benne dolgozgom.

— Az emlékezet gazdag érzetet költ; egyébiránt e választékosság csak nagysád nemes izlését beszéli.

— Testvérem rendezete ez még, s egyedül e camelia s munka asztalom csak, mik beléptemmel ide kerültek.

Etelváry figyelmét a könyöklőn kivágtalanul heverő könyvek vonák most magokra, melyeknek évszámai újdonságokra mutattak.

— Bulwer, Scribe, Sand-George, Dumas,

Delavigne , Hugo , Bayard , Mellesville , s a francia contemporain írónak majd minden újabb művei; szólt Ödön, a könyvek borítékait átfutva; — s mind még metszetlenül, míg a magyar carthausi nyitottan és figyelem alatt. . . .

— Ön csodálkozik? holott nemzeti kötelességek magyarázatától épen csak öntől várhatnék feloldást . . .

— Nem a csodálkozás szavai voltak azok, miket elmondék; azon ritka szerencse, mely kerülni látszott nőtermeinkben e kedves tapasztalatot, kölesönzött tán kétértelmű színt szavaim fentebbi töredékének. Nagysád e kételetyt most hitté változtatá.

Fáj tudnom némi igazságát szavainak. Egyébiránt e lelkes költő művénél lelkemet érzem virágokba fakadozni. Szentirása az a szerelemnek, melyben az emberek, mint a hitben — tévedezni szoktak.

— Mit mondjak én, ha a kétkedés nagysád ihletett lelkében is megbir teremni? . . . Oh! én hiszek a szerelemnek: én nem tévedhetek. Mond Ödön és szemei a hölgy arcának kipirló rózsáin pihentek, mikről az érzetek

találkozása után, rögtön a nyitott könyvre szöktek.

— Mi gazdag lap ez! folytatá: egy nyilatkozó kebel kineseit emelve, mikről az érzelmek drágakövei csillognak. Mi volna szebb nekem, mintha e lap eredetijét nagysád érteiből érthetném meg, s szabad lehetne velök szívemet virágozni körül . . .

Camilla egy szobor volt, néma minden szóra, de nem visszaidézö.

Ödön e szép szobor kezét ragadá most meg, s úgy érzé, hogy e kéz melegen viszonzá szorítását.

— Légy s maradj nekem az élet, mely nélkül szívem nem piheg, és lelkem nem gondol; légy s maradj nekem a szeretet, melyen életem jó és rossz napjait keresztül fonhassam. Mint örülök én, ha szerelmedben élő hitem szívedből épít templomot, hová érzelmeim búcsut járandanak. Szerettelek s szeretni foglak, meddig lelkem gondol: hiszen te voltál és maradsz gondolata; szeretni foglak, meddig szívem érez, mert erejétől, véréből fosztanám meg azt, ha téged onnan kiszakasztanálak. O ne hidd, édes, hogy szavaimhan csak virágokat akarék hullatni lelkedre: miért hullatná a

fa virágosójét virágosb mezőre? . . . Életet e szavakba tekinteted lehel, melyben rokon lelked gondolatai felelnek.

Igen, Camilla tekintete felelt, s a felelet kinyílt rózsája volt egy szívéletnek. Minkey úr az alatt visszajött, s úgy tetszék neki, mint-ha Ödön és Camilla pillanataik sokkal találkozóbbak s összeolvadóbbak volnának, mint az előtt; de a háziúr és atya emlékezete most korának egy virág dús halmán akadt meg, és . . . és jó érzelmek áraszták el.

VII.

A méltóságos grófnő, kinek férje hazavándorlásával csak szaporodtak kényelmei, az Anna-estély után harmad napra, kedves grófja társaságában Virányra érkezett. A kapitány már rég bír a grófné kegyeit, és régebben járatos a házhoz, hogy sem az üdvözetek leírásába bocsátkozni méltónak találónok, midőn különben is jól tudjuk már a viszonyokat, melyeknek a házaselet boldogságát összefoglaló kapcsolai jóformán kitágultak.

Mind a mellett is a grófnő több izben lesett és használt alkalmakat, melyekben férje

szívét körülhálózni iparkodék. Ilyenkor ő számtalanszor idézett Rietti levelére, melyben egy gazdag végrendeletről adaték — mint tapasztalók — csábító tudósítás; de Minkey úr sokkal jobban ismeré embereit s a körülményeket, melyeknek örvényében pont felé kapaszkodnak, sem mint ily mendemondáknak hitelt adjon, vagy a hiteladás esetére, leánya szerelmét egyszersmind becsülethez is ne kívánná eljegyezni. A nézetek tehát korábbi okoknál fogva itt is megoszlottak, s kénytelennek érzé magát a grófnő oly forma fenyegetéshez nyulni, mint-ha a férjéhez kötött hozományi vagyonon kívül, minden egyéb reménylett grófi öröksékből örökre kitagadni akarná leányát, hahogy Rietti nője nem lehet. És e fenyegetés erejében bizott a grófnő, midőn Rietti szívére újabb remény-szálakat gombolyított, s látogatásainak őszintébb s csalatkozóbb bizalommal nyitá meg termeit.

Rietti ostromolni kezdett, de mint szirtlapon a hab, minden ostroma megtörött. S nem egyszer lángoló boszú keresztül kebelét, midőn reményei ölelkező játékából kibontakozva, bukása örvényét látta közelebb sodródni. Elakadozott ilyenkor lehellete, s a szegény

hölgy, mint egy galamb, öszverázkodék ölyve előtt.

VIII.

X. megye székvárosában esti 9 órakor egy jól rendezett kávéházba lépünk, hol csoportja volt a jellemeknek, mikből különbféle intriguantok szerepe alakulhatandott. Köztök Rietti gróffal is találkozunk, ki a katonai életből kilépve, a polgári rendhez avatá magát.

— Most csendül a harang az öreg Etelvály lelkéért; szolt egy a rosz világtól hírmondónak keresztelt kávészörpölő.

Szegény Etelvály! sajnálkozik egy másik; a megye s tán a haza is nagy részvéttel fogja hallani halálát.

— Meg van jutalmazva fiában, ki most osztatlanul birja mindnyájunk figyelmét; adá hozzá egy harmadik.

— Most nyargal egy lovász két lóval az ifjú Etelvályért, kivel a haldokló szólni kívánna végperceiben; folytatá az első, mialatt kávéját szörpölé. Hej a két angol vérnek e három órai pályá nem tréfa.

— Hirtelen kellett roszul lenni az öreg-

nek ; hiszen tegnap kocsizni láttam még . . . .
szólalt most Rietti, kinek szemei iszonyatosan
lobogtak.

— A szél üté meg féltését, s mozdulha-
tatlan, mint egy halott; felelt az első, foly-
vást üritgetve csészéjét. Egyébiránt épen nem
volna kedvem a z . . . . i erdön éjféltől lova-
gol most keresztül, midőn a rablóktól mult
héten is két zsidó mészároltaték le.

— Én féltém életét; aggodék Rietti.

— Ha ha ha! Tán Minkey Camillaért?
kérdé a három társ egyszerre. Alig hiszszük.

— Virány szomorú lesz most, mint a téli
nap; mond az első.

— Bizony mondom nektek, épen nem
szeretnék ez éjszakán lovásza lenni Etelváry-
nak; mond Rietti.

— Semmi barátim! Majd csak haza kerül
az egy haldokló apa imádságáért; szólott a
második, ki a haza részvétét emlité.

Most egy tarok-asztal készitetett a beszé-
lőknek, mialatt Rietti távozott.

Épen egy könyvből olvasott fel Etelváry,
érdekes jeleneteket a magyar életből Minkey
úr és Camilla mulattatására, midőn a belépő
házi inas egy levélkét nyujta át Etelvárynak.

Átfutván e levelke tartalmát, sápadt arczezal szökött fel a kerevet párnái közül; kezeit törve, és rohanva keresé kalapját.

— Atyám haldoklik, oh ég, atyámat elvesztem! riada most keserü hangon, melyben iszonyú fájdalom fuldoklott.

Kirohant. Lovásza ott tartá a két nemes vérü paripát, melyekről habok szakadoztak alá, fújva és tüszszögve a felizgatott tüzvér rohamában.

Épen fölvetni készüle magát egyikére, midőn Minkey megkapá kezénél s tartóztatá.

— Lehetetlen, úgymond, hogy e kifáradt lovak meggyőzzék az utat másodszor. Csak egy perczig várjon ön, fogatok, és együtt menjünk; mert e jó hazafit s igaz barátot meg kell látnom — ha már máskép nem — végső perceiben. Oh, én ez embert halálig síratnám.

Pár percz mulva uri négylovas fogat állott a kastély oszlopzata előtt, türelmetlenül kapáló lábakkal, s Etelváry és Minkey egy inas s kocsis kíséretében szélhez hasonló zúgással robogtak el; mialatt Etelváry lovásza a két paripát fülig beterítve egy vékony szövetel, sétáltatva pihenteté.

Három negyedóráig haladhattak, épen a

közbeneső erdő keskeny útja közepén, midőn balról egy puskalövés durrant, s Etelváry és Minkey kalapjai földre hulltak. Ismét egy lövés, s éles süvöltéssel zúgott el Etelváry fülei mellett a célvesztett golyó, mely a jobb oldalon elnyuló fák egyikébe tört. E második lövés után lombok zöredezték, mindinkább távolabb, miről a megtámadó vala sejthető. Minkey zsebpisztolyait rántá elő, melyeket a rablás egy ideje óta mindig magával hordott, s villámsebesen iramlék vagy szökött a húinas — s Etelvárytól követve a sűrű lombok közé, gyáva lelket vélvén a megfutamlott támadóban, nem lődözve, de mindig szem előtt tartva a beljebb nyomulót, ki örült rohanásában ügyetlenül látszott tekeregni a bokrok és ágak közt. Most egy szikla tövéhez ért. Kiméretlen erővel szökött egyik kő darabról a másikra, de a rálövés a sűrűn kibokrosult fagyökerek miatt még mindig lehetetlen volt. Rövid percz alatt az üzetett egy szikla-csúcson tünt fel; visszatekintett, s ordító kaczaj közt veté magát a szikla tulsó mélységébe. A zuzódás moraja már elhangzott, midőn az üzök a bérez tetejére fölértek, s oldalán alá csavarodva, s az összetört testhez jutva, benne Rietti grófot

ismerék meg. Iszonynyal fordulának el e szét szakadozott vértetemtől, s a haldokló atyához hívó fájdalom szavára oda hagyván e vérlázító boszú szerencsétlen helyét, villámsebesen folytaták útjokat a város felé.

A haldokló apa megáldhatá fiát, meg barátját, kinek szívébe fia reményeit rakta le hű kezelés alá.

* * *

Rietti holtteste az erdei bércz tövében temetteték el másnap, köz megvetés gyász helyetti szavaival, melyek mellett csak Minkeyné, a hiúságiban áltatott grófné fájdalma sajnálkozik. Később azonban, de csak sokára, felocúslt álmaiból, melyekbe oly könnyelműen ringatá magát, kegyencze hazudozásai mézkosarában, s évek után, midőn emlékezetéből a mult képei, s szívéből a vágyak kihalni kezdtek, nem egyszer nyilatkoztatá meleg köszönetét vejének, kinek lelkes befolyása, életelvi helyesítésében oly sokat eszközölt.

E lelkes vő Etelváry Ödön vala.

... azaz az országgyűlési határozatoknak a végrehajtására a kormányzatnak a köztársasági elnökkel együtt felelősnek kell lennie.

... a köztársasági elnöknek a kormányzat felállításában és felbontásában a parlamenttel együtt felelősnek kell lennie.

... a köztársasági elnöknek a kormányzat felállításában és felbontásában a parlamenttel együtt felelősnek kell lennie.

... a köztársasági elnöknek a kormányzat felállításában és felbontásában a parlamenttel együtt felelősnek kell lennie.

... a köztársasági elnöknek a kormányzat felállításában és felbontásában a parlamenttel együtt felelősnek kell lennie.

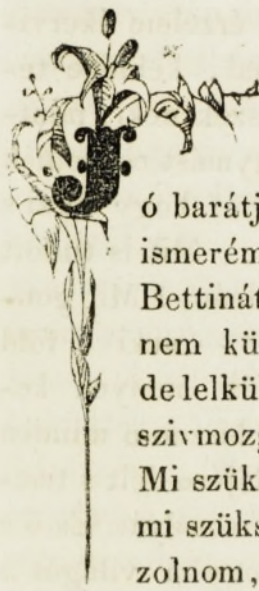
... a köztársasági elnöknek a kormányzat felállításában és felbontásában a parlamenttel együtt felelősnek kell lennie.

BETTINA.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

BALYOGY

Main body of faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Que fait-il donc celui que sa douleur attend?
Sans doute il n'aime pas celui qu'elle aime tant.
Alfred de Vigni.

ó barátja valék a gróf családnak s ismerém a ház legszentebb titkát, Bettinát. S ha ezt mondom, ismerém: nem kül kecseinek pusztá vázlatát, de lelkületének, sajátságának ész- és szívmozgalmainak teljes rajzát bírom. Mi szükség nektek bájait felhoznom? mi szükség az angyalt neve után rajzolni, ha már nevében a bájak összesége foglaltatik? . . . Ő egy tünet volt az embervilág légivén, hová nem a csillag-, de a szívvizsgálók figyelme emelkedék; egy leküldött példánya mennylakónak, kikről mondatik, hogy nem ebből a világból valók; egy madonnája a fájdalemnek, melyekből tövis korona fonatik a szenvedőnek, ki igazságait

nem a csábok és hamisság ajkán, de szívében viselte; egy ritka érzelem, a mely önmagában forr s önmagát fölemészttve — vesz el. — Igen, ti nem láttatok lelkébe, nem szívébe, hogy a legszentebb érzemények e mennylakát csodálhattátok volna. Keble hit és szeretet kerte volt, bájos kerte e két érzelem ikervirágainak. S ha felpirult a hajnal, keblébe tekintte a szende lány s úgy tetszék neki, mint ha a szeretet és hit virágai egymást csókolnák leveleikkel; úgy gondolá ekkor, hogy hiszi s szereti istenét s többet nem . . . Mit is tudott volna többet a tizennégy évű leány? Mit gondolt ő még ekkor a világgal? — neki e föld is paradicsomkert volt s az út, melyen keresztül lebegett, mennyei út; hiszen ő minden virágban örvendőre s üdvözlőjére lelt s testvérileg megérték egymásnak mosolyát. És ő e szűz örömeiben úgy érzé, hogy a világot is szeretni kell, mely forrása volt örömeinek, honnan ezek még kristályhabokban forrtak elő. Kezdé megválasztani a tárgyakat, melyek édesebben vonzották; s a gyermekeszmék fátyolfellegét oszladozni látta, ép úgy, mint a hajnal szürkületét, mely után a természet ékei határtalan fényben merülnek föl. Esz-

méle a korral s megszaporo~~d~~tak érzelmei, Minnek beszéljem el az érzelmeket, melyektől körülöleltetek? Ő boldognak látszott az ölelő karok közt, mert szívébe látott s dulva még nem vala . . . Ő sokszor álmodék angyalokkal; kéjelmesen enyelgte át velök álma szép óráit s ébredése után úgy érzé, mintha velök tulvilági szerelemben volna. Kikben kellett az angyaloknak a földön feltünniök? kik lehetének képei, hogy ő, a serdülő hölgy, álmat folytatna velök, az életálmát s nem éji álmainak mulékony képjátékát? . . . Az ifjak, mint angyalok, jegyezvék az élet könyvébe s a két nem ifjai miért ne örülnének egymásnak testvérileg? . . . hiszen ők különbség nélkül angyalok, szeretni küldettek e földre, s ők ne hevüljenek-e egymásért? . . . Bettina szétttekinte s úgy látá, hogy az ő angyalai nincsenek földöntül; körülé mosolyganak s csak egy viszonzott mosoly kell, hogy álmokéjei valósuljanak. S az ő mosolya ne üdvezeltetett s ne viszonztatott volna-e? Ki tudná megszámlálni a szemeket, melyek érte tündöklöttek, s ki a sziveket, melyek érte lángolának? Hízalgői száma nőtön-nőtt, de ő kiválasztá közölök angyalát, kinek tekintete mindnyájok szerelmét egye-

temben ki tudá tükrözni. S ez, Romagnesi, olasz hercegeg vala.

A szerelem éltünk örömeit édesebbekké s keserveit viselhetőbbekké teszi: de a szerelemnek is, mint a rózsának, meg vannak tövisei. Illessétek meg őket, de vigyázattal. Mit bánja a világ, ha a rózsa újjaidban s a szerelem szivedben hagyák töviseiket. Magadra hagynak fájdalmaiddal és kínaiddal; átsirhatsz egy életet: az emberek hidegen nézik sorsodat. Szeretni — mondjátok — a nő hivatása. De ha minden elhagyja őt s csalatásán ezer ajak kaczag föl, miként gyógyítja meg szerelme sérveit? — mert gyógyulni kell először a szívnek, hogy ismét virágozhassék szerelmében. A megfagyott virággyökerek felidülnek a tavasz melegén, szellőcsókokat lehel reájok s e csókokra felfakadoznak leveleik. De hol mosolyg fel a megcsalt szív tavasza? E tavasz reménye csak vigasztaló, de nem gyógyító orvosa a haldokló szerelemnek; sirba fekszik a megfúlt élet mellé, de karjai a feltámadásig hidegek maradnak. Vannak szivek, melyek mindent mohón ragadnak meg, mi rezgésbe hozza húraikat; remények és vágyak feszítik fel s alig gondolni, a nehéz vá-

gyak alatt mi hamar pattannak. Nincs számlás, nincs készület a sors csapására; pedig higyjétek el, önmagát kísérti meg, ki a szerelemnek állandóan tiszta egéről álmadozik. Teher lesz a szív, mi kincse lehetendett az életnek; s kinokká vadulnak érzelmei, melyek melegen a szerelem boldogsággá érendhetett volna.

Bettina csalatva lón; de ő csak rövid ideig küzde öntudattal. Meglepé őt az életnek egy borzasztó álma, melynek minden képe, egy-egy kin volt magának az álmadónak, melyek közül ha eszmélni kezdte is — sírva emlékezék azokra; hiszen ő e kinokat másban is megsiratta volna. Szerelme lelkébe látszék átolvadni, vele egyesülni; s bár elhagyák őt annak kéjei s örömei, de ő a szerelmet égő fájdalomiban is hiven őrizé meg.

* * *

— Egy, kettő, három, négy, öt . . . hol a koszorú? — nem halljátok-e: tiz, tizenegy, tizenkettő. — Süketek vagytok-e, vagy csak a menyasszony örömét irigylitek?.. Itt az óra, hagyjátok mennem; mit várakoz-

tatjátok ti a vőlegényt, mintha nektek nyílnék meg az ő kebele. Hagyjatok mennem! kiálta még egyszer Bettina s messze hajította ágjától koszorúját, mit az óra déli ütésére kezébe ragadott.

A teremben, hol e jelenet történék, a góth ablakok legszélsője mellett fehérlett egy ágy, mely fölött karminveres bársony függönyök lebegtek, átvert arannyal képezve néhány tavaszi virágot. Benn, a mennyezet alatt egy ifjú hölgy feküvék, kinek dult vonalmairól könnyü volt megismerni a lélekbeteget, Éjsötét fürtei bájos ellentiségben tündöklének a fehér párna fölött, hová karai is, szépsége megannyi ékei — kinyujtva valának. Mellette édes anyja ült; s látnátok e koros nő kiapadhatlan könnyűit s a bánat halványította arcokat, feljajduló zokogása mellett: megilletné e látvány szíveteket, nem tudva hirtelen, ezt-e, vagy a beteget szánjátok?! — A beteg fölemelkedék most, szétsimitá homlokánál a gazdag fürtöket s villámként csapá szemeit a koszorúra, melyet a teremben lévő nő cselédek egyike fölemelt. Ez egy fehér rózsafüzér vala.

— Meg ne illesd! — riadt fel Bettina, s

magához adatá a koszorut. Rabolni akarjátok-e, ti szemtelenek? — s magasan tartá fel a füzért, reá bámult s úgy látszék, hogy e bámulatban kimondhatlan örömét találta, mert szemeiben oly nemü mosoly villana fel, mely a szív boldogságának szokott néma, de jelentékeny kifejezője lenne. S ugyan mi lehet e sebzett szívű hölgy jelen boldogsága? . . . Neki menyasszony álmai valának. Szíve egy érzelemvegyület volt, melyet a szerelem tébolyodott eszméje fejthetlenné tett.

— Hiszen ő maga mondá — folytató Bettina; hogy én neki végetlenül tetszem. E rózsák ékesek, halaványak, mint arczaim; s miért ne szabnám magamat izléséhez? . . . hisz ő enyém, ő jegyesem, ő mindenem! — Igaz, s e szónál összecsapá apró hókezeit, kék virágot hozzatok nekem, kéket, mint szemeim, hiszen ő ezeket is oly édes ajakkal tudá magasztalni bennem; hadd teljék kedve! — A comtesse egy pár emlényt kapott. — Hát e fekete, selyem fürtök, miket ő az éjszaka árnyékának nevezett; nem kiemelendő kecske-e? . . . adjatok fekete virágot, feketét, mint az éj . . . nem halljátok?

— Ez, a bú virága; válaszolt a grófné, s könnyűi megáradának.

— Bú virága ... szaporázá a beteg hölgy; hol itt a búvirág? Virágzik-e lelkemben örömnél egyéb? ... igen, ti megcsaltok engem; mond keserű eszmélet után s elvesztve szemeiről a magasztosság fenjét — megcsaltok és rózsza helyett tövissel koronázzátok a menyasszonyt. Oh, bár repedne meg szívem, hogy ne éreznék többé; sohajta és hangosan kezd sirni, mint egy gyermek. A beszéde alatt kipirult arcok elhalaványodtak s fekete szempillái hosszan borultak alá, mintha a kigyöngyöző könnyecskéket akarnák őrizni. Orvos érkezék, s a rendelt álomszer eltompítá az érzéseket. Bettina elszenderült.

A hajnal elhullatá harmatát s én a mosolygó reg kellemét a grófné kertében élvezém. Ugy láttam, hogy minden virág egy egy oltár, mely az égre leheli illatát s a természet, a mindenség e végetlen temploma, megtelik illatával. Átandalogtam a kertet s még csak egy faszor hibázék, melyet meg kelle tekintenem s én beléptem. Haladásom közben egy fehér alak tűnt szemembe, melyet a lugas lombjai csakhamar elfedének. A comtesse ju-

tott hirtelen eszembe. Hol bujdosik a szegény gyermek? hová ragadják eszméi, melyeket a szerelem dult össze? . . . Neki a szerelem egy bolygó csillag, melyet űz, hajt, kerget és kísér, s mind e hű fáradozása mellett is — megcsalódik.

A fasor végéhez jutva, egy bokor mögé vonulék s láttam, mikép a bujdosó gyermek. Bettina, fölemelt szemekkel, térdein imádkozik a lugas ágai alatt. Előtte egy kerek fűpad oltárrá vala ékesítve, mely fölött rózsák-ból fűzött koszorú csüggött s a koszorúban, mint kivehettem, Romagnesi herczeg, a hitzegő arc képe ragyogott. Bettina összekulcsolá kezeit, homlokát égnek feszíté, s szemei tova meredeztek. Arczából mindemellett is, elragadó öröm sugárzott, s ha isten meghallgatja könyörgőit; segély nélkül e szelid hölgy nem maradhat. Fehér öltönye, kedves pongyola bájaiban simula tagjaira, s derékig boriták bomolt hajának dúsan lefutó fürtei. Most hirtelen felugrék s egy csókot olvaszta vagy lehelt a hideg arc képre, mely előtte fűgött.

— Nem, nem állhatom meg, hogy e mosolyt, mely ajkaidon oly csalfán játszik — ne

viszonozzam. Rád mosolygom, rád lehelem szerelmemet, s ha beszivá lelked azt: hadd ragyogjon tiédde együtt szemeidben. Hiszen mi szeretjük egymást; ugy-e bár az angyalok sem szerethetnek már hivebben?! . . . . s mégis mi sok balságot beszéltek rólad, hogy csak elfeledjelek! Kelle-e hitöket szegni a szeretőknek? megcsalhatnák-e egymást? — Ugy-e nem? szólj, ugy-e nem? . . . hisz a szerelem maga az élet; s ki szegné meg az életet, ha nem örült? . . .

— Bettina! szólam lám fel, s a comtesse képzelmeiből felriadva szoritá a képet kebléhez, lecsüggeszté fejét, s az előre hullott hajfürtök, árnyokba temeték a képet. Mintha anya védné kebléhez ragadt gyermekét, oly rajzban állitá elő a félelmet.

— E hüvös lég ártalmas lehet; folytatám s felé közeledtem.

— Ön . . . s mit keres itt? szaporázá most visszatekintve Bettina, a nélkül hogy helyzetét egyébben legkisebbé is változtatta volna. Azután még egyszer merőn rám bámulá. Most hirtelen kipirultak arczai, s folytatá:

— Igen, hiszen ön jó barátom, s ha még

egy szívem volna, azt önnek, a barátságának áldoznám; de mit tehetek én róla, hogy csak egy szívem van s ez egy a szerelemé? . . . .

— Nagysád beteg; jőjön a kastélyba; — s karomat ajánlám.

— Beteg? . . . riada fel újra a hölgy; s mintha e szóval szívének legbenső erére vilányoztak volna, keserű zokogással hullott karaimba; s ugy látszott, mintha tisztulna lázából.

— Bocsásson! szóla most erőteljes hangon s lábaihoz veté a képet s összetaposta. Egy pár percz alatt vége lőn oltárának; széj-jel tépdese s szóra virágait. Édes istenem! sohajta; miért sülyesztél engem e kinokba? Nem véték én neked, vagy ha vétkeztem is, nem imádkozám-e szüntelen, mintha angyalod lettem volna? Végzé Bettina s égre emelé szemeit. Aztán egy mellék-füpadra ült, zokogni kezde s mint harmat-gyöngyök ragyogtak könnyüi a fűszálakon.

Kérelmem nem sikerült; a comtesse egyedül akart lenni. A grófnét vala szándékom lehíni s fölsiettem. Örömemben talán, hogy visszanyeré Bettina eszméletét, mosolygva érkezém fel s a grófné édesen foga-

dá mosolyomat. Azonban nem tudá, hogy a szobájából titkosan kilopózott beteg a kertben tévelyeg s szorongó aggálylyal sietett le velem; s lenn ismét egy érzékeny látománynak valánk tanúi.

Bettina egy csecsemővel ölében, futkosá keresztül a kertet. A grófné leánya után kiabált, de az mit sem látszék hallani s csóközönnel boritá el a gyermek homlokát. Most térdeire omlott s melléhez szoritá a kisdedet, hogy ez sirni kezdé.

— Szegény gyermek! nagyon megszorítám szivecskédet; ugy-e fáj szived, angyalom? . . . de ne sirj; álomdalt éneklek neked s te csendesesen fogsz alunni ölemben:

Szorul lehelletem

Oh, mért szorult így el?

Szivem tán megdagadt,

S szűk neki e kebel? . . . .

Nem, nem! már sejtem én:

Láttam jegyesemet,

S hosszan leheltem át

Égő szerelmemet.

— Bettina! kiálta ismét a grófnő, s a comtesse remegni kezdé, mintha gyermekét féltené.

— Ne bánts, anyám! — rebege ez; nem látod e gyermeket? . . . Én megláttam anyja kebelén, képét a szerelemnek; s én ne öleljem őt magamhoz, a szerelmet, mely vére az életnek? — Vagy tán nem hiszitek, hogy ez a szerelem? Kérdezzétek meg anyját szerelméről s ő e gyermeket fogja felmutatni. Jer, édesem, elaltatlak bölcsődben, s te mosolyogni fogsz tündéralmod alatt, hogy örülhessek a szerelem mosolyának . . . Szólt s magával ragadá a gyermeket, de a grófné feltartóztatá, s a csecsemő visszaadaték anyjának, a kertész nejének. A grófhölgy fájlalni látszék veszteségét, de mi lecsendesítők s felvezetők a terembe, hol elnyugodott.

Néhány nappal ezután ismét a kertben találkozám Bettinával, a grófné vállára csüggesztvén angyalfejét. Est vala. Az ég csillagok fényében úszott s a hold ékesen csillámlik fel a kerti tó tükrében. A comtesse felüté szemeit s egy csillagra mutatott.

— Nézzen ön fel e csillagra. Látja-e, ez jegyesem. S nézze meg most társát: az én vagyok; vagy más szóval, a szerelem. Hisz én, s a szerelem egyik vagyunk. Szólt Bettina, s midőn a csillag tájára akart ismét mu-

*

tatni, egy csillag repüle alá hirtelen, ugyan-
azon tájról, hová szemei függesztve valának.

— Mi az? — kiálta fel a comtesse hir-
telen; hát eltünhet-e a szerelem nélkülüm?
Mit lát ön ebben? . . . .

— Természet játékát.

Bettina mélyen sohajta fel e hideg vá-
laszra s eltávozáánk.

Két nap mulva könnyes szemekkel léptem
a kastély egyik tágasabb teremébe, melynek
közepén egy gyászalkotmány emelkedék s
éggő gyertyák ragyogák csillagként, körül.
Közöttök a kastély kihamvadt csillaga; s ki
nem sejti, hogy e kihamvadt csillagban —
Bettina sirattatik?!

EGY LEVÉL A KÓRHÁZBÓL.

... az országban ...
... a nemzet ...
... a szabadság ...
... a jog ...

... a nemzet ...
... a szabadság ...
... a jog ...

... a nemzet ...
... a szabadság ...
... a jog ...

... a nemzet ...
... a szabadság ...
... a jog ...

... a nemzet ...
... a szabadság ...
... a jog ...

Vous, femme au coeur charmant, sombre comme la nuit,
Douce comme l'aurore.

Victor Hugo.

főváros egyik palotájának kék szőnyeges teremébe lépünk. Egy nőt látunk ott, félholtan kerevetén, szegényen szívörömeiben, és dúsan, végetlenül dúsan omló könyűi drága gyöngyeivel. Oh e gazdagság iszonyatos. A tenger nem sír, ha gyöngyöket terem, és mégis mi mondhatlan becsüek azok, midőn angyalfőn ragyognak, vagy hóvállak és keblek bársonyán melegszenek; míg e nő szemgyöngyei forrnak, a nélkül hogy azokkal csak egy szív is fölkeszítne részvétét.

Ölében gyönyörű szőke hajfürt hevert, melyet kék szalag kigyózott körül, míg ujjai

közé fekete bársony czipőcske szorult, oly csekélyded és keskenyke, mintha tündérleánykák rendeletére készült volna. A kereveten továbbá sárga kis keztyűk tévedeztek, meg annyi emlékjelei egy összeroskadt boldogságnak, melynek föl-fölmerülő órái az iszonyún hű emlékezet koporsójában hideg halottakként meredeztek. Ím itt egy fájó szív rom emlékei. És ha látnátok a bú felhőket, melyek szemegén keresztül vonulnak, a halvány arczon szótlanul síró fájdalmat, s az egész tekintet napfényének fokozatos esteledését; leborulnátok az átértett fájdalom előtt, mert emlékező lelketeket a madonna hűn talált fájdalmának szent tisztelete rezgené át.

A fájdalom végre kitört és zokogott.

— Miért hisz, oh gyermekem, ha halálotomat boldogságomul kieszközleni nem tudod. Te hisz hogy meghalnék, és a halál csak nevet téged, hogy erő nélkül bitorlod jogait. Szegény gyermek, te, hogy nem bírod magadhoz ölelni anyádat, kinek sohajtásai csak kedves neveddel hangzanak. Itt hagyád tested hüvelykéit, hogy emlékedet bennök csókolhassam; de e hüvelykék hidegek, mint a napok, melyekbe boldogságom fagyott.

És e nő most ajkaihoz ragadá a czipőcskéket, csókkal öntve el a kis lábak e fájdalmas emlékét; s ölébe szoritott mindent, mi csak az elhalt 8 éves leányka öltözékeiből emlékül fönmaradt.

— És e fürt? . . . oh, e fürtöt az atyáéból szakasztá ki a természet, hogy a virág a szerelem gyökeréhez méltó, hasonló lehessen. Mi szépek valának az atya fürtei, melyeket az anya a nőiség legcsordulóbb érzetével csókolgata; mi fény áradott le a szemekből, melyeknek kékje oly szinteljesen vala a gyermek szemében eltalálva, . . . és az egész arcz, mely a szépség lapja volt, mi dúsan tükröződék elő a gyermek arczában, hol a tavasz, legszebb napjaiban lön képviselve! — Igen, te felköltözött angyal, férjem minden kellemét öltéd magadra, midőn megörültem benned a szerelemnek.

Most az inas egy könyörgő leánykát jeltente be.

A szárnyajtó felnyilt s egy 7 éves, igen szép arczú leányka lebegett be.

— Blancám, egyetlenem! kiálta a nő, kívül minden rendszeres eszméleten, de belül az érzelmeken, egészen szíve ösztönéből; s

rohanva szökék a leánykának, ki a nő elötört érzelmeinek sulya alatt sírni kezdte.

— Szívem mindene, életem, visszatért kedves angyalom, te; jer jer keblemre, hadd csókoljam ajkaidra kimondhatlan örömem; lásd, úgy éget és szédít az, hogy te megjövél, . . . és te mégis sírsz . . . rossz gyermek; — bocsáss meg, nem vagy rossz, nincs jószág jobb és szebb, mint milyet könyeid beszélnek; csak sírj, sírj tehát, hiszen könyeid letörlése senki kötelessége sem, mint csak enyém, . . . oh, igen . . . és az örömében vadul lángoló nő finom gyolcsesal áztatá a reszkető gyermek minden köncsepjét.

— Én nem vagyok Blanca, zokogá a kis-leány; Sylvia nevem . . .

A nő nevetett.

— Hamis gyermek; tréfálj csak tovább, de ne sírj — anyád kér, anyád mondja szépen — ne sírj.

— Miért szoritál hát meg oly nagyon; a levél pecsége is feltörött keblemben . . .

A nő most eltávolítá magától a gyermeket, reá bámult, mintha annak e hidegsége miatt csodálkoznék, s önkénytelenül nyujtá

jobbát a levél után, melyet kebléből a leányka elővön.

Kik a lélektanból egész rendszereket irtak össze és tanultak, ne csodálkozzatok, kérlek, az indulat e habzó fölcsapásán, midőn annak tükrét csak egy pár nap előtt keserű bánat törte meg. Igen, ő egyetlen gyermekét, sírvirágát rövid szerelmének, csak most temette még el, és a fájdalom nem csak szívét metszé, de lelke gondolatait is kaszálni kezdette.

A levél feltöretett és a nő olvasott.

„Amanda, e névben én a mennyországot vetettem meg. Bűnöm mi volt, azt csak az ég, és te tudhatod, kik közt a keserüséget s vigasztalást angyalok közlötték. Fekete volt az, mint az éj, melyben a hold és csillagok föllegek mögé vonultak; s megbocsáthatlan, mert test helyett lélekbe vertem gyilkomat, melynek bebalzamosására — istenen kívül nincs orvos. Bűnöm tán még a pályázó karok közt fogamzott, ha azt egy részről a nevelésnek tulajdonitnom szabad, melynek méregnövénye lelkemre fonódék gyökerével, hogy azt amar-ról letépnem később csaknem lehetlenné lett, Isten látja lelkemet, mily halálos sebek örlik fel ezt, a büntudat sulyos köve alatt. És én

nem is panaszklok. Gyermek volnék, ha az ég e méltó vesszejét sírással akarnám magamtól eltávolítani. Verjen az, meddig emlékezetem el nem hal: iszonyú bűnös élvek közt érdemlém meg annak sujtását.

Szerettelek. Miért tagadnám e szerelmet, mely által sziveink vére egy új életben pezsdült meg, melynek kezdete frigyet tőn kezeinkre? — Oh, miért valál te oly szép, s miért oly szegény, hogy neved homálya őseim fényével nem rokonulhatott? Vagy miért születtem én fenn, ha völgybe kelle szállanom szerelem virágért? — Ha szerelemben meg nem csaltalak, becsületedben csaltalak meg. Oh, mily gyalázat ez nekem! Soká harczoltam enmagammal, míg a becsület gyémántját rabolni készültem. Érzéseimbe takarnám angyalképedet, de a hiúság s fényben ülő rokonim sárga szörnyei megvetve találák azt ki, s szökni kényszerültem a harcz elől. Könnyü volt nekem frigyessülni veled, s a nőnév koronáját égtiszta homlokodra tüznöm; de ez említett szörnyek nem telének meg nappalaim főlemész-tett nyugalmával, s álmaim virágainak kigyói közül okvetlenül menekülnöm kellett. Csak két napi nő valál; még mindig reményképeid

jövendőjének azurjában, midőn a fővárost oda hagyva, egyenesen Francziahonha költözém. Viselted nevetet, s akarnám, hogy annak illő jövedelem feleljen meg. Mi nekem ez útra, s ez örökösnek határozott távollétre szükséges volt, magad és gyermeked jövendőjének minden csorbulása nélkül gondoskodtam.

Nem kevés ismerőim, kikkel a francia fővárosban találkozám, hatalmasan tudtak nőtlen szabadságom ideáléletébe visszaragadni, s lepelt vonatni velem multam minden képeire, melyekre lelkem néha még föl-fölrázkódek. De midőn lelkem minden izgalma megtompult, s szabadságom mindig közelebb esett a féktelenséghez, mely lépteim minden nyomában száguldozni kezdett, lemondék multam minden faggató emlékeiről, s élvekbe temetém föl-fölmerülő leczkéit.

A programme de l'avant-scène napi hirdetményében épen egy hires olasz énekesnő voná a főváros figyelmét magára, midőn barátim egyikétől Ste-Foy marquise ismeretségére unszoltatám. A marquise, egy hetven évű beteges őrnagy tépetlen örömvirága, télen át fényes salont nyitott, melyben az idős férj s ifjú nő, társalgások idejének hosszú közeit,

fiatal emberek mézízű beszéde töltögeté meg, a nélkül hogy neheztelések tövisei szaggatták volna szét a keresztényies bizalmú házas lét örömeit. Vágytam e nőt minélelőbb megismerni. Az olasz színház csarnoka tömve volt e kis világ bámulóival, s csak kora intézkedés után nyerhettem meg a szép hölgyével szemközti páholyt. Végre egy inas jelent meg a szemközti páholyban, szőnyeget és a könyöklő bársony párnáit rendezgetve, minek végeztével a marquise az öreg Ste-Foy kíséretében belépett.

E látvány multam egész emlékezetét fölzaklatta. A barna fürtű arcz, melyben nagy kék szempár csillagzott, és oly sok vonás, melynek szövedékeiből e szépség összealakult, hivebben senkiéhez sem hasonlithatott, mint csak tiédhez, Amanda! Lelkem előtt a mult emlékképei hullottak le, s a színpad zengeményéből csak egy hang sem borult érzékemre. Süket valék: minden élet és láng csak szemembe tolult; s tán ez volt oka, hogy a marquise tekintete osztatlanul csak rajtam csüggött. Az öreg férj köhécselt, s legkevesebb sem látszék gondolni neje szemjátékával, mely-

ből — csalódtam, vagy nem csalódtam, — az érzetek egész drámáját olvashatám.

Másnap ugyanazon barátommal találkoztam, kinck javaslatára Ste-Foy marquisnét oly kíváncsi levék meglátni, s tőle értém meg mi-kép — miután névjegyeinket a kapushoz bevetettük — a marquise salonjaiba hivatalos leendek.

Nem csalódtunk. Ő nem a hiradásban, s én nem a marquise szemjátékának értelmében. Szükségtelennek látom lerajzolni az ismeretség fokozatait, míg köztünk oly szoros s oly igazán szívteli viszony szövődött, hogy belsőm s tán hanyatló jellememben mindinkább tisztulva, érzelmeim régi zománczát visszanyerni tapasztaltam. Meglehet, hogy a marquisné szakadatlan ragaszkodása s vonzalma szülte változott természetem ez aczélosságát, mert — hiszen ezt magad tudod legjobban Amanda — jól esett hinnem és tudnom, hogy szerettettem. Az öreg marquis iránt tiszteletteljes valék, s rövid idő kellett csak, hogy tiszteletem nyomán barátságát megnyerni szerencsés lehettem. Nem volt lelkiebb barátja nálamnál, s nem titkaiba mélyebben avatott, s kit bizalmára szívesebben használt volna. Gyakran be-

tegeskedék, de még sohasem halálos jeleivel bajának, melyben — orvosi jóslat szerint — életét még számíthatlan éveken hurczolhatandá keresztül. Az udvarorvosok egyike, Jonsac, sz-mihály-rendi lovag látogatója a beteget. Ez egy büszke úr volt. Leginkább szerettem volna őt XIV. Lajos korában látni, melynek mind jellemével, mind külsejével teljesen megfelelendett.

Azonban az öreg bizalma csak ő benne pontosult.

Mint értesültem a marquisnétől, egyike volt ez legbuzgóbb imádóinak; de miután terve az úrhölgy hidegségén megtörött s nőül nem nyerheté: ő is új ingert engede büszkeségének, melylyel — betege mellett — a házi nő iránt különösen viseltetett. Mindig úgy tetszett nekem, mintha szemeiben rejtett boszú üszkei lángolnának. És ez lón tán egy részről oka, hogy Jonsac orvosnak mindig kedvén kívül valék, sőt tőle gyakran büszkén — mellőztetem.

A téli paloták mezei, vidám s kedélyes lakással váltattak föl, s én búcsumat akarám épen venni, midőn a marquis nyakamba borulva kért csak nem könyezve, hogy mellette s

vajha holtáig csak mellette maradnék. És én, tervem diadalának lángérzetében, áldozatot színlő barátságom legnyájasb mosolyával ígérkezém. Oh, miért csalhatám őt meg! Kigyója levék szívének, melyre szavaim sima szalagja ügyesen tekergőzött, s hálából fojtogatám. Tör valék, midőn hervadott kebléhez meleg érzelemmel kapcsolt a szegény, istenfélő öreg, ki lelkem bűnmaszлагаiban csak virágokat látott; pedig alig gondolhatám, hogy Jonsac orvos viseletemet ne kémlette s arról az öregnek hírt ne adott volna. De én sokszor hallám, mikép az öregek félgyermek, kik a vesszőből, mely őket megrikatá, következő órában játékot csinálnak.

Kün laktam tehát és együtt, és a marquisené tapsolva szökék az öreghez, a legkaczerább tüzzel csókolván körül az öszfürtű homlokot, mi oly jól fejezé ki a színlett ápolást.

Oh, Amanda, ha nem egyedül neked, de a világnak is irnám e sorokat, mint mártanám az emlékezet lángjába tollamat, hogy lefesthessem a kéjfűzért, melyet a marquisené szerelme oly csábszépen tudott fölékesíteni. Szíve mindig lángolóbb lett. Olvasztott, mint a déli nap; ragadt, mint a folyam, mely eleme bő-

ségében megtolúl, de mind ezt szeretve, érzelmeinek szilaj, nyomhatlan áradása szerint. De nem sértem még tovább is ily rajzzal hű szerelmed, melynek emlékeivel magok az angyalok elmulathatnának. Ha vissza gondolok szerelmedre, s kivánom azt: hűséged ritkaságának mondhatlan tisztelete vegyíti képed álmaid közé.

Bűnös szerelmünk teljes virágzásában értük el november közepét, bekészülőben a főváros téli évszakára, midőn a marquis ismét fekvő beteg lön, s az úti készüléteket abban kelle hagyni.

Szobám ajtaja sebesen pattant fel.

Szívem hölgye lépett be, s a gyönyörűen halvány arcot sötét vörös szín szökdöse át.

— Oh, Arnold, csodálkoznál-e, ha megörülnék?

Egy kis ábrándos indulat, miből kitisztulni nem lesz nehéz . . . A marquis ismét beteg.

— Ig en . . oh, mint reszketek; tördelőzék le a marquisené ajkairól, s szavai a fogak gyöngyei közé görcsösen szorultak; ő nagyon rosszul van . . . Arnold, ő meg fog halni.

A marquisené csaknem félholtan hullott

karszékeim egyikébe, s hallanom lehetett szíve verését, oly kín kergeté keblében azt. A szemek örülten forogtak, melyekből az előtt oly bájteljesen reszkető fény sugárzott ki.

— Menj, menj Arnold; fogd be a szemeket, míg ki nem feszülnek a kín alatt. Oh, menj, kérlek.

Nyilként siettem a haldokló marquis ágyához.

Intvén, felé fordultam, s kezemet szoritá meg. Szólni nem tudott. Ajkain éles fájdalom reszkethetett, mert fogai ropogva szorultak össze. Szemei keringtek, s ki-kitolultak fokkénti kövesedés fényében, melyen a látsugarak összekeveredtek. Majd hirtelen gyomrához kapott, míg másik kezében görcsök szoriták össze jobbomat, s el kelle fordulnom a kín e szívmetező jeleitől.

Oh, az én tudásom iszonyatos vala.

Épen e pillanatban érkezett meg Jonsac orvos, egészen váratlanul és meglepőleg, mind rám, mind a marquisnéra nézve. A koci bakján, melyen az orvos érkezett, a marquis ifjú kori meg hitt lovásza ült, ki tán úra iránti makacs ragaszkodásból minden hiradás nélkül sietett a csak má-fél órái távolban fekvő főváros-

ba orvosi segélyért, megcsontosult szerelmével őrizni a hozzá esküdött társ által nem őrzött vén urat.

Jonsac orvos félelmes ránczokba szedte homlokát, s gyakori de szótlan fejszóválásai irtózatossá tette a kutatások megértett eredményét gyantáztaták.

Néhány perczig tartott még a haldokló rendetlen szívütése, s elfagyott, örökre elfagyott minden kín az izzadó homlokon.

Jonsac orvos távozásra intett, a komornát s egy pár nő cselédet kivéve, kikkel zárt teremben tanácskozott.

Egy óra mulva az orvos visszakiváncozék, haldokló betegeit adva sietsége okául, minél fogva a marquis leghevertebb telivéreire fogatám be, s a temetési intézkedések megtétele végett a fővárosba magam is együttmenni szándékozám.

Elindultunk. Neuilyhez közel a longchampi út közepén mehettünk épen, midőn a tüzvérű lovakhoz három lépésnyire egy bokor megöl óriás sas csattogott föl keringő lebegésben, mitől a szilajul robogó lovak horkolva csaptak el az országút alá, s mi a fölforgatott kocsiból messzire vágódtunk ki. Az orvos vállpercét

törte el, én azonban sokkal kedvezőbb helyzetben hirtelen ugrám föl, mi által sikerült a lovak további ragadását visszatartóztatnom. A kocsi hiba nélkül állított helyre, s fölsegítém a tetemesen sérült orvost, míg a kebelünkéből széthullott irományokat ismét vissza, zsebembe dugdostam.

Jonsac orvost a Richelieu-utczában saját lakházához vive, elbúcsuzám, s szokott vendégházamban dolgaim után láttam.

Esti öt óra lehetett. Épen a gyász laphoz szükséges nemzetségi jegyzéket kutatám irományaim között, midőn azokból egy idegen iratú — miben Jonsac orvos kézvonásaira ismertem — lap tűnt szemembe, a futólagos betekintés töredéke után fölötte kíváncsi levén tartalmára.

Oh, e tartalomban iszonyú bűnök vádbetűi égtek.

Kiírom azt, életleirásom borzasztó emlékeül. „ . . . 184*-dik évi nov. 20-kán Ste-Foy marquisnak Oise megyei Chaussée nevű helységében a hitvese és *** Arnold által méreggel kivégzett marquis betegsége s halála fölött Lafarriére Teréz komorna, továbbá Dupuis Lucia és Adour Eliz házi nőcselédek általam a

méreghalál jelei iránt kikérdeztetve, következőleg vallottak. „Lafarriére Teréz ugyanis a marquisné és *** Arnold között már egy év óta főnálló szerelmi viszonynak az alább jegyzett tanújeleivel a titkos egyetértés valóságát bizonyítja. Láttam, mikép a marquisné többször kínálá férjét czukros vízzel, melybe azonban, állítólag enyhítő szerül, mindannyiszor egy kávéskanálnyi fehér port vetett, mi általam megvizsgáltatván, azt én tört czukorral vegyített arsenicumnak találtam. Dupuis Lucia, kivel a főnebbi komorna gyanuját közölvén, a marquisné minden tetteire figyelmessé tévé, saját tapasztalása szerint a főnebbi állítást egészen igazolá. Adour Eliz pedig Roziéres párisi gyógyszerárushoz utasított, kihez nov. 15-kén magától a marquisnétől irott levelet vitt, s honnan pecsét alatt — mint sejteté — porokat hozott. A betegség jeleit erőszakosoknak tapasztaltam, s véleményem szerint, a holttetem több társaim jelenlétében is vizsgálati műtétel alá veendő; stb.“

A levél kihullott kezeimből, s úgy érzém, mintha szívem minden érző idegeire lángoló mérég csöppent volna. Nyugalmamat a büntudat forgószele sodrá be, s gyáva félelem ka-

pott meg, mely lázosan reszketett végig idegeimen. Futnom, rögtön kelle futnom a marquisnőhöz.

Még mindig a régi karszékben fuldokolt. Mily kegyetlen álmak üldözheték roncsolt lelkét e gyönyörű angyal hüvelyben, melyre a természet pazarolva írta föl kellemeit. Felé mentem, és nem bírák a fölfedett titkot folytonosan előadni: meggyultak ajkaimon a szók, s minduntalan lelkembe kaptak, hogy fölégesenek. A marquisnő, oh, igen, ő mégis megérte engem; de érzelmei közt öldöklő lázadás tört ki.

Nyakamba borult.

— Oh, Arnold, ha menekülhetsz! emlékezetemül csak a kis Sylviát őrizd meg! Mondá, vagy lehelé, remegő hangon, s képzelhetlen erővel kapcsolván ki magát karaimból, szélsebesen szökék a szabadba.

Utána törtem. Bomlott fürteit játéku kapá föl a szél, s gyönyörűen reszkettek rajtok a teli hold sugarai.

A Marly le Roi és Chaussée között kigyózó Szajna-ág fölötti hídiven, mely XIV. Lajos regényes műizlése szerint emelkedett, imádkozék már térdein a nő, midőn nyomait megkö-

zelithettem. A nő, hogy észrevett, hangosan sikoltott, s egy percz alatt a Szajna hullámaiba merült. A hullámok összegyűrűztek sírja fölött, mintha a halálnak gyűrűjökkel jegyzték volna el; és én megkövesedett érzetimnek néhány perczig szótlan, néma szobra valék.

Mig azon órában Sylviám- és dajkájával indultam a helyről, hol minden, a mit láttam, lelkiismeretem ölyvét zaklatta föl. Utamat, melyben emlékeim fulánkjain kívül misem üldözött, elhallgatom; s csak azon helyet, a szabaudiai havasok azon rejtekét emlitem meg, hol egy zergevadász hajlékában pár évet eltölték. Emlékemet gazdag ajándékban hagyva itt, Helvétziába mentem át, melynek fővárosai egyikében, a munkás Zürich falai közt, a nagy világ zajában ismét felvegyültem.

Egy évig az emlékezet, mely föl-fölkeveré lelkemben bűneimet, a zárdai élethez hasonló pietismussal töltött el; de később, midőn vagyonom szükültével egy részről Sylviám jövedője, más részről a körül özönlő here barátok serege koczka- és kártya asztalokhoz csalt, lassanként becsületem kevés töredékét is oda lépezve: kivetkezém az emberiség eredeti

typusából, s nem valék többé sem ember, sem atya.

Oda tékozlám mindenemet. Önállóságomat elvesztve, csak kegyből tengődém, kínosabban a koldusnál, mert ez béna tagjaira hivatkozhatik, midőn a kegyelem morzsáit szájához esdi; de én, testben ép, s szív- és lélekben nyomoru! a kegyelemben fulánkot ettem és mérget ittam.

S e nyomor kínai között is, volt keblemben egy érzet, mely büszkeségem ércztáblájába vésődött, s mely a gyalázat szemetjében ismerőimmal találkoznom tiltta; . . . s ez lön oka, hogy annyi ideig kerülém hazámat, míg végre semmi egyéb, mint ártatlan Sylviám jövendője, mit a szerelem szívem legbensőbb érzetéhez kapcsolt — hozzád a halál végső perczeiben könyörgésre hitt föl.

És ime elküldém Sylviát egy új anyához, ki tán mégis keblére kulcsolandja a mostoha árvát, Blanca testvéreül fogadva föl. Hiszen e két testvért oly annyira hasonló külsővel ékíté föl a természet, hogy rajtok a mostoha czim is édes szerelemmé gyul át. Halálom ime miről sz. Anna kórházának halott könyve tán öt percz mulva is bizonytságot teszen, kiemel

helyzeted, kétségesséséből, s az özvegyi fátyol lehullása után újabb virágzásnak indulhat lelked, melyben a boldogság gyökere még soká nem fog elhervadni. Légy új szülötte az életnek, melynek keserősége, mint burján, boritá el eddigi örömeid magvát; de maradj, oh Amanda! anyja e gyermeknek: haldokló férjed kéri azt légvégső imájában.

Legyenek e sorok emlékjelei kínos életemnek, melynek virágait átkos szenvedély pörzsölé el . . Alig bírom tovább a tollat, mely eléd vázoló a főnebbi töredéket. Leheletem utolsó részei szakadoznak ki tudóm romjaiból. Érzem, oh igen, érzem a sujtó vesszőt, melyből a nemezis tövis koronát font homlokomra. Küldj ágyamhoz egy sohajt, mely bocsányodot sugva, enyhítő szellőtt fuvalhasson égő kínaimra.

Még egyre kérlek. Sz. Anna kórházában, hol kevés percz mulva elnyugvandom, ne feledkezzél egy beteg ágyat alapítani, melyben nevem emlékezetét istennek ajánlani tán el nem mulasztandják.

ARNOLD.

A nő, a levél olvasása alatt, a fájdalom legrettenetesebikét küzdé át, s a szerelem, mely keblét belángolá, erőt kölcsönze a megtört szívnek egy keserves óra szemléjére, melyben a holtig hű Amanda férjét még egyszer láthassa.

Arnold azonban már jéghidegen talál-
tatott.

IDEGEN KÚTFŐKBŐL.

DERBYNIZÓKADÉBÓL

A SANTA-CRUZI VENDÉGHÁZ.

NEMZETI KÖNYVTÁR

Triana előváros legszélső házá-
tól, körülbelül kétszáz lépésnyi
távolban, az Orokapunak átellenében, áll egy sötét színű ocska vendégház, nagyon kevesektől látogatott. A ház kapuja fölött lóg egy vaskarikába foglalt fa-czimer, melyre nagy, fehér betűkkel van írva; Venta de Cruz. Spanyolországban tudniillik a fogadók, melyek városon vagy falun kívül vannak — ventáknak neveztetnek; a város bel-sejében levők pedig fondáknak, vagy posadónak.

Kilencz óra volt, az ég csillagok fényé-

ben úszott, s csak néha-néha üvöltte a szél a hegyek nyílásain keresztül, az előváros utolsó viskójáig nyomulva. A vendégház előtt egy lovag ála meg. Gyorsan ugrék le lováról, s a sötét köd daczára is könnyen rátalált azon kised ajtóra, mely széthasadozva állott a nagy kapu alatt. Alig kopogtatá meg pálczájával, midőn ez benyílék; s a lovag az udvarra vezeté lovát. Egy oszlop vasgyűrűjéhez kötvén, a nyeregre való köpönyegét, melybe burkozva volt, s a földre hajítva háromszögű kalapját, rendezni kezdé hajának koromfekete fürteit; azután ismét föltevé fővegét, s a ház lakosihoz indult.

A terem, melybe szabályos, deli testtartással lépe, két gyertyától vala világítva, melyek a kandalló előtt egy asztalon állának.

— Te vagy Bellajó? — kiálta a jövény elébe egy, körülbelül 50 évű férfi, ki egy szögletben ült, a kandallóhoz közel. Hozott isten! ülj mellénk! — Az ifjú előbbre lépe, s miután egy hölgy márvány homlokát, ki a kandalló tulsó oldalánál ült, megcsókolá, a fogadós mellé telepedék.

— Jó estét, Rosita! szólott az idegen. A leány lesüté szemeit, s gyöngé pirosság

ömlött el arczain, azután az ifjúra egy szenvedélyvel égő pillanatot lövelt, mely a lélek mélyéből jövén, mélyen nyomula a szivbe.

Az ifjú Rosita tündér báju hölgye volt Sevillának. Fekete szemei ellenállhatlan hatalommal bájolanak; homloka hóferhérségű vala, arczán gyöngéd pir omlott el, s hajfürtei bársonysimaságúak voltak.

— Te Sevillából jössz, Bellajo?

— Igen! válaszolt a lovag, s bajuszához érinté alsó ajakát.

— Semmi hir?

— Semmi!

— Mégis oly ingerültek az emberek don Matheo Vellares ellen? tán megint hölgyet ragadott el a kormányzó? nem vön fel ismét valami új álarczot?

— A kormányzó igen keveset ügyel arra vajjon tetszik-e népének, vagy nem, felelt Bellajo, gúnyteljes mosolylyal.

— Tehát mégis ugy van, a mint beszél . . . . közbe szóla Rosita, s elpirulni látszék a kiejtett szavaknál. —

A ifjú mosolygott.

— Az ég legyen irgalmas iránta, ha rosszul cselekednék, — mond Eusebio; áldja meg

ha jót tesz! — Mi engem illet, én VII. Ferdinánd részén vagyok; a békét és nyugalmat szeretem, s mit sem akarok azon comunerokról és servilekről hallani, kik csak zendülést támasztanak.

— Helyesen mondád, Eusebio, — sz. Jákobra mondom, nagyon helyesen! A servilek és comunerók lázítók; jó még idő, melyben mindenegyik hű vitéze a királynak, অন্যit fog leölni tudni közülök, mennyi gomb öltönyén csillog.

Ezen pillanatban új kopogás hallatszik a ház kapuján.

— Ah! bizonyosan vendégek, s ha a zajról itélnem szabad, sokan! . . . . Eusebio ismét a lovaghoz fordult, folytatni akarván a beszéd megszakadt fonalát. Egy pisztolyra mutatott, mely a kandalló felett függött, s mondá: Látod, barátom, tán egy golyót lőttem volna ellenök Trabucomból, mielőtt hozzám érkeznek.

Bellajo hallgatott. Ő folyvást a szép Rositán nyugtatá szemeit, ki egy narancsvirágot levelezgete ujaival.

— Rosita! gyönyörű Rositám! szeretlek.

— Ha szeretsz, Bellajó . . . . válaszolt

rezgő hangon a hölgy, siettesd menyekzőnk napját; melyre atyám oly türelmetlenül várakozik, s mi után magam is könyvek közt sovárgok . . . .

— Te kis bohó! hát nem hiszesz nekem?
— s hévvel nyomá csókját az ifjú spanyol hölgy homlokára.

— Igen, én boldog vagyok! . . . . de szenvedek . . . .

Ezen szavakat szivmetsző hangon ejté ki.

— Miért ezen örökös aggodás, melyet én meg nem foghatok? Már egy hónap óta újabb gáncsok és akadályok származnak, ... ha az atyám szerelmünk titkait megtudandja . . . megöl engem, Bellajó! Ah légy könyörű irántam!

Ha ezen pillanatban az ifjú spanyolra tekintett volna Rosita, láthatá vala, miképen annak szemöldei összehuzódtak, s arczán fájdalmas vonások támadának; de ő csupán csak szerelmével volt elfoglalva, s oly elszánt és ártatlannak látszék. Szeliden és hívőleg figyelt azon csekély rövid szóra, mely a szeretett ajkiról jöve. — Igen! mond, és körül fűzé karjával Bellajó nyakát, — látod, én szeretlek téged, miként a kolostori szűzek istenöket.

Csak akkor kellemes életem, ha mellettem vagy, s ha nem láthatlak, unni kezdem azt....

— Rosita! szólott Bellajó, s hirtelen kifejté magát karaiból, — atyádat hallom. —

S valóban, néhány percz mulva belépett Eusebio. Képét komor szín borítá. Némán ült vissza elébbi helyére, s térdeire támasztván könyökeit, arcát kezei közé rejté. Ez néhány perczig tartott. Rosita apjára nézett, s Bellajó Ro-itára. Az ifjú fölkel, megveregeté az öreg vállát, s monda: viszontlátásig Eusebio!

Rosita szemei könnyekkel telének el.

— Nem hallod, mint üvölt a szél? ma nem fogsz Sevillába érni. Nyittasd fel a 3. számú szobát, s holnap hajnalban elutazhatsz!

Bellajó egy főhajtással adá jóváhagyását az öreg tanácsának, az ifjú hölgyre szegezvén szemeit. S épen szándéka vala kimenni; midőn Eusebio utánna kiálta: s a menyekző? . . . .

— Megüljük nem sokára . . . . s hogy kikerülje a netalán jövendő újabb kérdéseket, az ajtót hirtelen becsapá maga után. Eusebio ismét előbbi gondolatiba süllyede, s miután

többízben dörzsölé homlokát; — fölszólamlék, tompa hangon: valljon ki lehet ezen férfiú?

Felkölt, s Rositát még a kandallónál látá ülni.

— Leányom! késő már az idő, menj fel szobádba.

Rosita atyjának nyujtá kezét, ez megcsokolá homlokát; s Rosita ugyanazon lépcsőkön melyek Bellajó tereméhez vezetének, eltávozott. Ekkor Eusebio azon ajtóhoz közeledett mely a nagy terembe nyílék, hol az újon érkezett vendégek valának, s fülét a kulcslyukhoz illeszté; de mit sem, vagy legalább keveset hallhatott a vendégek suttogva beszélének. S a mint ezek elindultak, ő kikiséré őket a kapuig, melyet bezára utánok.

— Ezek comunerók, kik titkos összejövetelet s gyűléseket tartanak -- gondolá magában --; ők összeesküvést forralnak a kormányzó ellen, s talán életére is törnek. Átkozott zendülők! mikor fogják Castiliát békében hagyni? Ennek még rossz vége leend. Holnap az éj leszálltával a Ferencz-szerzetesek kolostorában jönnek össze, mely egy órányira van Sevillától. A kormányzót erről értesíteni fogom!

Ezen magánybeszéd alatt ismét a terembe érkezett, hol az estét tölté; s a gyertyákat eloltván, hamvába takará a tüzet, s lef. küvék. Egy óra mulva ismét csöndes lön minden a fogadóban; Bellajó nagy óvakodással nyitá fel ajtaját hálóteremének, s titkon a csarnok másik részére menvén, kiálta: Rosita, Rosita! én vagyok . . .

Rosita felébrede.

— De ha az atyám még nem alszik, Bellajó? mond remegő hangon.

— Már több egy óránál, hogy lenyugodott! Az ifjú bezára maga után az ajtót, s kebléhez szoritá a hölgyet. Ők nem szólának; csak a szél, mely keresztül üvölte a ház nyiladékein, támaszta némi zörejt. —

Alig ragyogának fel a nap sugárai, midőn az ifjú spanyol elővezeté az ólból lovát, s köpenyébe burkozván Sevilla felé száguldott. A kormányzó palotája előtt megállá, s egy oldalajtón kopogtatott; a szolga, ki az ajtót felnyitá, főt hajta a jövevény előtt, s fékénél fogá a lovat. Bellajó több elő-udvaron keresztül, egy ékesen butorozott terembe sieté föl a lépcsőkön.

— Geronimo! kiálta egy inasnak, ki kö-

pönyegét vevé le róla: semmi sem történt, míg oda voltam?

— Semmi, uram! csak ezen iratokat adák kezemhez

— Jól van!

A kormányzó egy asztalhoz ült, melyen papirosok heverének; mert Bellajó, Rosita vőlegénye, nem vala más, mint don Matheo Vellares, Sevilla kormányzója, ki a mult éjjel oly szép kalandon járt. Néhány percz mulva cabinetjébe ment, s bezárkózék. Még nem volt tíz óra, midőn egy sevillai polgár jelenteté magát, ki a kormányzóval magával kívánt szólni. Ez Eusebio vala, a fogadós; ő azon összeesküvésről akará a kormányzót értesíteni, mely ellene koholtatott, s tovább azon összejövetelről, mely a Ferencz-kolostorban tartatandik. Don Matheo azon pillanatban bebozsátatá; s a mint a belépő Eusebiot megismere, nem titkolhata el egy pillanatnyi zavart. De ismét visszanyeré szokott helyzetét és nyugalmit, s közelebb inté Eusebiot. Egészen halovány lett Eusebio, midőn a kormányzót meglátá, ő az egészet egy borzasztó álomnak hitte, kezeit arczára tapasztá, s mintegy örült tekinté széljel a teremben. Bellajó volt az, ki

előtte ült, Bellajó Rosita vőlegénye. Egyszerre eszébe ötlött mindaz, mit a kormányzóról beszélének, eszébe jutának éji kalandjai, Barcelona s Madrid elcsábított, elveszett hölgyei, kik tőle oly czudarul hagyattak el. Ő árulást sejte.

— Oh! gyalázatos urai Castiliának! mormogá fogai közül. Aztán meredten a kormányzóra bámult.

— Mit akarsz? mond ez, a nélkül, hogy zavarba engedné magát hozatni! Eusebio éles pillanatai által; micsoda sürgős közlendőd van velem? Eusebio hátralépe; — igen! ő ismeré ezen hangot, miként első pillanatban az arcot megismeré. Tört, kést kerese öltönye alatt, de fegyvertelen volt. Trabucoját, (igy nevezé pisztolyát) a nagy lépcsők aljában hagyá. Néhány perczig mozdulatlan állott, haloványan mint márványszobor. A kormányzó figyelmezteté, e késedelmet oly nemű bátortalanságnak tekintvén, melyet a pór többnyire akkor szokott mutatni, midőn nagy úrral beszél, — azért nem csodálkozá ezen félénkségen. Eusebio hasonlólag nyugodt lón, mintha minden fájdalmát kebelébe temette volna.

— No tehát . . . mond fentebb hangon a kormányzó, — hadd halljuk, mit tudsz?

A szünet alatt, mely ezen második kérdést megelőző, Eusebio agyában ezer meg ezer gondolat születék, a legnagyobb különféleségben; hiában! csak másodsor is ugyan azon hangok csengének fülében; ő önkénytelen remegett, de nem akará azon tervet száműzni agyából, melyet az imént kigondolt; mellére feszíté kezeit, s úgy állott a kormányzó előtt, csüggedő ábrázattal.

— Uram! szólamlék meg oly hangon, mely szelidsége és lágysága által a kormányzó belsejére hatott; én hű tisztelője s jobbágya vagyok VII. Ferdinandnak, s lélekből gyűlölője azon comunerók-, és servileknek, kik Spanyolországban mindenfelé lázadást indítanak; én tudósítani akarom önt, hogy Sevillában egy összeesküdt társaság van, mely ön és a király élete ellen készül törni . . .

— Vannak bizonyítványaid? válaszolt kérdőleg a kormányzó, figyelmetessé tetetvén a jelentés által.

Rövid szünet után felele Eusebio!

— Tegnap érkezék fogadómba — mert én fogadós vagyok a külvárosban, — három

igen rejtélyes kinézésű fegyveres ember, Triana elővárosból. Egy asztal mellé ülének s borozának, s itt hallám őket összeesküvésről beszélni.

— Tudod-e, hogy hiják őket?

— Nem tudom, uram!

— Megismernéd-e, ha a szükség ugy hozná magával?

— Sötét volt már, alig láthatám őket.

— Nincs más mondani valód?

— Nincs semmi más kormányzó úr.

— Jól van! Majd gondolkodom jelentésedről.

Eusebio meghajtá magát, s eltávozott.

A kormányzó utána tekintett, könnyű mosoly lebegett ajkain.

— Én egy pillanattól remegtem, hogy reám ismerend a pór; megváltoztatám ruháimat, s ő mást hive bennem, ő nem tudja, hogy Rositát ezen az éjszakán karjaim között tartám. Szép, valóban szép ez a Rosita; szemei feketék s szive spanyol!

— A férfiak, kikről szólott, hihetőleg azok, kik a mult éjben fogadójába jövének. Ezek az átkozott comunerók; vigyáznom kell

magamra! — Aztán különféle szükséges rendelkezéseket tőn a városban. —

Ez alatt Eusebio Trianába érkezett; haraga és dühe ezer meg ezer átkokban törének elő a kormányzó ellen.

— Ez mégis gyalázat! sohajta fel, abban keresni gyönyört és kedvet; ha mennél több szívet megcsalhat, elcsábíthat! szegény Rosita! ő szereti talán.... egész boldogságát, szerencsáját tán egyedül ő benne helyezé? Jőjj, jőjj, csak el ma hozzám Bellajó! jőjj hízelt szavaiddal s csábígéreteiddel! Eusebio nem fog késni, s a kormányzót boszút állva utasítandja el...

Haza érkezvén, előhívá leányát, s egy terembe zárkózék vele.

— Rosita, boldogtalan hölgy! készítsd el szivedet egy borzasztó kínra, — fájdalomosan fogom azt megrepesztetni....

— Te oly halovány vagy, atyám; szólj: mi bajod? — Eusebio ölébe ragadá leányát, hangja és szavai remegének.

— El kell felejtened Bellajót, e névre ne is gondoldj, — — Bellajó nem jövend többé el.

— Mit akarsz ezzel mondani? — kérde hirtelen Rosita.

— Mit akarok?... Bellajó becsstelen, hazug, kinek nem szabad többé leányomat szeretni . . . .

— Atyám — atyám! én nem értelek . . . .

Meredten néze reá Eusebio a nélkül, hogy felelne; az ifjú hölgy elhaloványodék méitő tekintetétől, s mindinkább közeledvén hozzá, ismét kérdezé:

— Te Bellajóról beszélsz? láttad őt? mit monda?

— Mit tartozik ez reád, Rosita? Azt mit tudnod kell, már megmondám; Bellajó nem lépend többé küszöbömre, s erről én gondoskodni fogok. Még egyszer, mit tudnod kell Rosita, az, hogy . . . . Bellajó gyalázatos férfiú . . . .

— Atyám! felsikolta a leány, mialatt összekulcsolá kezeit, s atyjának lábaihoz rogyott; ő bizonyosan nagyon megsérte téged, hogy így felingerültél ellene, — bocsáss meg neki, atyám! —

— Rosita! még egyszer mondom, el kell őt felejtened . . . .

— Ah, hisz én őt szeretem! sohajta Rosita, szivmetsző hangon.

Eusebio elfödé képét, két nehéz köny csepp gördült le arczain; fölkele, ellöké maga alól székét, s így szóla leányához:

— S ha ő téged nem szeret?

— Az lehetetlen!

— Ha nem szeret téged Rosita? ismétlé Eusebio dörgő hangon. Ha eltaszit magától, elhagy, — s nem akarja hogy hölgye légy?...

— Ah, atyám, atyám! ha ugy volna ..

— Ugy van!

— Hah! akkor őt meg kell gyilkolni!

A hölgy örjögve futkosá körül a szobát. Eusebio karjai közé zárta, s elönté csókkal és könyekkel.

— Jer hozzám, leányom, kedves Rositám! Égő pillanatokat lövelle a leány atyjára. —

— Haljon meg! neki meg kell halni!

— Atyám! leányod meg van gyalázva, el van veszve. . . .

Ekkor a leány aléltan rogyott térdeire, s a padozatnak feszité homlokát. Eusebio irtózatosan kiálta fel, egy tört von elő övéből, s leánya felé irányzá. — —

— Szerencsétlen, szerencsétlen!

Karjai gyengülten hullának vissza, a tör kifordult markából; Rosita még mindig térddepelt.

— Nem, nem szegény gyermek! ne téged büntessen boszúm . . . . Kelj fel Rosita, és sírj, és zokogj atyád karjai közt! De ő az álnok, boszút érdemel! Anyád sírjára, Rosita, anyád szent sírjára eszküszöm, neki meg kell halni! Még nem mondék el mindent, még csak felét beszélém el . . .

E szavaknál düh és kétség szaggaták Rosita keblét, testében és lelkében lezúzva őt; karjai hidegek és merevültek lönek, szemei lecsukvák. Eusebio folytatá:

— Igen! még csak felét mondám el bünének; Bellajó, kit te szeretsz — nem létezik, hazudság vala minden, mit eddigelé előtted fecsegett, merő hazudság, alávalóság, mint minden ígéretei, melyekkel környezett. Ezen Bellajó — don Mattheo Vellares, sevillai kormányzó, — hallod leány, sevillai kormányzó . . . .

Ugy látszék, mintha mit sem értett volna többé Rosita. A szavak hallatlanul zengtek keresztül fülein. Fölemelkedék halkkal és so-

hajtá: a sevillai kormányzó! Eusebio egy feszület elé térdepelt, mely az ajtó felett függött.

— Hála, hála neked, oh mindenható! hogy haragom és mérgem keblembé fojthatám, s nem tört ki átkos és veszélyes szavakba. Nem álltam boszút, és most, most kacagni fog engem.... és azt hiendi, hogy nincs elárulva, de ő eljövend. Hiszen Rosita még oly szép, oly bájos, — hogyan hagyhatná még el?! Ő eljövend álnevével, öltözetével s csáb-szavaival, de nem fog menekülni körmeimből, a boszú véres és irtózatossá leend; én akarom őt sírba vetni.... és ő temetetlen marad...

Fel s alá sétála ezután teremében, összecsapá kezeit, s borzasztó kacagással távozott.

Rosita még egy óráig feküvék a földön, halovány arcát széthullott fürtei borítván el. Végre eszméle, fölemelkedék és körül bámult, s mindenkép igyekezék elvesztett léleknyugalmaát, s elme-csendét visszanyerni. Mindenre emlékezett, mi csak vele történt, és keserűn zokogott. A spanyol hölgyek dühe, melyben egyedül vér és halál minden gondolatok, nem szokott tartós lenni, s csak hamar kitörő kö-

nyekben olvad el. Rosita nem érze mást, csak szerelmét s ennek kínait.

— Ő eljövend! kiálta irtózatosságon, — de elfog veszni atyám tőre alatt! Boldogságos szűz! neked könyörgök, ne hozd el őt többé hozzánk, — sohase többé!...

A nap elmúlt. S midőn az éj s azon órája elérkezék, melyben Bellajó a vendégház kapuján zörgetni szokott, — a szegény hölgy minden zörejre figyelmes lőn; térdeire hullott a feszület előtt, mely még látható vala a homályban, és imádkozék. Motszanni sem mert, egy szót sem szóla, mert jelen volt atyja, épen oly némán, mint ő, vigyázva és figyelve minden legkisebb zörejre, mely künn támadá. Egy fali órára függeszté szemeit, mely a síri csendet, egyhangú kegyegéseivel szaggatá meg. Kilencz óra már rég elmúlt, Bellajó még sem jöve. Rosita teljesülni hívé kérelmét, de Eusebio nyugtalanul várakozék, midőn a felnyilt ajtón belép Bellajó, a nélkül hogy kopogtatott volna. A fogadás ajkai körül borzasztó káröröm mutatkozott, s ugy tetszék, mintha mosolyra vonulnának, s halkkal mormogá: végre! Ha a kormányzó, midőn megjelent, egy oldalpillanatot vetett volna az ifjú

spanyol hölgyre, minden bizonnyal észreveheté vala, hogy a teremben valami rendkívüli történt. De ő mit sem gyanita, mit sem sejtje.

— Ah! te vagy, Bellajó? kiálta Eusebio, örömet szinelve. Te ma oly későn jössz...

— Foglalatosságim akadályozának! válaszolt don Matheo.

A hölgyhöz közeledék, és monda:

— Oly halovány vagy ma Rosita, tán beteg vagy?

— Igen, igen! — vág közbe Eusebio, félvén, nehogy a leány szava gyanút gerjessen don Matheo kebelében. Egész nap gyöngéldkedett, nem sokára le kell nyugodnia, — már késő van.

Rosita keserű arczczal tekintte atyjára. Eusebio, egy mellék pillanatot lövelt reá, ez által akarván jelenteni, hogy távozzék. Rosita fölemelkedék székéről, s remege lépe az ajtóhoz, s mielőtt becsukná maga után, visszatekinte még egyszer, s pillanata atyjáéval találkozik, mely őt egészen elrémité. Elment, de az ajtónál megállta — s hallgatózott.

Eltávozta után felkele Eusebio: egy, borral tölt palaczkot tön az asztalra, s még po-

★

harakat kerese, bezára titkon az ajtót, s a kulc-ot elrejté. A kormányzó, ki a kandalló mellett ült, mit sem vón észre. Eusebio visszajött, megtölte két poharat borral, s várá mig a lovag a magáét kiürítendi. Ez minden gond nélkül üle az asztalhoz, fölemele egy poharat, s társához konceczantva, kiálta:

— Egészségedért, Eusebio!

— Halálodért! don Matheo Vellares, se-villai kormányzó! . . . kiálta viszont a vendéglős, mi közben vevé a poharat, az asztalhoz hajítá, s ez szétpattant.

A kormányzó fölugrék, s oldalához kapott. Eusebio villámgyorsasággal ragadá elő pisztolyát, s a kormányzóra szegezé.

— Egy lépés, s ön a halálé! kiálta fel. Eusebio a falhoz löké.

— Ön azt hiszi, hogy Sevillában minden családot kijátszhat? — s nem egy atya, — egy férj, egy testvér merészlendik azt mondani: Don Matheo Velares, castiliai nemes, ön gazlelkű! Az ifjú spanyol tört szoríta markában. Ugy tetszék, mintha keresztül akarná őt szúrni Eusebio tekintetével, s tovább szólott:

— Nemde, ma reggel ön egy ostoba fogadóson kaczagott, ki nem ismeré meg a hi-

tetlent a csillogó ruhák alatt? nemde, ön a szép Rosita ágyasával kérkedik kelletlen társnénál? Ajánlja lelkét ön istennek, ha istenben hisz, mert lelkemre ütött az óra...

Don Matheo halál halovány lón.

— Alacsonylelkűség, fegyvertelen embert támadni meg, Eusebio!

— Nem alacsonylelkűbb annál, ki egy vendégszerető lelket megcsal, s gonoszul csábítja el gyermekét....

Eusebio a kormányzóra irányzá fegyverét, s azon pillanatban nyilék től az ablak mely az udvarra szolgált, — s Rosita halványan, és szótlenegő hajakkal rohana be rajta, s kétségbeesés hangjain sikolta: kegyelem — kegyelem! csak vért ne — atyám! csak vért ne...

Don Matheo széljeltekinte, s egyedül futásban gondolván menekvősmódot, Eusebio felé hajítá törét, s egy szökéssel az ablak párkányára ugrék, — azután kezeit, melyekkel az ablak körfáit szoritá — lelógatván — hirtelen alázuhant. Agyvelejét egy utána repült golyó szaggatá szét. Eusebio a legmélyebb nyugalommal tevén ismét helyére fegyverét.

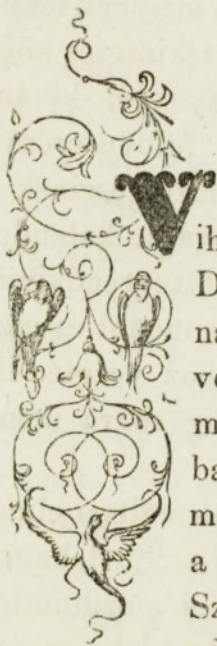
Másnap azon hír szárnyalt Sevillában,

hogy a kormányzó comenerók által gyilkoltaték meg. Az elkésérültek közül többen fogattak el. Nyolcz nappal ezután, egy új kormányzó jöve Madridból, s egy hónap eltöltével, senki sem gondola don Matheo Vellares halálára.

A SPANYOLNŐ.

ÖSSZEFOGÁS

Vihar és fürgeteg! ő nagyon szép
De minél jobban megnézem, an-
nál inkább emlékeztetnek arc-
vonalai Estiva marquisera, kit
még néhány hónap előtt Madrid-
ban láték, s bolondulásig szerel-
mes lón azon botor Lauzunba, ki
a mi társaságunkban utazott . . .
Szent Dénisre! el nem bocsátom
addig szemeim elől, míg bizonyo-
san nem tudom: valljon ő-e? . . .

Ezen magánbeszédet tartá valaki kará-
cson éjén, a párisi notre-dámák templomának
egyik oldalajtájában; azután egykedvüleg a

falnak támaszkodván, átadá magát buzgalmas bámulatának, nem ügyelve a hely szentségére, s a jámbor vének komoly pillanatira. De leginkább külseje vala feltűnő, a számtalan kapcsok miatt, s könnyű volt ruházatában XIV. Lajos egyik udvari uracsára ismerni. Ő Livry volt, kapitány a királyi testőrségnél. Szép termettel, s gyönyörű arczczal birt, melynek fekete, jól növesztett bajusza, hősi tekintetet kölcsönze. Társalkodásának a hölgyeknél kívánt sikere volt, s úgy hívé, nincs a földön erényben oly erős hölgy, ki szerelmi hizelgéseinek s csábjainak ellenállni tudna. Lovagi, kalandos szeszélylyel úzé mind azt, mi előtte rendkívülinek tetszék, s minden, bármily módot és eszközt helyeslett, mely őt céljához vezeté. Ily elvvel, mint mondá, még mindig sokra ment, s ügyekezett ahhoz hű maradni.

A hölgy kiről imént szólott, vallási elméletbe látszék egészen mélyedni; feje lehajtva csüggött, kezeit összekulesolá, s mozdulatlan ült, mint kőszobor; halovány homloka, s ragyogó, fehér nyaka bájos ellentiséget képezének egyszerű sötét köntösével, mely karcsú tagjait körül folyá. Tojáskerek arczának finom metszetű vonalai, fekete, fénylő hajfürtei, s or-

rának sajtóságos alakja. nem engedék meghatározni: Andalusia, vagy Galliczia-e hazája? —

Midőn e közben az orgonának, gyermekek csengő énekével elegy, komoly hangjai — megzendülének, s az egyház magas boltzatit keresztül haták, — fölemelé az idegen hölgy fejét, s a szent szűz azon képére fordítá szelid szemeit, mely átellenében függött, és látá a kapitány, miképen a hölgy arczeit kimagyarázhatlan boldogság sugárai ragyogák körül; azután ismét lesüté szemeit, s előbbi buzgóságába mélyedt.

A fiatal uracs, ki csak azért várta végig a misét, hogy a hölgyet közelebbről is láthassa, — reményében nagyon megcsalódék, mert a hölgy egy fekete lepellel takará el magát, melynek sűrű szövete egészen ismerhetlenné tévé. Azután elhagyá a templomot, s a néptömegben, mely az egyházból kitódult, egyedül, inas s lámpavivő nélkül halada keresztül.

— Tehát nem ő volna a marquise?.. tünődék a kapitány; s mégis e meglepő hasonlato-ság... mindegy... utána; s gyorsan követé a tünő hölgy lépteit,

Sarkantyúi végig zörgék az utcát, s az ifjú hölgy ijedezve e zajtól — gyorsítá lépteit, s nem sokára sz. Pál utcájába ért, hol egy magas, ószerű ház tűnt fel, melynek kapuját felzárván hirtelen belépe.

— Ördög és pokol! — dörmöge a kapitány, ki méregben evődék, hogy a hölgygyel nem szólhatott; tehát itt már vége lenne a kalandnak?...

A ház, mely előtt állta, nagy volt, s különféle czifrázatokkal ékitett, melyeket az idő itt ott már megrongált; mély csend s homály környezék a tájt, de az első emeleti ablakok egyikéből; csakhamar fény lövellett alá, s a függönyön átlátszó árnyék, nő alakot képeze. —

— Ő az, bizonynyal; mond a kapitány, hisz ő épen most érkezék meg.

Azután föltekinte az ablakra, melynek magasságát kémlő szemekkel méregeté, s mosolyogva mondá: minden meg lesz! Egy erkély elég széles rostélyzattal, ablaktáblák ónba foglalva.... itt kötélletrámmal igen könnyen feljuthatok, s töröm a többit elvégzendí. —

Livry most egy kiseded, de igen jól ké-

szült kötélaljtorját vön elő, melynek végén két kapocs lógott. E nélkül ő sohasem szokott esténként kimenni.

A világított szoba ismét elhomályosodék, s negyed óra mulva a kapitány, miután tűrhetlen lábhidege miatt néhányszor fel — s alá sétála, gondosan és vigyázva illeszté lajtorjáját az erkély rostély ágába, s fölhága. Fenn az erkélyen az ablaktáblák ónszegélyeit csendesen lefeszíté, s átöltvén kezét, a závárt félretolá, s imigy jutott titkosan a terembe. Ez nagyon tágas volt, s divatszerű bútorai, sajátságos ellentiséget képezének azon ószerű, vaskos faragványokkal, melyekkel a falak s padozat boritva voltak. Az erkélyajtó ellenében vala egy kandalló, mely fölött néhány fadarab ége még, melynek fénye a teremben lobogva játszó világot ömleszté. Balra egy, gyöngén világított alvó szobácskát láta, mely karmínpiros selyem függönyöktől félig fedetik el. Néhány pillanat mulva Livry az ágyhoz csuszamlott, melyben egy hölgy aluvék, s hosszú, fehér takarójából arcza vala csak kivehető. Benne ő az egyházban látott hölgyet ismeré meg, de e csendes nyugalom által, mely a nyugvó arczvonalain lebegett,

annyira illetődve érezé magát, hogy mozdulni sem merésze . . . Szívét megíánás érzete hatá meg, hogy idegennek e csöndes alvó teremébe lépe, s mintegy küzdeni látszék önmagával . . . s tán vissza is fordult volna; de késő volt. Lépteket hallott a folyosón, később kulcsörejt, s az ajtó felnyilék. Még volt ideje egy, a halóteremben álló nagy imatám (Betpult) megé vonulni. A terembe lépő férfi halkkal mene előbbre, ne hogy az alvót fölkeltsé, s benne a kapitány Lauzun urat ismeré meg. Már bizonyos — suttogott amaz — a hölgy Estiva marquise; de ezután minden tovább vizsgálódással felhagyott. Lauzun az ágyhoz közeledék, s a marquise fölé hajlott, tudni akarván, valljon alszik-e már, s hosszan nyugovának rajta pillanati. A nő bizonyosan álmodék, mert homlokán gyöngé pír ömlött el; ajkai remegtek, mintha imádkoznék, s azután sohajta:

— Istenem! engedd, hogy ő engem örökké szeressen, miképen én szeretem; s minden nap áldani s dicsérni foglak!

Lauzun érzékenyülni kezde, még mélyebben hajlék feléje, s egy csókot olvaszta a szelid könyörgő homlokára. Ekkor felüté sze-

meit, s férje nyakát mosolyogva foná át karával.

— Ah, te vagy édesem! szólott a hö'gy, leghensőbb hála érzetén; mily boldog vagyok, hogy ismét láthatlak . . . . Tudod-e hol valék ez éjjel? —

Én istenhez könyörögtem, hogy szerelmedet meg ójja számomra . . . ; mond és szenvedélyel s szerelemmel tölt pillanatokot vette férjére

— Te angyal vagy, kire én méltó sohasem leendek; te lemondál kedvemért a nagy világról, melynek dí-ze és éke valál; értem áldozád fel rokonodat, hazádat, a fényt s minden kincseidet.

— Mi ez mind? — válaszolt a nő halkkal s nyájas mosolylyal — mi ez mind azon boldogsághoz, kéjhez és örömhöz, melyeket melletted naponként élvezek? Mit nekem rang és fény? — Ismeretlen élni mindenektől, s csupán szerelmed ismerni s bírni, örökké bírni... többet nem kívánok . . .

— Örökké enyém léssz, szivemben lakol egyedül; mert hazug és becsstelen volnék, ha megcsalnálak.

Lauzun a deli udvaronc, kit naponként

újabb szerelemkéj ölelt körül, e pillanatban nyílt és őszinte volt.

— Köszönöm e vallomást, köszönöm, édes Lauzun; s gyöngéden simula hozzá.

— A mennykőbe is! mond Livry magában, kinek helyzete mindig fárasztóbb kezd lenni, mert egészen le kelle térdelnie, hogy észre ne vétessék. Ekkor önkénytelenül megmozdult, s tőre észrevehető zajjal a szőnyegbe akadt. Lauzun figyelni kezdte.

— Semmit sem hallottál? kérdé a marquiset.

— Nem, felele a nő nyíltan.

De a férj fegyvert ragadva lépe az imatámhoz. A kapitány látá, hogy felfödözteték, s előjöve. Lauzun kissé hátrált, s aztán törének markolatát ragadá meg.

— Livry! kiálta fel, őt megismerve.

— Livry! ismétlé a marquise, kinek eszébe juta most, hogy a kapitányt valaha Madridban látta.

Néhány perczre mindhárman elnémulának. Csak a kapitány marada nyugodtan és hidegen; s Lauzun majd őt, majd nejét méré boszús pillanattal. A szegény nőre e meglepetés kínosan hatott.

— No, nagysádkám, — mond végre Lauzun gúnyteltjes mosolylyal; — ugy-e bár, ön mit sem hallott? . . . .

E szavak tör gyanánt hatottak a marquise szivére, keble szorult, s arczain zavart színek mutatkoztak; de ő csak hamar magához jöve, tekintete megható méltóságot öltött, s a kapitányhoz fordulva, szóla fel:

— Feleljen ön, miként jöve be e terem-be? mi hozá ide?

Livry felakará a dolgot világositani, de Lauzun közbe szólt.

— Mondom, nagysádnak, haszontalanság még itt játékot is üzni, mely engem soha meg nem gyöz hitemben. Ön engem elárult. . . . folytatá hideg komolysággal, s ügyekezék haragjának és fájdalmának ura lehetni; hanem mindezért semmi szemrehányást, csak megvetésemet várhatja.

— Félre! kiálta Livry; itt csak egy bűnös van, s ez én vagyok. A marquise ártatlan tudta nélkül jövék ide. . . .

Lauzun fejét csóválá, s ugy látszik, mint-ha mit sem akarna hallani s hinni.

Azután Livry az ablakhoz közeledék, s

megmutatá a lajtorját, melyen az erkélyre jutott, de a sértett férj hajthatlan marada.

A marquiset elhagyá ereje; nem jöve szó s menség ajakira, hogy ártatlanságáról férjét meggyőzhetné. A kapitány végre mindenre mi szent, esküt tön: ő igazat szóla.

— Uram! mi viszont látandjuk egymást; válaszolt Lauzun hidegen.

Most a nő leugrék ágyáról, s Lauzun a férj előtt, kit imadásig szerete hiven és mindig, térdeire omolt, de a köszívűt fájdalma, kérelmei és könyűi nem indithaták, Lauzun eltávozott.

A marquise még sokáig feküvék a padozaton; a léptek zaja mindig kevesbbé hallatszott, s még folyvást reménylé, hogy férje visszatérend; de midőn minden nesz elhalt, s borzasztó némaság s csend ölelék körül, erejét ismét megnyeré.

— Jaj a férfiúnak! kiálta fel boszúban lángoló szemekkel; jaj ő neki, ha Lauzun vissza nem térend! —

Másnapra e kaland után Livry egy tördfést kapott, mely őt kóágyba nyomá, később a marquiseről mitsem hallhatott, de azért egyedül ő vala gondolataja, ki merészségét

annyira megtöré; hisz őt még mindig szeretete . . . .

Egykor, midőn egy ifjú uracszal a király-piaczot, hol a járdataposók szoktak találkozni — körülsétálá, egy levél adaték neki át, melynek csinos alakja s az illat, mely kellemesen hatott érzékére, szerelmi levelet gyanítatának. Olvasása után bucsút vön barátjától, s hazament, mert a levél légyottra (rendezvous) hívá meg, mely éjfélkor a vincennei úton történendjk. A levélben semmi aláírás, s az orthographia nehezen fogott volna a francia academiától helyeseltetni.

A kapitány soká gondolkodott, honnan érkezhettek e jó szerencse; gondolatival az udvar minden hölgyeit keresztül fútá, de mindemellet sem tuda valamelyik kézírására ismerni.

Azután hirtelen a marquisera gondolt; tán a tettet akarja megboszólni? . . . Ő folyvást késedezék. De azután csak hamar szégyenleni kezdé félelmét, s elhatározá, az ismeretlen felszólítót hiába nem várakoztatni; de ily kalandnál vigyáznia kelle. Az éj leszálltával tehát két pisztolyt vön magához, s egy inas kíséretében — tova lovaglott.

Épen május volt. A nap gyönyörű, szép
 vala, de most a szél sötét, terhes felhőket haj-
 ta az ég alatt. A hold kétes fényvel világítá
 az utakat; mindenütt halott-csend uralkodék.
 Livry nem tehinthete széljel gyanu nélkül, s
 bár a merészségig bátornak mutatkozék is, né-
 minemű homályos előérzetet nem titkolhata el.

Miután néhány negyed óráig lovaglott,
 lehága lováról, s átadá azt a lovásznak, kinek
 reá várakoznia kellett; azután jobbra egy kes-
 keny gyalogútra fordult, mely azon helyre
 vezette, hol már rég váraték. Nem sokára
 egy fehér alakot pillanta meg, mely szemközt
 jöve... Mi köztök történt, arról mi sem tuda-
 tik, a lovász azonban néhány percz mulva
 pisztolydurranást hallott, azután egy férfi ér-
 kezék hozzá, ki támolygva rogya karjaiba.
 Livry volt ez, vértől ázottan, sebesített ke-
 bellel. Visszaviteték Párisba, még azon éjsza-
 ka elhunyt, a nélkül hogy gyilkosát megnevezte
 volna; s ha kérdezteték, csak ezt felelé: Szi-
 vemen talált! szivemen talált a nő, de én
 megbocsátok neki . . .

A SÍRÁSÓ.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly a title or introductory paragraph.

Second block of faint, illegible text.

MELÉNY A

Third block of faint, illegible text, appearing to be the main body of the document.

Kent grófsági bizonyos városkában, mely egy igen régi apátsággal bir, élt egy férfi, ki az egyházfi és sirás-ó komoly munkáit szokta végezni. Kedélye búsongó hidegségben állott, mely foglalkodása komolyságával csak növekedék, szülék, testvérek és barátok hiányában, az ásó vala legkedveltebb jószága; s az út, melyen legbensőbb örömmel járt, a temető úta volt. Gyütlölé és kerülé az embereket, kik előtte utálatos színben tűnének fel; s mind e mellett is értekezék velök a sírdíj iránt, s meg kelle látnia a kétségbeeső özvegyeket, kiket néhány hét előtt még menyasszonyi kéj ringata álomba; meg

továbbá a gazdag örökösöket, kik oly örömet látták a jövőre rég lesett gyönyöreit, sötét gyászukból fejteni fel.

Grub Gábor, így nevezék őt, éles szemekkel birt az önzések e rejthelyeit kikémlenni; de ő nem látá az anyák s özvegyek néma, rejtett kínait, kiknek legszebb, legmosolygóbb reményöket, szóval mindenöket a halál ragadá el; ő nem látá az elhagyott szeretők és jegyesek feldult vonalmait, kiknek egy életet kell még átélniök, mely őket sem jövőre, sem szerencsével nem kecsegtetheti, de reájok többé szerencsétlenséget sem hozandhat, ő nem látá az atya súlyos fájalmát, ki reményeinek legteljesebb bimbóját kíséri sírjába! Neki nem vala hite a szerelemben, a leánykák mosolyai nem voltak édesek. Ő a barátságának sem hitt; soha nem nyert s viszonzott még szíves kéznyomást. Hasonlólag a vad állathoz, mely zsákmánya után rohan, fogá el őt egy neme a dühös gyönyörszomjnak, midőn az utolsó ásó-földet veté a sírra, melyet lábaival, szíve legnagyobb kéjében taposott. Ő csak a temetésnél mosolyga; egy ellenséggel — mint ily alkalommal mondani szokta — kevesebb van!

A lakosok félve s utálva nézték őt; hi-

szen mindnyájan tudták már, hogy Grub szívesebben szokott temetésre, mint keresztelésre harangozni.

Egy karácson-éjszakán ásót és lámpát vön emberünk, s a temetőbe lépe, hol egy sírt kelle megásnia.

Az ünnepnek e szombatán sokkal hidegebb és szomorúbb volt, mint egyébkor; hiszen mindenütt vidám és örömteljes élet uralkodott. Nem volt az egész helységben egy kézműves, ki gyermekeit, háza mindannyi örömeit, össze nem hitta volna maga körül ez ünnepélyes alkalommal. Egyedül ő futá az örömek e nemét, hogy sírt készítsen; jámbor ének helyett hollók zenéjét s táncz helyett ásószereinek egyhangú csörömpölését hallgatá.

Ily komolyan és némán tévelygé át az utczákat, és látá, miképen a dúsan világított szobákban szelid szemek mulatoznak; tréfálni és kacagni látá őket mindenütt, s gyűlölete és mérge irántok mindig keserűbb lön.

Látá, miképen a gyermekek egymást üzik — kergetik, hogy karácsoni ajándékjokról fessejjenek; de ő gondolá, hogy a halál az ifjú életet is eloltandja, s e gondolatnál vad öröm lángolá szívét keresztül.

Ily sötét arcczal folytatá tovább lépteit az utczák egyikén; hidegen fogadá a köszöntéseket. Kevés idő alatt azon útra érkezék, mely a sírkerthebe vitt, s melyet mi halottak útjának nevezünk. A lakosoktól ritkán látogattaték, s meglepetve bámult fel, midőn gyermeki hangok zengének közelében egy dalt.

E gyermek játszótársaihoz sietve s fennhangon énekelt, hogy az éji csend s a temető út borzalmait némileg felejtse. Éneke nagy ellentétben állott Grub hangulatával, s általa magát gúnyoltatva hívé; elrejtézék, s várt, míg a kis dalos egészen közelébe nem jött; ekkor megrohaná s megveré keményen, elégülésére annyiban, mennyiben erre az öröm egy kis szikrája lobbant fel keblében. Azután tovább ment, s elérkezék a sírkerthez, melynek ajtaját bezará maga után. Leveté köntösét, s a földre helyezvén lámpáját, egy félig megásott sírba lépve, s tovább egy óránál ásta magát mindig mélyebbre. A föld kemény volt a fagy miatt, s csak nehezen és lassan vésheté bele ásóját; de ő, egészen álmába merülve, fáradtsággal és idővel mit sem gondolt. Csupán csak palaczkját illeszté néha ajkihoz, mit szorgosan

meg szokott égett borral tölteni, mielőtt hazulról eltávoznék.

— Ha! ha! ha! kaczaga, miután húzamos ideig dolgozott; egy ily sír mégis csak szép karácsoni ajándék! . . .

— Ha! ha! ismétlé háta mögött egy hang.

Ijedve tekintte körül Grub: mindenütt nyugalom és csend uralkodott. A hó nagy pelyhekben hullott, s egy végetlen szemfedelet, mely ezer holtat takar — képeze. A sírásó figyelmes lön; de egy hangöt sem hallván többé, visszhangnak vélé az előbbi választ, s munkájához akara ismét fogni, midőn újlag szózat riada:

— Nem visszhang az mi neked válaszolt.

A sírásó remege, egy csodálatos alakot vön észre, mely átellenében egy sírkőre támaszkodék. Az idegennek különösen idomzott, hosszú csontjai s vékony de erőteljes karai valának; teste pikelyekkel volt boritva. Egy régi, tág köpönyeg ölelé vállait, s fején széles karamú kalap volt, mely fölött az éji széltől egy veres toll ingattaték.

— Mi hoza téged ide, e karácson-éjszakan? kérdé a sírásót.

— Kegyelmes úr! én sírt ásni jövék.

*

— Ki merészel ily éjszaka temetőbe lépni?

— Gábor! Gábor! — riada most több hang is.

Gábor körül néze; de senkit sem láthata.

— Mi van ott a palaczkban? kérdé tovább a szellem; mert hogy szellemnek kellett lennie, a sírásó sem kétkedék.

— Égett bor! kiálta ez nehéz nyomatú hangon.

— Ki merészel égett bort inni, karácson éjén a temetőben?

— Gábor! Gábor! ismétlék a hangok.

A daemon mosolyga.

— Ő a miénk; ő a sátáné!

— Kegyelmes úr! nem méltóztatnék megengedni, hogy tovább folytassam munkámat? . . . rebege a sírásó reszkető ajakkal, és erőlködék egyenesen állni.

— Ki készít karácson éjén sírokat, s ki leli bennök gyönyörét?

— Gábor! Gábor! ismétlék a hangok.

— Barátim hinak, Gábor! Jó ideje ismerünk már téged mester. Te még az utczákon, s hidegen nézesz azokra, kik mosolyganak és örülnek; ismerünk már rég, makranczos te,

ki arczul csap egy szegény gyermeket, mivel énekel.

S a daemon borzasztó kaczajt tőn, mit a visszhang százszorosan hangozott vissza! azután különös ugrásokkal tánczoló körül a sírásót, s lábaihoz guggolt.

— Félek hogy el kell hagynom nagyságodat; fádom s nem jól érzem magam . . .

— Elhagyni? minket? ha! ha! te Gábor!..

S midőn a poklok királya újonnan kaczagott, a sírásó szétömlő világot vön észre s a probb ördögöknek fáklyás seregétől látá magát körül tánczoltatni. A tánczkör mindig szűkebb s az ugrások szaporábbak lőnek, midőn egyszerre bűbajos zene kezdé szólni s eszmélete megszűnt.

A mint újra eszmélni kezdé, magát egy daemonokkal telt csarnokban lelé fel, s a középen álló trón fölött a bűvös vendég üle, ki vel imént a temetőben beszélt.

— No most tehát — szólé kíséretéhez; mutassatok néhány festvényt e férfinak, képgyűjteményünkből.

E pillanatban egy felhő szakada szét, mely a csarnok hátrészét boritá, s helyében egy mosolygó táj tűnék fel.

Az árnyékos utak egyikén két szerelmes ifjú lejte át, kéjittas szemekkel.

— Nézz oda, Gábor! szólott a szellem; ők hideg feszengés nélkül beszélnek szerelmükről; a házasság megszentesíté érzeményeiket; bizodalommal nyugosznak kezeik egymáson; egygyé olvadni látszik életök.

A sírásó lesüté szemeit.

— S te boldogtalannak érzed magadat e földön? folytatá a szellem, s mielőtt a sírásó válaszolhatott volna, súlyosan üt meg vállait, mi társaitól is utánoztaték, mikép szokásban van az udvari népnél, mindent utánozni és tenni, mit urok jónak vélt.

A felhő ismét más alakban tűnék elő.

Egyszerű, de csinos teremben dolgozott az ifjú pár, egy kisdud bölcseje mellett. A csecsemő egyetlenegy sikojára villámsebessen ugrék fel az anya munkája mellől; ölébe ragadá a gyermeket, és a gyermek nyájasan viszonzá anyja mosolyát, ki körül füzé karával csecsemője nyakát, mint legszebb, legbeesésb ékszerét.

Egy pillanatra atyja is felhagya munkájával; merengve bámult a gyermekre s átvéve

anyja öléről — ringatá térdein, s újat nyujtá neki, megkísértni őt a legelső lépésre.

Gábor sohajtott.

— S te boldogtalannak érzed magadat e földön? — ismétlé a szellem, s újra sujtott öklével a sírásó vállára.

Ismét egy új kép fejlett elő.

Az ifjú pár megőszült; a gyermekből erőteljes férfiú lön, legidősb testvérei között. Munkakörében mindegyik szorgalmas vala, s minden, mi készüle, közös lön, megszerelve a család jóllétét.

Az anya font, mig legifjabb leánya fennszóval olvasa.

Az atya, egy tágas zsölle-székben nyugodva, leczkéket osztá gyermekeinek a jövődöre, s boldognak érzé magát boldogságukban. De mind azt, mit e föld nyujt, mulandóság s halál fejezi be.

— Gyermekeim; — szólt a halandó atya — ki békében élt, békén fog meghalni; nyisátok fel az ablakot, látni akarom még egyszer a napot, mely aransugárral szegi át hazámnak ormait. Hozzátok ide a virágot, illata oly jól esik nekem. Mari! nyujtsd felém kezedet, — elvárlak ott fenn . . . . gyermekeim! djmaraa-

tok mindnyájan körüllem! . . . . Az ősz kiakará még egyszer áldó karait nyujtani, de erőtlenül hullának vissza . . . .

Gábor könyezett, de az ő könnyüi vigasztalók valának.

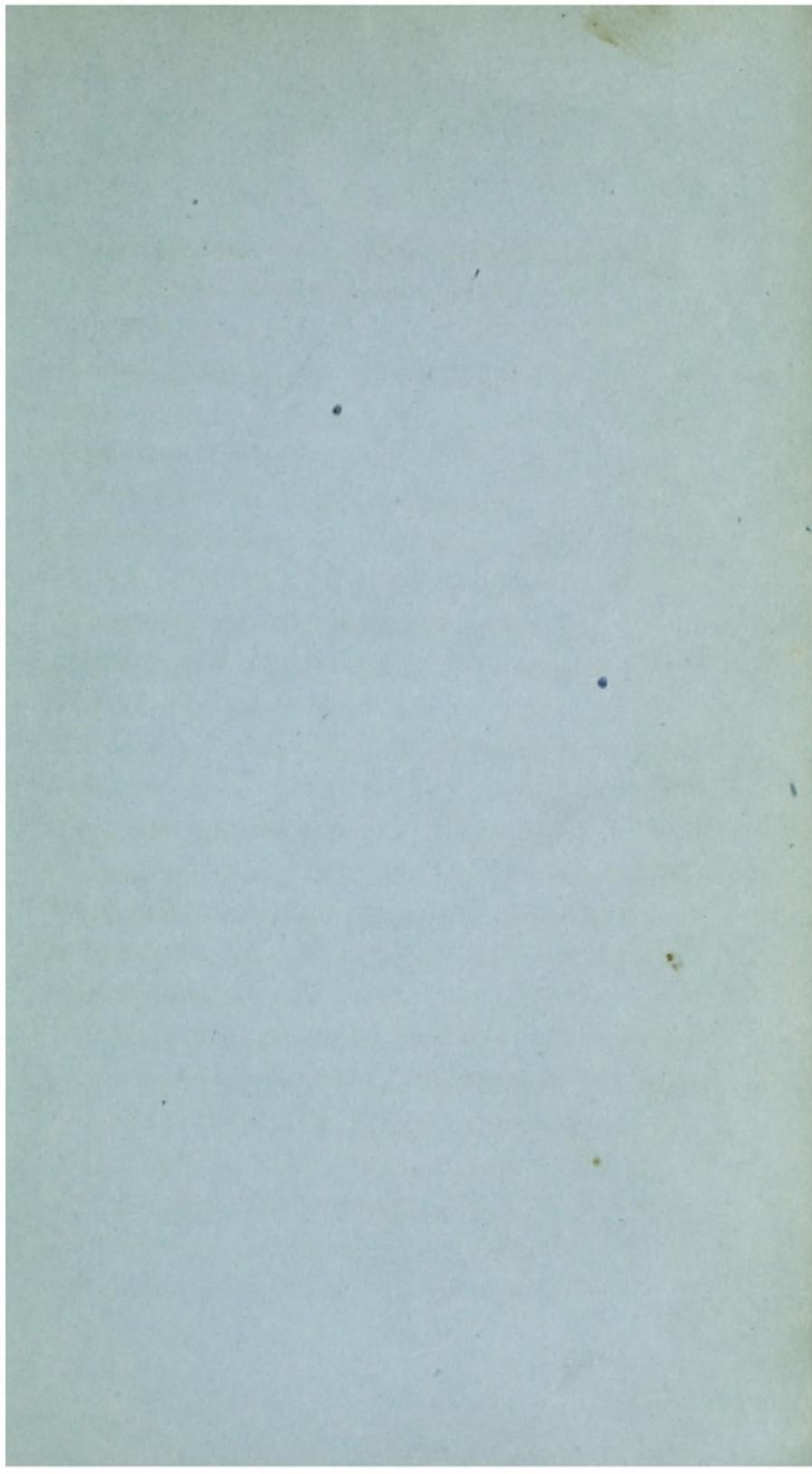
— S te boldogtalannak érzed magadat e földön? — riadá újlag a szellem, s erősen ragadá meg a sírásót, hogy az földre hullott.

Zuhantában a sírásó fölébredett.

A temetőben még folyvást egy sírban ült, melyben a mult éjjel csendesen elalvék. Eleinte a hideg és ijedség annyira eltompíták érzékeit, hogy alig eszmélhete; azonban mindinkább magához jött s megesküvék, hogy e szent leczkét megőrzendi és használandja, mely oly borzasztó álomban történék.

Pár évvel később, ugyan e sírásó, egy ifjú, kecses nő férje lön, ki egy piros arcú csecsemőt szoptata. Hidegsége és zordonsága elenyészett, s jámbor és szorgalmas férfi lön, ki az életet használni s éldelni is tudá.

Pest, 1855.
MÜLLER EMIL KÖNYVNYOMDÁJA.
Servitater 1. sz.